

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΙ ΡΩΣΙΚΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ ΠΡΟΣ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἡ κατὰ τῆς Ρωσίας ἐπίθεσις τῆς Γερμανίας καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἄξονος πλήρης κατάληψις τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ἠνάγκασαν τὴν Ρωσίαν νὰ ἀναπροσαρμόσῃ αὐθωρεὶ τὰ σχέδιά της τόσον δι' ὀλόκληρον τὴν Χερσονήσον, ὅσον καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ περίοδος τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς προσεφέρετο θαυμασίως διὰ τὴν προσέλκυσιν τῶν λαϊκῶν μαζῶν εἰς μυστικὰς ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι κατ' ἐπίφασιν μὲν θὰ ἦσαν δῆθεν ἐθνικαὶ καὶ ἀπελευθερωτικαί, ἐν τῇ οὐσίᾳ ὅμως θὰ ἦσαν ὄργανα τῆς Κομμουντῆρον καὶ θὰ διφκοῦντο καὶ καθωδηγοῦντο ὑπὸ κομμουνιστῶν, ἐκτελούντων τὰς ἐκ Μόσχας ἐντολὰς μὲ τελικὸν σκοπὸν τὴν κομμουνιστικὴν ἐπικράτησιν ἐν τῇ Χερσονήσῳ ὀλοκλήρῳ καὶ κυρίως ἐν Ἑλλάδι.

Ἦδη εἰς τὰ ὄμματα τῶν Σλαύων δὲν ἐνεφανίζετο τὸ ζήτημα τῶν βορείων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν μόνον, δηλαδὴ στενωῶς τὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, διὰ τὸ ὅποιον ἡ σοβιετικὴ διπλωματία ἠγωνίσθη ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι τοῦ 1941 ἐπὶ 24 ὀλόκληρα ἔτη καὶ ἡ τσαρική διπλωματία ἐπὶ ἄλλα πενήτηντα προηγουμένως, διὰ νὰ ἐπιτύχουν δηλονότι τὴν προσάρτησιν των εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἢ τοῦλάχιστον τὴν αὐτονόμησίν των, ἀλλὰ προυβάλλετο γενικώτερον καὶ ὀλοκληρωμένον, ὡς εἶχεν ἐμφανισθῆ καὶ παλαιότερον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β', τὸ «Ἑλληνικὸν ζήτημα», τοῦτέστιν ἡ ὑπαγωγὴ ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διὰ τῆς Βουλγαρίας. Αὕτη νῦν θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς ἐξαρθρώσεως τῆς ὑπολειφθείσης ὑπὸ τὴν ξενικὴν κατοχὴν κρατικῆς μηχανῆς καὶ τῆς διασπάσεως τοῦ λαοῦ ὑπὸ διάφορα ἐπιτήδεια συνθήματα μετὰ τὴν πλήρη ἐπικράτησιν τοῦ σλανοκινήτου κομμουνισμοῦ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν θὰ ἐνίκων τελικῶς οἱ Δυτικοὶ Σύμμαχοι τῆς Ρωσίας, θὰ ἦτο ἀδύνατον εἰς τούτους νὰ ἀποβιβασθοῦν ὡς ἐλευθερωταὶ εἰς μίαν κομμουνιστοκρατομένην Ἑλλάδα, διότι ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐγίνοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῶν «λαϊκῶν μαζῶν», ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἐνόπλιως θὰ ἀπεκρούοντο, ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἀνεγράφη εἰς τὰ λαθρόβια κομμουνιστικὰ φύλλα.

Δύο τινὰ ἔδει νὰ ἐπιζητηθοῦν ὑπὸ τῆς ρωσικῆς διπλωματίας. Ἐν πρώτοις παράτασις κατὰ τὸ δυνατὸν περισσότερον τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς πρὸς

πλήρη ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἐκμηδένισιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ πρόκλησις τῶν κατακτητῶν ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι κομμουνιστῶν διὰ δολιοφθορῶν καὶ ὀμοτήτων κατὰ τῶν στρατευμάτων των, διὰ τὰ ἐπακολουθήσουσαν σκληραὶ τιμωρίαι κατὰ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ πλήρης ἐξαθλίωσις τούτου, πρῶγμα, ὅπου θὰ τὸν ἐξηνάγκαζε νὰ ζητῇ τὴν σωτηρίαν του εἰς τὰ ἑλληνικὰ βουνά, ὅπου θὰ ἔπιπτεν εἰς τὸν κλοιὸν τῶν κομμουνιστῶν καὶ θὰ ἐγένετο ὄργανόν του. Αἱ περὶ τούτων ὁδηγίαι τῆς Μόσχας κατὰ τὴν κατοχὴν εἶναι ἀποδεδειγμένα. Δεύτερον ἡ ματαίωσις πάσης ἀποδείρας τῶν Ἀγγλοσαξόνων νὰ προβοῦν εἰς ἀποβάσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ γενικώτερον εἰς τὰ Βαλκάνια, διότι πᾶσα τοιαύτη ἐνέργεια, εἰς οἵανδήποτε κλίμακα καὶ ἂν ἐγένετο, ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην, θὰ διεκύβευε τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν. Ἐὰν δὲ τυχὸν ἐγένετο τοιαύτη τις ἀπόπειρα ἐντὸς τοῦ 1941 ἢ τοῦ 1942, κατ' οὐδὲν ἢ Ῥωσία θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ προβάλῃ ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀντίδρασιν, διότι μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1942 οὐδεμίαν σοβαρὰν ὀργάνωσιν εἶχεν ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ ὅλη διπλωματικὴ ἐνέργεια τῆς Σοβιετικῆς Ῥωσίας, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὰ ἐν συνεχείᾳ κεφάλαια, περιστρέφεται κατὰ τὰ ἔτη 1941-1944 περὶ τοὺς δύο τούτους πόλους, ἀφ' ἑνὸς μὲν διεξάγουσα σκληρὰν μάχην, ἰδίως μὲ τὴν ἀγγλικὴν διπλωματίαν, διὰ τὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεγαλοπνῶν βαλκανικῶν σχεδίων τοῦ Τσῶρτσιλ, καὶ δὴ τὸ ἀνοιγμα τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τηροῦσα διὰ τῶν τοπικῶν ἐν Ἑλλάδι ἡγετῶν τῆς κομμουνιστικῆς κινήσεως παθητικὴν στάσιν ἔναντι τῶν Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν κατακτητῶν (ἢ καὶ συνεργασίαν πολλῶν) καὶ πλήρη συνεργασίαν μετὰ τῶν Βουλγάρων, ἐπὶ σκοπῷ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς κομμουνιστικῆς ἐπικρατήσεώς της διὰ τῶν ΕΑΜ-ΕΛΑΣ.

Ὅταν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1943 ἡ Ῥωσία διεπίστωσε τὴν ἐπίμονον ἀντίθεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ προσχωρήσῃ προθύμως εἰς τὰ δημιουργήματά της ΕΑΜ-ΕΛΑΣ καὶ διέβλεπε τὴν ἐπικρεμαμένην ἀποτυχίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι σχεδίων της, ἐστράφη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐλαχίστων βουλγαροφρονούντων σλαυοφώνων, κατοίκων τμημάτων τινῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι ἕως τότε συνειργάζοντο ἀπροκαλύπτως μὲ τοὺς Βουλγάρους, τοὺς Γερμανοὺς καὶ Ἰταλοὺς, καὶ τὸν σχηματισμὸν ἰδίων προπαγανδιστικῶν καὶ ἐνόπλων μονάδων. Πλὴν καὶ ἐνταῦθα εὔρε σοβαρὰς δυσχερείας, διότι οἱ προθυμοποιηθέντες νὰ ἀποδεχθῶν τὰ τοιαῦτα κηρύγματα ἦσαν ἐλάχιστοι, τὸ σύνολον δὲ σχεδὸν τοῦ, ἀσημάντου ἄλλως τε, διγλώσσου πληθυσμοῦ, τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ τὴν σλαυικὴν διάλεκτον τῶν μεθορίων ἐπαρχιῶν, ἀποτελοῦντος μολὶς τὸ 1,1/2% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβε τὰ ὄπλα καὶ ζωντανεῦον διὰ μίαν ἄλλην φορὰν τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα τοῦ 1903-1908 ἐπολέμησε γενναίως τόσον κατὰ τῶν κομμουνιστῶν τῶν ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ὅσον καὶ κατὰ τῶν σλαυικῶν νεοπλασμάτων, ἀποδείξαν ὅτι ἦσαν, εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντοτε Ἑλληνες. Τὰ παραδείγματα τῶν Προμάχων,

τοῦ Κρατεροῦ καὶ ἄλλων πολλῶν χωρίων εἶναι τόσον φωτεινά, ὥστε οὐδεὶς καλῆς πίστεως συζητητῆς δικαιούται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὰ ἑλληνικὰ αἰσθήματα τοῦ διγλώσσου πληθυσμοῦ τῆς μακεδονικῆς μεθορίου.

Οὕτως ἡ Ῥωσία πρὸ τῆς διαμορφουμένης σοβαρᾶς καταστάσεως ἐν Βορείῳ Ἑλλάδι, ἡ ὁποία δὲν παρεῖχε πλέον ἐλπίδα σοβαρᾶς ἐπιτυχίας τῶν σχεδίων της λόγῳ τῆς ἀτέγκτου ἀντιδράσεως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς, κατέφυγεν εἰς τὸ τελευταῖον τέχνασμά της. Ἐν τῇ πληρῆει καὶ ἀναιμάκτῳ ἐπικρατήσει τοῦ Τίτο ἐν Γιουγκοσλαυίᾳ καὶ δὴ ἐν τῇ Νοτίῳ (τῇ Γιουγκοσλαυικῇ Μακεδονίᾳ), ὅπου τότε συνειργάσθη οὗτος στενωῶς, καὶ συνεργάζεται μέχρι σήμερον, μετὰ τῶν κερουγμένων ὑπὲρ τῆς ἀποσπάσεως τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς Γιουγκοσλαυίας καὶ τῆς ἐνσωματώσεώς της εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἢ τοῦλάχιστον τῆς κηρυξέως της ὡς αὐτονόμου κράτους Βουλγάρων τῆς περιοχῆς, οἵτινες ἀπετέλουν ἀνέκαθεν καὶ ἀποτελοῦν καὶ σήμερον τὸ σύνολον τοῦ σλαυικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γιουγκοσλαυικῆς Μακεδονίας καὶ εἶχον κατὰ τὸ παρελθὸν μέχρι τοῦ 1941 πλουσίαν βουλγαρικὴν προπαγανδιστικὴν καὶ κομιτατζηδικὴν δρασίαν, ἐζήτησε παρὰ τούτου νὰ ἐπεκταθῇ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, ἀποστέλλων εἰς αὐτὴν προπαγανδιστὰς καὶ ἔνοπλα τμήματα διὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ὁργανώσεως τῶν βουλγαροφρόνων σλαυοφώνων αὐτῆς καὶ τὴν ἔντεχνον ἀπογύμνωσιν τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, στελεχῶν τοῦ Εἰ.Α.Μ. καὶ Εἰ.Α.Σ., πάσης ἐξουσίας ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων. Τὸ τίμημα τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐντολῆς αὐτῆς ἦτο ἡ ἐν καιρῷ παραχώρησις τῆς Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διὰ τῆς δημιουργηθησομένης ἐν Σκοπίοις μελλοντικῶς ἀνεξαρτήτου Μακεδονίας.

Ἡ Γιουγκοσλαυία τοῦ Τίτο ἤρχισεν ἐκτελοῦσα τὴν ἐντολὴν ταύτην ἀπὸ τοῦ 1943 καὶ τὴν ἐσυνέχισε μετὰ τοῦ ἰδίου ζήλου καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας, ὅποτε ὑπὸ διάφορα ἔντεχνα συνθήματα ἐπενέβη καὶ ὑπεστήριξε τὴν κομμουνιστικὴν ἐν Ἑλλάδι ἀνταρσίαν καὶ ἐβοήθησε τοὺς στασιαστὰς ἀφειδῶς δι' ὄπλων, πυροβόλων, ἐφοδίων, ἀνδρῶν καὶ κυρίως πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἡγετῶν, θέσασα καὶ τὸ ἔδαφός της εἰς τὴν διάθεσιν τῶν συμμοριτῶν μέχρι τῆς πλήρους συντριβῆς των κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1949. Οὕτως ἡ Γιουγκοσλαυία ἤνοιξε ἀπὸ τῆς περιόδου τῆς κατοχῆς ἔτι ἀπρόκλητον πόλεμον κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ κατὰ τῆς νομίμου Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, δρῶσα ὡς ὄργανον τοῦ Κρεμλίνου καὶ ἐπιδιώκουσα ἔδαφικὰ ὀφέλη καὶ δὴ τὴν ἀπόσπασιν τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν, μὴ δυναμένη νὰ διεκδικήσῃ βάσει ἱστορικῶν ἢ ἐθνολογικῶν στοιχείων, ἀπεπειρᾶτο νὰ ἰδιοποιηθῇ μὲ τὸ σύνθημα «τῆς δημοκρατίας», τῶν «λαϊκῶν ἐλευθεριῶν» καὶ τῆς «αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν», τῶν καταπιεζομένων δῆθεν ὑπὸ τῶν «μοναρχοφασιστικῶν κυβερνήσεων».

Μετὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας καὶ ἂν ἀκόμη ὑπὸ τὰς χειροτέρας συνθήκας ἀπετύγχανεν ἡ τελικὴ ἐπικράτησις τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία ἤλπιζεν ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελευθερώσεως λόγῳ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῆς κομμουνιστικῆς προπαγάνδας ἡ Ἑλλάς θὰ ἦτο ἀχρηστος εἰς τοὺς Ἀγγλοσάξωνας, διότι οὔτε κρατικὴν μηχανὴν θὰ διετήρει οὔτε θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παράσχη ἀποδοτικὴν ἐπιστράτευσιν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν των, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ Βόρειοι Σλαῦοι γείτονές της θὰ εἶχον ἀκεραίας τὰς δυνάμεις των, ἡ μὲν Βουλγαρία τὸν στρατὸν της καὶ τὴν κρατικὴν μηχανὴν της, ἡ δὲ Γιουγκοσλαβία τοὺς ἄριστα ὀργανωμένους παρτιζάνους τοῦ Τίτο, ἀμφοτέρους εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν διάθεσιν τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας διὰ τὴν ἐπιτέλειαν τῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ σχεδίων της.

1. Ἡ εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα τρίτη βουλγαρική εισβολή

Παρὰ τὰς ἐπισήμους δηλώσεις περὶ οὐδετερότητος, τὰς γενομένας ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας κατὰ τὸν Ἰταλοελληνικὸν πόλεμον τοῦ 1940-1941, παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις, ὅτι αὕτη «ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ προσβάλη τὴν Ἑλλάδα», καὶ παρὰ τὸν λόγον τῆς στρατιωτικῆς τιμῆς, ὃν ἔδωκε πρὸς τὸν Ἑλληνα ἀρχηγὸν τότε τοῦ Ἐπιτελείου στρατηγὸν Παπάγον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου Χατζηγέτωφ¹, τὴν 6^{ην} Ἀπριλίου 1941 ἡ Βουλγαρία ἄνευ προηγουμένης κηρύξεως πολέμου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ κατέλαβεν αὐτὰς διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος τὰς γερμανικὰς φάλαγγας βουλγαρικοῦ στρατοῦ².

Ἡ Βουλγαρία ἀπὸ μακροῦ παρεσκεύαζε τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν καὶ δὴ ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐπέτρεψε τὴν εἰς αὐτὴν εἴσοδον τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων³. Ὄταν τὴν 23^{ην} Ἀπριλίου 1941 ὁ Ἑλλην πρεσβευτὴς Παν. Πιπινέλης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Βούλγαρον ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, ἐξέφρασε τὴν πικρίαν τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν ἐξῆς: «Χωρὶς νὰ πολεμήσετε ἐναντίον μας ἀνεμείνατε ἕως ὅτου περιέλθωμεν εἰς τὴν ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν, διὰ νὰ προσβάλητε τὸ πῶμα τῆς πατρίδος μας. Ἐὰν μᾶς εἴχετε ἐπιτεθῆ μετὰ τὸ ὄπλον ἀνὰ χεῖρας, ὅταν ἐστεκόμεθα ἀκόμη ὄρθιοι, τοῦτο θὰ ἦτο φυσικὰ ἔγκλημα, ἀλλὰ θὰ εἴχετε νὰ ἀξιώσητε δι' ὑμᾶς

1. N. Stroumzi, La Macédoine. Etude historique, ethnologique et de droit public. Alexandrie 1945, σελ. 137.

2. Busch-Zantner, σελ. 219.—Constantopoulos, σελ. 298 σημ. 29.

3. Constantopoulos, σελ. 298-299.

4. Constantopoulos, σελ. 299.

τὴν τιμὴν μιᾶς γενναίας πράξεως. Δι' αὐτὸ ὅμως, τὸ ὁποῖον ἐπράξατε, θὰ παραμείνῃ μόνον ἡ μνήμη μιᾶς ἀσχημίας». Ὁ Βούλγαρος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Ποπῶφ ἤκουσε σκυμμένος, πελιδνὸς καὶ σιωπηλὸς τὴν δικαίαν ἠθικὴν κατηγορίαν τοῦ Ἑλληνοῦ πρεσβευτοῦ καὶ τέλος ἀπήντησε συγκεκνημένος: «Ἐπράξα πᾶν τὸ ἀνθρώπινως δυνατόν, διὰ νὰ ἀποτρέψω τὴν στιγμὴν ταύτην... Ἡ θεία πρόνοια ἄλλως ἀπεφάσισεν»¹.

Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς εἰσβολῆς ἐπανελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ὅ,τι ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν προηγούμενον πόλεμον², μὲ τὰς ἰδίας μεθόδους καὶ τὴν ἰδίαν τακτικὴν καὶ σχεδὸν μὲ τοὺς ἰδίους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι γέροντες ἤδη ἔσπευδον νὰ ἐπιδείξουν τὰ ἄγρια ἔνστικτά των κατὰ τῶν ἀθῶων πληθυσμῶν τῶν καταληφθεισῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

Ἡ Κεντρικὴ Μακεδονία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν (στρατηγοῦ von Loehr) καὶ ἡ Δυτικὴ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν.

Ἡ Ἰταλία ἐν τῇ ἀνθελληνικῇ πολιτικῇ της εἰς τὰ Βαλκάνια ἀνέκαθεν ὑπεστήριξε τὰς ἐπεκτατικὰς βλέψεις τῆς Βουλγαρίας, κατὰ δὲ τὸ παρελθὸν καὶ δὴ κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος καὶ μέχρι τοῦ 1935 ἀκόμη ἐχορηματοδότησε κατ' ἐπανάληψιν καὶ τὴν ΕΜΕΟ. Καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἡ Ἰταλία εἶχεν ὡς πρόγραμμα αὐτῆς τὴν ἐκμετάλλευσιν πάσης πολιτικῆς διενέξεως ἢ ἀντιθέσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ὑποκίνησιν τῶν ἐλαχίστων βουλγαροφρόνων πρὸς δημιουργίαν ζητημάτων μειονοτήτων³.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου ἡ Βουλγαρία ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἰταλίας ἰδιαιτέραν μεταχείρισιν τῶν ἐκ Μακεδονίας καταγομένων αἰχμαλώτων Ἑλλήνων στρατιωτῶν, ἀδιαφόρως ἂν οὗτοι ἦσαν βουλγαροφρονες ἢ οὐ, ἀποσκοποῦσα νὰ ἐμφανίσῃ ἑαυτὴν ὡς προστατεύουσαν τὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας καὶ ἐνδιαφερομένη δι' αὐτόν, καθ' ὃ δῆθεν βουλγαρικόν. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐκρίθη ἐκμεταλλεύσιμον ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς διπλωματίας καὶ ἐκλήθησαν ἀμέσως οἱ ἐκ Μακεδονίας καταγόμενοι αἰχμάλωτοι στρατιῶται νὰ δηλώσουν ὅτι εἶναι Βούλγαροι, ἀφοῦ τοὺς ἐδόθησαν ὑποσχέσεις περιποιήσεων καὶ τιμῶν. Παρ' ὅλας τὰς τοιαύτας ὑποσχέσεις ἐλάχιστος ἀριθμὸς αἰχμαλώτων παρεσύρθη εἰς τὸ νὰ δηλώσῃ ὅτι τυγχάνει βουλγαρι-

1. Βλ. ἀπομνημονεύματα Φίλωφ, βεβαιοῦντα τὸν διάλογον τοῦτον. Ἐπίσης ὁ Σαβώφ, μυστικοσύμβουλος τοῦ βασιλέως Βόριδος, κατὰ τὴν δίκην τῶν Βουλγάρων πολιτικῶν τῇ 26ῃ Δεκεμβρίου 1944 ἐβεβαίωσε τὰ ἀνωτέρω. Πιπινέλη, Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἀθήναι 1944, σελ. 355 ἐξ.—Constantopoulos, σελ. 299.

2. Victor Kühne, Les Bulgares peints par eux-mêmes. Lausanne 1917, σελ. 34.

3. Μπράμου, σελ. 102.

κῆς δῆθεν καταγωγῆς, καὶ τοῦτο διὰ νὰ καλλιτερεύσουν τοὺς ὄρους διαβίωσης κατὰ τὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας των¹.

Ἄμα τῇ ἐπεμβάσει τῆς Γερμανίας εἰς τὸν πόλεμον καὶ τῇ ἀρξαμένη συμπτῶσει μετὰ τοῦ Ἄξονος καὶ τῆς Βουλγαρίας οἱ δηλώσαντες βουλγαρικὴν καταγωγὴν αἰχμάλωτοι μετεφέρθησαν ἐξ Ἰταλίας εἰς Σόφιαν, ὅπου καὶ παρέμειναν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας, γενόμενοι ἀντικείμενον περιποιήσεων καὶ ἐκδηλώσεων συμπαθείας ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων, ἐπέστρεψαν δὲ εἰς τὰς ἐστίας των τῇ φροντίδι τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, ἥτις εἰς τὰ χορηγηθέντα φύλλα πορείας μετέβαλε καὶ τὰ ἐπώνυμα αὐτῶν προσθέσασα τὴν κατάληξιν -ωφ ἢ -οφσκυ. Πολλοὶ ἐκ τούτων ἐλθόντες εἰς τὰς ἐστίας των ἀπεκήρυσαν τὰς ἐξ ἀνάγκης γενομένας ὡς ἄνω δηλώσεις των καὶ ἐπέσυραν τὴν μῆνιν τῶν βουλγαροφρόνων καὶ τῶν κομμουνιστῶν, καταγγελθέντες καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς κατοχῆς Καστορίας (Ἰταλικῆς), Φλωρίνης καὶ Ἐδέσσης (γερμανικῆς) ὡς ἐπικίνδυνοι ἐθνικισταί· ἀρκετοὶ τούτων ἐφονεύθησαν, ἐλάχιστοι δὲ μόνον ἐνέμειναν εἰς τὴν δῆλωσίν των, ὅτι τυγχάνουν βουλγαρικῆς καταγωγῆς καὶ συνέπραξαν μὲ τοὺς Βουλγάρους συνδέσμους ἀξιωματικούς, τὰς ἀρχὰς κατοχῆς καὶ μὲ τὰ συγκροτηθέντα βραδύτερον αὐτονομιστικὰ τάγματα τοῦ ΕΑΜ².

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ρωσία ἦτο σύμμαχος τοῦ Ἄξονος καὶ τὸ ΚΚΕ ἠρέσκειτο νὰ προπαγανδίξῃ ὑπὲρ τῶν κατακτητῶν καὶ ἐναντίον τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν.

Ἄμα τῇ εἰσόδῳ τῶν Γερμανῶν ὃ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῆς τῆς Βουλγαρίας Ἀντζάρωφ ὠργάνωσεν ὑπηρεσίαν μεταφορῶν δι' αὐτοκινήτων ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Δυτικὴν Μακεδονίαν (Καστορίαν, Φλώριναν), διὰ τῆς ὁποίας μετέφερε δωρεὰν τοὺς ἐκεῖθεν καταγομένους Ἑλληνας στρατιώτας, οἱ ὅποιοι εἶχον φθάσει εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ. Τοὺς ἐφωδίαζε μὲ τροφίμα, τινὰς μάλιστα καὶ μὲ χρήματα. Ἄν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ παντελής ἔλλειψις τακτικῶν μεταφορικῶν μέσων, δεδομένου ὅτι οἱ Γερμανοὶ δὲν εἶχον ἐπιτρέψει ἀκόμη τὴν κίνησιν αὐτοκινήτων διὰ τὰς ἐπαρχίας, ἡ προσφορὰ τόσον τῆς χορηγήσεως μεταφορᾶς, ὅσον καὶ τῆς χορηγήσεως τροφίμων ὑπῆρξε δελεαστική. Τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν μεταφερομένων κατεγράφοντο εἰς τὴν πρεσβείαν, οἱ δὲ κινούμενοι ἐλευθέρως ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ σύνδεσμοι τοὺς ἀνεζήτητον ἀργότερον, διὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μαζὶ των καὶ τοὺς χρησιμοποιήσουν εἰς τὴν κατασκοπευτικὴν των ὑπηρεσίαν ἢ τοὺς ἐξωθήσουν εἰς δρᾶσιν.

Ἐπίσης ὃ ἄνω πρεσβευτῆς τῇ ἀξιώσει τοῦ ΚΚΕ ἀπήτησεν ἀπὸ τὰς γερμανικᾶς ἀρχὰς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς εἰσόδου των εἰς Ἀθήνας τὴν

1. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 102.

2. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 103.

ἀπόλυσιν τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς Ἀκροναυπλίας κρατουμένων, ὡς ἐπικινδύνων κομμουνιστῶν, βουλγαροφόνων καὶ μὴ, τῶν καταγομένων ἐκ Μακεδονίας, καὶ τῶν εἰς τὰς νήσους ἐξορίστων, ὑποστηρίζον ὅτι ἐφυλακίσθησαν διὰ πολιτικούς λόγους, καθ' ὃ Βούλγαροι τὴν καταγωγὴν. Εἰς τὸ αἴτημα τοῦτο αἱ ἐν Ἑλλάδι γερμανικαὶ ὑπηρεσίαι ἀντέδρασαν καὶ ἐζήτησαν πληροφορίας ἀπὸ τὴν γερμανικὴν μυστικὴν ὑπηρεσίαν Σόφιας, ἣ ὅποια ἀπήντησεν ὅτι τὰ πρόσωπα, τῶν ὁποίων ζητεῖται ἡ ἀποφυλάκισις, δὲν ἦσαν Βούλγαροι ἀλλὰ Ἑλληγες κομμουνισταὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μυστικῆς βουλγαρικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὅτι δρῶντα ἀνάκθεον ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς Μόσχας ἦσαν κεκηρυγμένα ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῆς Μακεδονίας. Ὡς ἐκ τούτου ἡ γερμανικὴ πρεσβεία ἠρνήθη τὴν ἀπόλυσίν των. Ὁ Βούλγαρος ὅμως πρεσβευτὴς δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐκ τῆς πρώτης ἀρνήσεως, ἀλλὰ ἐπέμεινε, διότι ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅπωςδήποτε τοὺς κομμουνιστὰς τούτους διὰ τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ σλαυικούς σκοποὺς καὶ τελικῶς ἐπέτυχε. Πράγματι τὴν 28ην Ἰουνίου 1941 κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Ἀνωτάτου ἀρχηγείου τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἀπεφυλακίσθησαν πολλοὶ σημαίνοντες κομμουνισταί, ἐν οἷς ὁ Ἄνδρέας Τζήμας ἢ Σαμαρινιώτης, Λάζαρος Ζησιάδης ἢ Τερπόφσκυ, Πέτρος Κέντρος καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποίους συναντῶμεν ὡς ἡγετικά στελέχη εἰς τὰς πλέον ἐπικαίρους θέσεις τῶν ΚΚΕ, ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΟΧΡΑΝΑ, ΝΟΦ κλπ. ¹

Οἱ Βούλγαροι εἰσῆρχοντο ἐντὸς τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν, ὅπου δὲν ὑπῆρχε ποσῶς βουλγαρικὸς πληθυσμὸς, ἀλλὰ μόνον ἑλληνικὸς (καὶ ἐν Δυτικῇ Θράκῃ ἐν μέρει τουρκικὸς), μὲ τὰς ἰδίαις ἀμετατρέπτους ἀποφάσεις των διὰ τὴν πλήρη ἐθνολογικὴν ἀλλοίωσιν τῶν χωρῶν τούτων ² μὲ τὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα τόσον ἀπανθρώπως ἐφήρμοσαν κατὰ τὰς δύο προηγουμένας εἰσβολὰς των εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας κατὰ τὰ ἔτη 1912-1913 καὶ 1915-1918. «Εἶχον, λέγει ἡ σουηδικὴ ἐφημερὶς Svenska Dagbladet, ³ τὴν πρόθεσιν νὰ ἐκβουλγαρίσουν τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ ταχύτερον δι' ὄλων τῶν εἰς τὴν διάθεσίν των μέσων...νὰ ἐγκα-

1. Α. Χρυσόχοῦ, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 10 καὶ 14.— Κύρου σελ. 47. Περὶ τῆς μετέπειτα δράσεως τοῦ Τερπόφσκυ Ζαφειροπούλου, σελ. 33.— Μπράμου, σελ. 103.

2. Ἐφημ. New York Herald Tribune τῆς 22^{ας} Νοεμβρίου 1941, New York Post τῆς 3^{ης} Δεκεμβρίου 1941, Times Λονδίνου τῆς 27^{ης} Μαρτίου 1943. Ἐκθέσεις Ἀμερικανῶν γεροισιαστῶν Claude Pepper Μαρτίου 1943, Joseph Guffey τῆς 18^{ης} Ἰουλίου 1943, Richard Russel τῆς 2^{ας} Ἰουνίου 1943.

3. 10 Ὀκτωβρίου 1944.— J. Schlichtman, European Population transfers 1939-1945. New York, 1946 σελ. 420. Ἡ Wirtschaftsdienst τοῦ Ἀμβούργου ἔγραφε κατ' Ἀθῆνας τοῦ 1949: «Οἱ Βούλγαροι ἐξεδίωξαν κατὰ τὸ 1941 ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ὅλον τὸν μὴ σλαυικὸν πληθυσμὸν μὲ μεγίστην σκληρότητα».— Constantopoulos, σελ. 302.

ταστήσουν βουλγαρικήν πλειοψηφίαν εἰς τὰς περιοχὰς ταύτας μὲ σκοπὸν νὰ ἀνατρέψουν τοὺς ὄρους, οἱ ὁποῖοι ἐδημιουργήθησαν μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν τοῦ 1923, καὶ νὰ δημιουργήσουν τὰς ἀξιώσεις των πρὸς κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν τούτων».

Ὁ Βρεττανὸς συνταγματάρχης C. M. Woodhouse¹ διαπιστώνει ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς κατοχῆς «οἱ Βούλγαροι ἐξώντωνον τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῶν ΒΑ ἐπαρχιῶν»² καὶ ὅτι «κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1942 ἀπειροράθησαν τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης διὰ τῆς κατασχέσεως τῶν περιουσιῶν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον φύγει, καὶ διὰ τοῦ ἐκτοπισμοῦ ὡς ὁμήρων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Βουλγαρίας ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον μείνει ἐκεῖ»³.

Αἱ παραχωρηθεῖσαι εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ καταληφθεῖσαι ὑπ' αὐτῆς περιοχαὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης προσηρηθήσαν παρὰ πᾶν διεθνὲς νόμιμον διὰ διατάγματος⁴ ἄνευ τινὸς ἀναβολῆς καὶ ἅμα τῇ καταλήψει ἐγκατεστάθησαν Βούλγαροι ὡς ὄργανα διοικήσεως καὶ ἀστυνομίας. Ἀπηγορεύθη ἡ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἔκλεισαν τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἀντικατεστάθησαν αἱ ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ τῶν ὁδῶν, καταστημάτων κλπ., κατακρημνίσθησαν τὰ εἰς τὰς διαφόρους πόλεις ἡρώα καὶ ἱστορικὰ μνημεῖα⁵. Διαρκούσης τῆς κατοχῆς μετέφερον κατὰ χιλιάδας ἐκ Βουλγαρίας ἐποίκους καὶ τοὺς ἐγκαθίστων εἰς τὰς καταληφθεῖσας ἑλληνικὰς χώρας⁶ καὶ ἐκ παραλλήλου μὲ διαφόρους τρόπους προσεπάθουν νὰ ἐξαναγκάσουν τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν ἢ νὰ φύγῃ εἰς τὴν γερμανοκρατουμένην Ἑλλάδα ἢ νὰ δηλώσῃ ὅτι εἶναι βουλγαρικός⁷. Αἱ μεγάλαὶ ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς καὶ μεταφορῶν

1. Woodhouse, σελ. 123.

2. Βουλγαρικὸν ἔντυπον (Anonymous, The Bulgarian People in their struggle against Fascism. Sofia 1946, σελ. 84) ὁμολογεῖ ὅτι ἐντὸς δύο ἐβδομάδων ἐσφάγησαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ὑπὸ τῶν «φασιστῶν Βουλγάρων» δώδεκα χιλιάδες (12.000) Ἕλληνες.

3. Τὴν 3.9.42 ἡ «Ζορά» ἔγραφε: «Οἱ Ἕλληνες ἐξεδιώχθησαν τώρα διὰ παντὸς ἀπὸ τὰς βουλγαρικὰς αὐτὰς περιοχὰς καὶ οἱ ἀδελφοί μας τῆς Θράκης ἐπανερχονται ἀθρόοι εἰς τὰς ἐστίας των. Διὰ τοῦ μέσου τοῦ ἐποικισμοῦ τῶν περιοχῶν αὐτῶν διὰ Βουλγάρων, ὁ ὁποῖος ἐφαρμόζεται εἰς μεγάλην κλίμακα, καὶ διὰ τῆς βουλγαροποιήσεως τῆς Δυτικῆς Θράκης τὰ ἐδάφη τῆς Νοτίου Βουλγαρίας ἐποικίζονται διὰ τετάρτην φοράν.— Νικηφ. Μοσχόπουλου, Ἡ Δυτικὴ Θράκη, σελ. 156.— Ἐπιβουλὴ, σ. 158.

4. Διάταγμα τῆς 31ης Ἰουλίου 1941, δι' οὗ ἐδημιουργήθη ἡ «ἐπαρχία τοῦ Αἰγαίου». Constantopoulos, σελ. 300.

5. Μπράμου, σελ. 102.

6. Βλ. σχετικὰς δηλώσεις τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας Φίλωφ εἰς τὴν γερμανικὴν «Ἐφημερίδα τοῦ Χρηματιστηρίου».

7. Οἱ Βούλγαροι διπλωμάται, ὅπως καὶ οἱ ἡγέται τοῦ ΕΑΜ βραδύτερον (1943 - 44), ἐτόνιζον: «Τὴν Μακεδονίαν θέλομεν κενὴν πληθυσμοῦ· δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τῶν Ἑλλήνων». Constantopoulos, σελ. 300.

περιῆλθον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους, ἠρπάγησαν δὲ αἱ περιουσίαι τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐξεδιώχθησαν βιαίως, ἐπιδιωκόμενου ὅπως ἐμφανισθῇ τὸ καταληφθὲν τμήμα ὡς κατοικούμενον δῆθεν ὑπὸ Βουλγάρων¹. Οἱ διάφοροι τρόποι ἐξαναγκασμοῦ ἦσαν οἱ φόνοι τῶν μᾶλλον ζωηρῶν στοιχείων², αἱ συλλήψεις, αἱ ἐκτοπίσεις³, τὰ τρομοκρατικά καὶ περιοριστικά μέτρα⁴, ἡ μείωσις τῆς χορηγήσεως ἀδειῶν διατροφῆς, ἡ πεῖνα, ἡ ἀγγareία, ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐργασία, ἡ ἐξαντλητικὴ φορολογία, βαρῦτατα πρόστιμα καὶ κάθε εἴδους ἐξευτελισμοί⁵. Ὅσα ἀκίνητα διέφυγον τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν διαρπαγὴν, ἦτις ἐγένεν ὡς ἀντίποινον τοῦ ψευδοκινήματος τοῦ Σεπτεμβρίου 1941, τὸ ὁποῖον ὠργανώθη ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Βουλγάρους⁶ τῇ συνεργασίᾳ τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, ἐδημεύθησαν καὶ περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν διαφόρων ἐπιτηδείων. Οὐδείς λαὸς ἔζησε δρᾶμα τόσον σκληρὸν καὶ

1. Μ π ρ ᾶ μ ο υ, σελ. 102.— Woodhouse, σελ. 129.

2. Ἡ μαύρη βίβλος τῶν βουλγαρικῶν ἐγκλημάτων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην 1941 - 1944. Ἐκθεσις τῶν καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Ἀθῆναι 1945. Εἰς διαμαρτυρίαν τῆς τότε ἐξορίστου Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διὰ τὰς ἐν Βορείῳ Ἑλλάδι βουλγαρικὰς ὀμότητας τὸ ἐπιτροπᾶτον τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἐνώσεως Σ. Σ. Δημοκρατιῶν ἀπήντησε τὴν 30.11.41: «Ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις μετὰ ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος ἔλαβε γνῶσιν τῶν θηριωδιῶν, τὰς ὁποίας διαπράττουν οἱ κατακτηταὶ κατὰ τῶν πληθυσμῶν τῶν ἑλληνικῶν περιοχῶν. Ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις καθ' ὅλοκληρίαν συμμερίζεται τὰ αἰσθήματα ἀγανακτήσεως, τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις τρέφει κατὰ τῶν συνενόχων τῶν». Μὲ πόσῃ ἐπιμέλειαν ἀποφεύγει καὶ τὴν ἀπλὴν μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματος τῶν Βουλγάρων! Ν ἄ λ τ σ ἂ, σελ. 16, σημ. 2.

3. Διὰ τὰς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων γενομένας ἐκτοπίσεις τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν καταληφθέντων ἑλληνικῶν ἐδαφῶν βλ. Joseph B. Schlechtman, European Population transfers 1939 - 1945. New York 1946, σελ. 415 - 424, καθ' ὃν αὐταὶ ἐγένοντο «διὰ πάσης μεθόδου ἀπὸ τῆς πανούργου πιέσεως μέχρι τῆς ἀπροκαλύπτου τρομοκρατίας». Εἰς τὴν σελ. 418 παρέχει τοὺς σχετικὸς ἀριθμούς.

4. Περὶ τῶν σφαγῶν τῆς Δράμας, Δοξάτου κλπ. τοῦ ψευδοκινήματος τοῦ Σεπτεμβρίου 1941 βλ. Χ ρ υ σ ο χ ὄ ο υ, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 24.—Office National Hellénique des Criminels de Guerre. Les atrocités des quatre envahisseurs de la Grèce. Athènes 1946. Les atrocités bulgares, σελ. 125 ἔξ.

5. Κ ο ρ ι ζ ῆ, σελ. 96.— Ἐπιβουλή, σελ. 158 - 159.

6. Α. Χ ρ υ σ ο χ ὄ ο υ, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 15 καὶ 25 ἔξ.— Μ π ρ ᾶ μ ο υ, σ. 110 - 111.—Σ. Μ α γ κ ρ ι ῶ τ η, Αἱ θυσίαι τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ ἐγκλήματα τῆς κατοχῆς σελ. 241.—Τ σ ο υ δ ε ρ ο ὕ, Διπλωματικά παρασκήνια 1941 - 1944, σελ. 233. Ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων τῆς Σόφιας «Ὀύτρο» τῆς 2ας Ἀπριλίου 1942 καὶ «Ζόρα» τῆς 9ης Ἀπριλίου 1942 καὶ σχετικὰ τηλεγραφήματα τοῦ βουλγαρικοῦ τηλεγραφικοῦ πρακτορείου ΟΦΣ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ταῦτα ὅμως δὲν ἠμπόδισαν τὸν Βούλγαρον ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν εἰρήνῃ τῶν Παρισίων κατὰ Σεπτέμβριον 1946 νὰ εἴπῃ ὅτι «αἱ καταστροφαὶ ἦσαν ἀποκλειστικὸν σχεδὸν ἔργον τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων». Constantopoulos, σελ. 303. Πρβλ. Lubin Bojkov, La Bulgarie et la mer d'Égée. 1946, σελ. 25.

τόσον αἵματηρόν ὅσον ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ κατὰ τὴν βουλγαρικὴν κατοχὴν τοῦ 1941.¹

Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς καταλήψεως τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν οἱ Βούλγαροι ἐθεώρησαν ὡς καθήκον αὐτῶν νὰ ἐμφανίσουν τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην ὡς δῆθεν κατοικουμένην ὑπὸ βουλγαρικοῦ πληθυσμοῦ. Οὕτω τὴν 21^{ην} Μαΐου 1941 διὰ διατάγματος ἐδίδετο «τὸ δικαίωμα» τῆς ἀποκτήσεως τῆς βουλγαρικῆς ὑπηκοότητος δι' ἀπλῆς αἰτήσεως εἰς πάντα κάτοικον τῶν κατεχομένων ἐδαφῶν. Εἰς τοῦτο φυσικὰ ἐξεβιάζοντο διὰ στερήσεως τοῦ δικαιώματος ἐργασίας, τῶν δελτίων ἄρτου ἢ ἄλλων ζωτικῆς φύσεως παροχῶν. Τὸ διάταγμα τοῦτο ἀνεκλήθη τῇ ἐπεμβάσει τῶν γερμανικῶν ἀρχῶν καὶ τότε ἐπενοήθη ἡ διὰ λόγους δῆθεν ἀσφαλείας καὶ ἀστυνομικῶν ὑποβολῆ δηλώσεως περὶ τῆς ἐθνικότητος καὶ ὑπηκοότητος ἐκάστου τῶν πολιτῶν, καθὼς καὶ ἡ ἐγγραφή αὐτῶν εἰς νέα δημοτολόγια διὰ δηλώσεων, γινομένων ἐνώπιον τῶν διορισθέντων Βουλγάρων δημάρχων. Ὅσοι εἶχον τὴν τόλμην νὰ δηλώσουν ἑλληνικὴν καταγωγὴν ὑφίσταντο ἐν καιρῷ, ἀλλ' ἀσφαλῶς, σκληρὰν τὴν τιμωρίαν. Ἦρχισε λοιπὸν ἐκ τούτου καὶ τῶν παντοίων ἄλλων πέσεων ἀθρόα ἡ ἔξοδος τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν πρὸς τὴν γερμανοκρατουμένην Ἑλλάδα.² Οἱ Βούλγαροι ἐκπληροῦντες τὰ σχέδιά των περὶ ἀπομακρύνσεως τῶν Ἑλλήνων ἐπωφελοῦντο καὶ οἰκονομικῶς διὰ τῆς κατασχέσεως τῶν περιουσιῶν τῶν φυγάδων. Βεβαίως πτωχοὶ ἄνθρωποι, βιοπαλαισταί, ἔχοντες πολυμελεῖς οἰκογενείας, δὲν ἠδύναντο νὰ φύγουν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ ἐπιζήσουν, ὑπέκυπτον εἰς τὸν ἐκβιασμόν ἐγγραφόμενοι οἰκογενειακῶς ἢ ἐγγράφοντες ἐν μέλος τῆς οἰκογενείας των (τὸν σύζυγον ἢ τὴν σύζυγον) ὡς βουλγαρικῆς καταγωγῆς.³

Τὴν 6^{ην} Δεκεμβρίου 1942 ἡ βουλγαρική ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσίευσεν ἀναγκαστικὸν νόμον, καθ' ὃν «... ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι, οἱ μὴ ὄντες βουλγαρικῆς καταγωγῆς καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀκόμη ἐγκατεστη-

1. Constantopoulos, σελ. 300.

2. Noel-Baker, σελ. 26.

3. Ἡ ὀλοκλήρωσις ὅμως τῆς βουλγαρικῆς προπαγανδιστικῆς δράσεως ἐγκτεται εἰς τοῦτο· κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐξ Ἑλλάδος τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 τὰ πάντα παρελήφθησαν παρ' αὐτῶν ἐκτὸς τῶν δημοτολογίων καὶ τῶν δηλώσεων αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Θὰ ἐρωτήσῃ τις διατί ἄρᾳ γε ἐγινε τοῦτο, ἀφοῦ εἶχον τόσον χρόνον εἰς τὴν διάθεσίν των τὰ βουλγαρικά στρατεύματα, ὥστε καὶ ἐπιπλα, προερχόμενα ἐκ τῶν λεηλασιῶν καὶ ἄρπαγῶν, νὰ συναποκομίσουν; Ἀπλουστάτα, ἵνα αἱ ἐπανερχόμεναι ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ παραπεισθοῦν ἐκ τῶν ἐγκαταλειφθέντων βιβλίων καὶ ἀρχίσουν τὴν καταδίωξιν τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν αὐτοῖς ὡς δῆθεν βουλγαρισάντων, διὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων γενομένην καταστροφὴν, ἐκμηδενίζουσαι οὕτω τὸν βασανισθέντα λαόν. Εὐτυχῶς τὸ χονδροειδὲς τέχνασμα ἐγένετο ἀνυληπιτόν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καὶ ἀπεφεύχθησαν νέα περιπέτεια τοῦ ἀτυχοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 104-105.

μένοι εἰς τὰς ἀπελευθερωθείσας χώρας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος νόμου, καθίστανται Βούλγαροι ἐπήκοοι, ἐκτὸς ἐὰν θέλουν νὰ διατηρήσουν τὴν ἰθαγένειάν των, ὁπότε ὀφείλουν νὰ ἀναχωρήσουν ἐκ τοῦ βασιλείου τὴν 1ην Ἀπριλίου 1943 τὸ βραδύτερον».¹

Τὴν 4ην Μαρτίου 1944 ὁ Βούλγαρος ἀρμοστής τῶν Νέων Χωρῶν Δρ Κωνσταντὶν Πάρτωφ ἐδήλου ὅτι ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ τῶν ἐδαφῶν τούτων ἐπανῆλθεν ὡς ἦτο πρὶν πέσουν ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν ζυγόν.²

Κατὰ τὴν ἀποχώρησίν των ἐκ τῶν καταληφθέντων ἐδαφῶν οἱ Βούλγαροι συνεπλήρωσαν τὴν καταστροφὴν τούτων ἀποκομίσαντες πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν νὰ λαφυραγωγηθῇ καὶ καταστρέψαντες ὅ,τι ἠδύναντο.³

* * *

Ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1941 ἔτι, μετὰ τὴν γερμανικὴν εισβολήν, εἰσέρρουσαν εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν παλαιοὶ Βούλγαροι κομιτατζῆδες, ἀξιωματικοί, προπαγανδισταί, δημόσιοι ὑπάλληλοι, καθηγηταί, διανοούμενοι κλπ.⁴ καὶ ἤρχισαν νὰ περιτρέχουν τὴν χώραν. Ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας ἰδρῦθησαν ἐν μὲν τῇ Θεσσαλονίκῃ Λέσχη βουλγαρικῆ⁵ καὶ Κέντρον συνδέσμου ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τζίλκωφ, εἰς δὲ τὴν Φλώριναν, Καστορίαν καὶ Ἐδεσσαν ὅμοια μικρότερα κέντρα, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἦσαν κέντρα προπαγάνδας.⁶ Διὰ τὴν Νότιον Γιουγκοσλαυικὴν Μακεδονίαν τὸ κέντρον ἐγκα-

1. Ν. Μοσχόπουλου, Ἡ Δυτικὴ Θράκη, σελ. 156.—Ἐπιβουλὴ, σελ. 159.—Constantopoulos, σελ. 300.

2. Ἐφημερὶς «Ἀπογευματινὴ» Θεσσαλονίκης τῆς 5ης Μαρτίου 1944.

3. Οἱ ἐκτελεσθέντες ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐν Δυτικῇ Θράκῃ καὶ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ἀνέρχονται εἰς 40.000 βάσει τῶν ἐπισήμων στοιχείων τοῦ ὑπουργείου ἐξωτερικῶν (βλ. Ἄ. Κόροϋ, Ἐθνικαὶ διεκδικήσεις τῆς Ἑλλάδος).—Ἡ μύθη βίβλος τῶν βουλγαρικῶν ἐγκλημάτων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην 1941-1944. Ἐκθέσεις τῶν καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Ἀθῆναι 1945. Οἱ ἀπαχθέντες ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀνέρχονται εἰς 50.000, οἱ μετατοπισθέντες πληθυσμοὶ εἰς 120.165 ἄτομα. Τὰ ὀλικῶς καταστραφέντα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων χωρία εἰς 180 καὶ τὰ μερικῶς εἰς 86.—Κορτζῆ, σελ. 98-99.

4. Γρηγορίου, σελ. 11.—Ἄ. Χρυσόχοϋ, Ἡ δρᾶσις τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας, τόμ. Α', σελ. 15 ἔξ.

5. Λεπτομερείας περὶ ταύτης βλ. ἐν Ἄ. Χρυσόχοϋ, Ἡ δρᾶσις τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας, τεύχος Α', σελ. 28 ἔξ., 134 ἔξ., τεύχος Β', σελ. 18 ἔξ., 169 ἔξ. καὶ 299 ἔξ.

6. Πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῆς δρᾶσεως τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς δίδει ὁ Ἄ. Χρυσόχοϋ, Ἡ κατοχὴ ἐν Μακεδονίᾳ: I. Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, Θεσσαλονίκη 1949. II. Ἡ δρᾶσις τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας, τόμ. Β'. Θεσσαλονίκη 1950.

τεστάθη εἰς Μοναστήριον μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν στρατηγὸν Μαρίνωφ, τὸν μετὰ τὴν ἐν Βουλγαρίᾳ ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος πρεσβευτὴν ἐν Παρισίοις.

Τὰ ἐν Ἑλλάδι κέντρα διηυθύνοντο ἀπὸ ἀξιωματικούς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὑπήγοντο δὲ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τοῦ ἐν Μοναστηρίῳ στρατηγοῦ Μαρίνωφ, διευθύνοντος ἐκεῖθεν προσωπικῶς τὴν βουλγαρικὴν ὑπηρεσίαν κατασκοπείας. Οἱ ἀξιωματικοὶ σύνδεσμοι ἐσθηρίχθησαν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ὄχι μόνον ἐπὶ γνωστῶν ἐκ τοῦ παρελθόντος βουλγαροφρόνων, ὡς ἐνεργῶν μελῶν τῆς ΕΜΕΟ μὲ ἀξιόλογον δρᾶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νεοφανῶν κομμουνιστῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων κατήγοντο ἐκ τῆς Νοτίου Ἑλλάδος ἢ ἦσαν πρόσφυγες, καὶ ἐπὶ τῶν ὁργανώσεων αὐτῶν ΚΚΕ, ΕΑΜ, ΕΠΟΝ κλπ. Ὁ πλέον ὀνομαστὸς ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τούτων συνδέσμων ὑπῆρξεν ὁ ὑπολοχαγὸς Κάλτσεφ, ὅστις ἐπεδείξατο τοσαύτην δραστηριότητα, ὥστε ἐπεσκίασεν ἅπαντας τοὺς συναδέλφους του καὶ ἀπέμεινε τελικῶς μόνος σύνδεσμος παρὰ τῷ Γερμανικῷ στρατηγείῳ Θεσσαλονίκης.¹

Ἐν τῇ Κεντρικῇ καὶ Δυτικῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ, διαρκούσης τῆς ἐχθρικής κατοχῆς, ἡ Βουλγαρία ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν ἀσκεῖ εὐρυτάτην προπαγάνδαν, ἐκμεταλλεομένη τὴν δραματικὴν κατάπτωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ ἀπόψεως διατροφῆς καὶ τὴν δίωξιν τῶν ἐθνικοφρόνων ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν κατοχῆς. Ἐπιζητεῖ τὴν λήψιν δηλώσεων βουλγαρικῆς καταγωγῆς καὶ ἐγγραφῆς εἰς τὴν Βουλγαρικὴν λέσχην Θεσσαλονίκης, ἔναντι τῶν ὁποίων χορηγεῖ εἰς τοὺς ἐγγραφομένους ταυτότητας, διὰ τῶν ὁποίων ἐλάμβανον εἰδικὰς τινὰς χορηγίας ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ διανεμομένων εἰς τὸν πληθυσμὸν τροφίμων. Παρὰ τὰ μεγάλα δελεαστικὰ μέσα, τὰς ἀφειδέεις παροχὰς καὶ τὰς ἀσκηθείσας ἀκατονομάστους πιέσεις, τὰς ὁποίας ἤσκησαν οἱ Βούλγαροι, ἡ συγκομιδὴ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὑπῆρξε πτωχοτάτη.²

Αἱ ἐπίσημοι βουλγαρικαὶ ὁργανώσεις (ἀξιωματικοὶ σύνδεσμοι, λέσχαι κλπ.) ἐν Μακεδονίᾳ συνεργάζονται δραστηρίως μετὰ τῶν κατακτητῶν, Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1942 ἐμφανισθεισῶν κομμουνιστικῶν συμμοριῶν τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, διὰ νὰ ἐκμηδενίσουν τοὺς Ἕλληνας ἐθνικοὺς ἀγωνιστὰς καὶ νὰ συντρίψουν κάθε προσπάθειαν ἐθνικῆς ὁργανώσεως.³ Ἀπὸ τοῦ Μαΐου - Ἰουλίου 1941 ἤρχισαν νὰ διαδίδουν ὅτι προσεχέστατα θὰ προσηγορευτῶτο ὀλόκληρος ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία εἰς τὴν Βουλγαρίαν, οἱ δὲ περιτρέχοντες τὴν ὑπαιθρον προπαγανδισταὶ Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ καθώρισαν κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἡμέρας εἰσόδου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν τῶν

1. Κύρου, σελ. 44-45.— Μπράμου, σελ. 101.

2. Μπράμου, σελ. 105.

3. Πρβλ. Χρυσόχοου, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 19.

«ἀπελευθερωτικῶν» βουλγαρικῶν στρατευμάτων, αἵτινες διαδόσεις, ὡς εἰκός, διεψεύσθησαν ἐκ τῶν πραγμάτων.¹

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μάλιστα εἶχε γίνει καθολικὴ πίστις τῶν ἐν ταῖς περιοχαῖς Καστορίας καὶ Φλωρίνης βουλγαριζόντων ὅτι, ἂν ὄχι ὀλοκλήρος ἢ Ἑλληνικὴ Μακεδονία, τοῦλάχιστον τὸ δυτικὸν τμήμα αὐτῆς θὰ προσηριῶτο ὁποσδήποτε εἰς τὴν Βουλγαρίαν,² προπαρεσκευάζοντο δὲ νὰ ὑποδεχθῶν μὲ βουλγαρικὰς σημαίας τὰ ἐκ Μοναστηρίου ἀναμενόμενα βουλγαρικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαρίνωφ. Οἱ Βούλγαροι ἔβλεπον τὴν ἐνσωμάτωσιν ὀλοκλήρου τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν εὐκόλον, ἀφοῦ ἤδη κατεῖχον τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὴν Γιουγκοσλαβικὴν. Πρὸς παραπλάνησιν τῶν βουλγαριζόντων χωρικῶν διέδιδον ψευδῶς ὅτι εἶχον τὴν ὑποστήριξιν τῶν Γερμανῶν καὶ εἰς τὰς γερμανικὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς κατοχῆς μετέδιδον ψεῦδη, πλαστὰ ἔθνογραφικὰ καὶ στατιστικὰ στοιχεῖα, χαλκευμένα ψηφίσματα δῆθεν ὀλοκλήρων χωρίων, διαμαρτυρίας δῆθεν καταπίεσεως κατοίκων ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν κλπ. Οἱ Γερμανοὶ ὁμως δὲν ἐπειθόντο καὶ οἱ Βούλγαροι καθίσταντο περίλυποι. Δὲν ἐγνώριζον τί τέλος πάντων ἔπρεπε νὰ παρουσιάσουν εἰς τοὺς Γερμανοὺς περὶ τῆς «βουλγαρικότητος» τῶν διεκδικουμένων ἐδαφῶν, διὰ νὰ τοὺς καταπέισουν νὰ τοὺς τὰ ἐκχωρήσουν.

Πλείστα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἦσαν γνωστὰ πρὸ τοῦ πολέμου ὡς κομμουνιστικὰ στελέχη καὶ τὰ ὁποῖα εἶχον ἐκλεγῆ καὶ Ἑλληνες βουλευταὶ τοῦ ΚΚΕ ἢ εἶχον διατελέσει ὑποψήφιοι αὐτοῦ, ἐξειλίχθησαν εἰς δραστηρίους πράκτορας τοῦ Βουλγαρισμοῦ, καθὼς καὶ τῶν Γερμανῶν, κατέχοντες τὰ ἀξιώματά των ἐν τῇ κομμουνιστικῇ ἱεραρχίᾳ, πρᾶγμα, ὅπερ πείθει ὅτι εἰργάζοντο βάσει σαφῶν καὶ συγκεκριμένων ὀδηγιῶν τῆς Κομιντέρν.³ Ὁ Γιουγκοσλαῦος ταγματάρχης Ἀθανασόφσκι, ὁμιλῶν τὴν 19ῃν Σεπτεμβρίου 1949 ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Σκοπίων, ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὸ 1941, ὅταν ὁ Χίτλερ παρεχώρησεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἀντάλλαγμα τῆς βοήθειάς της τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Μακεδονίαν, οἱ ἡγέται τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας ἔλεγον ἢ διέδιδον ὅτι ὁ μακεδονικὸς λαὸς δὲν ἔχει κανένα λόγον νὰ διεξαγάγῃ οἰονδήποτε ἀγῶνα κατὰ τῶν κατακτητῶν, διότι μὲ τὴν βουλγαρικὴν κατοχὴν τῆς Μακεδονίας ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ὁποίαν ἐπεδίωκε. Προσέθεσε δὲ ὁ ἴδιος

1. Ἡ Ἑξωτερικὴ μακεδονικὴ ἐπαναστατικὴ ὀργάνωσις μὲ τὰ ἐν Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις, Καναδοῦ καὶ Αὐστραλίᾳ εὐρισκόμενα τμήματά της καὶ τώρα, ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ἀντετίθετο εἰς τὴν τοιαύτην προσάρτησιν καὶ ἐπροπαγάνδιζεν ὑπὲρ τῆς αὐτονομίσεως τῆς Μακεδονίας. Ζα φ ε ι ρ ο π ο ὑ λ ο υ, σελ. 4.

2. Ζα φ ε ι ρ ο π ο ὑ λ ο υ, σελ. 10.— Χ ρ υ σ ο χ ὁ ο υ, Ἡ κατοχὴ ἐν Μακεδονίᾳ, τόμ. Α' καὶ Β'.

3. Μ π ρ ᾶ μ ο υ, σελ. 107 - 110, ἔνθα ἀναφέρονται οὗτοι ὀνομασί.

Γιουγκοσλαῦος ὁμιλητὴς ὅτι εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας συνετέλεσε πολὺ καὶ ὁ τότε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας Σιάρολο, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔξαγορασθῆ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ εὐρίσκειτο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν κατοχῆς τῆς Μακεδονίας. Ἡ ἔγνώριζον πράγματι οἱ κομμουνισταὶ ἠγέται ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξυπηρετήσῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καλύτερον τὰ σχέδιά των ἑναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας, μοιραίου πάντοτε ἀντιπάλου κάθε σλαβικῆς κομμουνιστικῆς ἐπιδιώξεως, παρὰ οἱ Βούλγαροι ἐκείνοι κομιτατζήδες, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα τοῖς παρεῖχεν ἡ ὑποστήριξις τῆς κυβερνήσεως Σόφιας καὶ τῶν Γερμανῶν καὶ Ἱταλῶν πατρῶνων της. Οἱ Ἱταλοὶ μάλιστα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, τρομοκρατηθέντες, λίαν ἐνωρὶς γίνονται ἔρμαια τοῦ ΚΚΕ καὶ τῆς βουλγαρικῆς δολιότητος, ἀποδέχονται τὴν εἰσήγησιν των περὶ δημιουργίας σώματος ἐξ ἐντοπίων ὀπλοφόρων πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως. Οἱ κομμουνισταὶ διαδίδουν ἐπιτηδείως διὰ τῶν ἐμπίστων ὀργάνων των ὅτι τὸ ΕΑΜ κατέστη παντοδύναμον καὶ προτίθεται νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος δυσχερῶς θὰ ἠδύνατο νὰ καταπολεμήσῃ τὰ ἀνταρτικὰ τμήματα εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἡ Κατόπιν τούτου αὐξάνουν διαρκῶς τοὺς ἐνόπλους τῶν δημιουργηθέντων ταγμάτων, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μὲ τὸ ΕΑΜ.

Εἰς ἄρθρον, δημοσιευθὲν εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Σόφιας «Ραμποντίτσεσκο Ντέλο» τῆς 12ης Ἰουλίου 1949 ὁ Βούλγαρος κομμουνιστὴς Καλαϊτζήφ ἐξηγεῖ τὴν κομμουνιστικὴν τακτικὴν. Ὁ Καλαϊτζήφ, δράσας ἐντατικῶς ὑπὲρ τοῦ κομμουνισμοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐγνώριζεν ἄριστα τὸ ἱστορικὸν τῆς κομμουνιστικῆς αὐτῆς κινήσεως καὶ ἐχρησιμοποίηθη ἀρκετὰ συστηματικῶς, διαρκούντων τῶν ἐτῶν 1948 - 1949, εἰς τὸν βουλγαρικὸν ἑναντίον τῆς Γιουγκοσλαβίας τοῦ Τίτο ἀγῶνα, εἰδικῶς διὰ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα. Γράφει λοιπὸν οὗτος ὅτι «ὁ Βούλγαρος ἀρχηγὸς Γ. Δημητρόφ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Κ.Ε. τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας τὴν ἐξουσιοδότησιν νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν μακεδονικὸν λαὸν καὶ νὰ χαράξῃ κοινὸν δρόμον μαζί του. Ἐκτοτε ἡ δράσις τῆς ΕΜΕΟ, τοῦ κλάδου της τοῦ ἐξυπηρετοῦντος περισσότερον τοὺς βουλγαρικοὺς σκοποὺς, καθοδηγεῖται κατὰ τὸ μέγα μέρος ἀπὸ τὸν Δημητρόφ. Ἐπέμεινε οὗτος ὅπως διατηρηθῆ ἀχρωμάτιστος ὡς μαζικὴ, λαϊκὴ ἐπαναστατικὴ ὀργάνωσις, μὴ συνδεομένη ἀμέσως μὲ τὸν κομμουνισμόν, διὰ νὰ ἔχῃ ἐπίδρασιν εἰς τοὺς κρατοῦντας τότε ἐν Βουλγαρίᾳ. Χάρις εἰς τὴν γραμμὴν αὐτὴν, ἡ ὁποία ἠκολού-

1. Κύρου, σελ. 49.

2. Λεπτομερείας περὶ τούτων βλ. Γρηγορίου, σελ. 16 ἐξ., καὶ Μπράμου, σελ. 116.

θήθη ὑπὸ τοῦ Δημητρώφ, κατέστη δυνατὸν ὅπως κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν στιγμὴν, δηλαδὴ τὸ 1944, ὁ μπουρζουάδικος ἐθνικισμὸς ἀνατιναχθῆ εἰς τὸν ἀέρα καὶ αἱ μακεδονικαὶ μάζαι εἰς τὴν Βουλγαρίαν ταχθοῦν ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως».¹

2. Ἡ ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ ἱδρυσις τοῦ ΕΑΜ

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἰταλικῆς εἰσβολῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ ΚΚΕ δὲν ἀντέδρασε κατ' αὐτῆς.² Ἡ κήρυξις πολέμου ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα κατάληψις τῆς χώρας ὑπὸ τῶν τριῶν κατακτητῶν εὔρε τοὺς ἐν Ἑλλάδι κομμουνιστὰς πιστοὺς συμμάχους αὐτῶν καὶ προπαγανδιστὰς τοῦ κατὰ τῆς κεφαλαιοκρατίας τῶν Ἀγγλοσαξόνων πολέμου. Τὸ ΚΚΕ ἐξηκολούθει τότε νὰ τηρῆ τὴν πολιτικὴν, τὴν ὑπαγορευθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Μόσχας κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1939 μετὰ τὴν γερμανοσοβιετικὴν συνεννόησιν. Καὶ εἶδομεν τότε τοὺς κομμουνιστὰς κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς κατοχῆς νὰ ἐξουδετερώουν διὰ τῆς ἐντέχνου προπαγάνδας τῶν πᾶσαν ἀπόπειραν ὀργανώσεως ἐθνικῆς ἀντιστάσεως, ἡ ὁποία ἤρξατο ἐκδηλουμένη ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς εἰσβολῆς μετὰ τὸ καιρῶς πληγέντος κατὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐθνικὴν φιλοτιμίαν ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὑπάρχουν φύλλα τοῦ «Ριζοσπάστου», καθὼς καὶ ἐμπιστευτικαὶ ἐγκύκλιοι πρὸς τὰς ὀργανώσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (Μαΐου - Ἰουνίου 1941), εἰς τὰς ὁποίας ἐτονίζετο ὅτι οἱ πραγματικοὶ κομμουνισταὶ πρέπει νὰ ἐπιδεικνύουν πνεῦμα κατανοήσεως ἀπέναντι τῶν κατακτητῶν. Γεγονὸς ἐπίσης εἶναι ὅτι ἐξέχοντες κομμουνισταὶ συνεργάζονται μὲ τοὺς κατοχικοὺς κυβερνήτας καὶ γνωρίζομεν καλῶς ὅτι εἷς ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς αὐτοὺς ἡγέτας ἦτο καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνέντισσε τὰ φιλογερμανικὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα ὑπέγραφε μέλος τι τῆς κατοχικῆς κυβερνήσεως, περὶ τῆς ἀνάγκης ἀπολύτου συνεργασίας μετὰ τὴν Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας.³

Ὅταν ὁμως ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας (22 Ἰουνίου 1941),⁴ τὸ ΚΚΕ κατ' ἐντολὴν τῆς Κομιντέρν, ἧς ἐπίλεκτον μέλος ἦτο τότε ὁ Βούλγαρος Γ. Δημητρώφ,⁵ ὅστις ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ἤδη τοῦ 1941 εὑρίσκετο ἐν Καίρῳ, μὲ μίαν ἀπροσδόκητον μεταβολὴν ἤρchiσε τὸν κατὰ τοῦ φασισμοῦ καὶ νατσοισμοῦ προπαγανδιστικὸν ἀγῶνα.⁶ Τὴν σι-

1. Κύρου, σελ. 49 - 50.

2. Πρβλ. Α. Χρυσόχοου, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 9 ἐξ.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 178.

4. Τὴν 12ην Ἰουλίου 1941 συνήφθη ἡ ἀγγλορωσικὴ συμμαχία. Woodhouse, σελ. 24.

5. Περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μελῶν τῆς Κομιντέρν καὶ τοῦ Γ. Δημητρώφ βλ. Smith, σελ. 193.

6. Κύρου, σελ. 17.

γμήν, καθ' ἣν ἤρχισε νὰ κινδυνεύῃ ἡ «μεγάλῃ προλεταριακῇ πατρίδα», εὐθύς δηλαδὴ ὡς ἡ Ρωσία ἐνεπλάκη εἰς τὸν ἀγῶνα, ἤρχισαν αἱ πρῶται συνεννοήσεις τοῦ ΚΚΕ διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι «ἐθνικῆς ἀντιστάσεως», ἧς τὴν διοίκησιν καὶ κατεύθυνσιν θὰ ἐκράτει ὁ κομμουνισμός.¹ Ἀπὸ τῆς ἰδίας ἄλλως τε ἐποχῆς εἶχεν ἀρχίσει εἰς ὕλας τὰς κατεχομένας χώρας ἡ δημιουργία στηριγμάτων τοῦ κομμουνισμοῦ καθ' ὅμοιον ἀκριβῶς τρόπον, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα (Γαλλία, Βέλγιον, Γιουγκοσλαβία κλπ).²

Ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1941 τὸ ΚΚΕ ἐπέδειξε μίαν ἄνευ προηγουμένου δραστηριότητα καὶ ἐπιτηδειότητα διὰ τὴν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρον ὁργάνωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς μίαν δῆθεν ἐθνικὴν καὶ δῆθεν ἀπελευθερωτικὴν ὁργάνωσιν, τὸ «Ἐθνικὸν Ἀπελευθερωτικὸν Μέτωπον», τὸ ΕΑΜ,³ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὅμως ὁργάνωσιν, κατευθυνομένην μόνον ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς Κομιντέρν καὶ τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς. Ἡ ἐνέργεια αὐτῇ ἦτο γενικωτέρα καὶ ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως ἀρτίως ὀργανωμένη. Ἄμα τῇ ἐγκαταστάσει τοῦ Γενικοῦ συμμαχικοῦ στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἐν Αἴγυπτῳ ἡ Ρωσία διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς Κομιντέρν καὶ τῶν ΚΚ ἐπέτυχε νὰ προωθήσῃ εἰς καιρίας θέσεις ἀριστερὰ στοιχεῖα τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς καὶ ἰδίως τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας, εἰς τρόπον ὥστε εἰς πολλὰς τούτων νὰ κυριαρχῇ πλήρως. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τούτων τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ ὑπῆρξεν ἀργότερον ἡ ἅμα τῇ ἱδρῦσει τοῦ ΕΑΜ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ υἰοθέτησίς του ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ συμμαχικοῦ στρατηγείου καὶ ἡ εἰς αὐτὸ παροχὴ πλουσίας βοήθειας εἰς ὄπλα καὶ χοῦμα.⁴ Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀποσταλέντες κατὰ τὴν κατοχὴν Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ πληροφοριῶν καὶ οἱ σύνδεσμοι μετὰ τῶν τμημάτων ἀντιστάσεως, οἱ Ἕλληνες πράκτορες,⁵ οἱ χειρισταὶ ραδιοπομπῶν κλπ., καθὼς καὶ οἱ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των Ἕλληνες εἶχον τρόπον τινὰ ἐπιλεγῆ ὑπὸ ἀοράτου χειρὸς ἐκ τῶν ἀρι-

1. Κ Ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 178. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1941 εἶχον ἀφικθῆ ἐν Θεσσαλονίκῃ στελέχη τοῦ ΚΚΕ διὰ τὴν σύμπηξιν ὁργανώσεων ἀντιστάσεως. Περβλ. Α. Χ ρ υ σ ο χ ὄ ο υ, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 13 ἐξ.

2. Κ Ὑ ρ ο υ, αὐτόθι, σελ. 111.— N o e l - B a k e r, σελ. 33.

3. Πεπτομερέστερον περὶ τῆς ὁργανώσεως τῶν ΕΑΜ-ΕΛΑΣ καὶ τῶν σκοπῶν των βλ. Π υ ρ ο μ ἄ γ λ ο υ, σελ. 132-134 ἐξ.— Α. Χ ρ υ σ ο χ ὄ ο υ, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 32 ἐξ.

4. Ὁ W o o d h o u s e, σελ. 54, λέγει: «Ἡ ἀφροσύνη τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς διαρκούσης τῆς κατοχῆς συνέτεινεν εἰς τὴν παντοδύναμον ἀνάπτυξιν τοῦ ΚΚΕ».

5. Ὁ W o o d h o u s e, σελ. 47, λέγει: «Ἡ διείσδυσις τῶν Βρετανῶν καὶ Ἑλλήνων πρακτόρων ἐν τῇ κατεχομένῃ Ἑλλάδι ἐγένετο ἄνευ οὐδεμιᾶς προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἑλληνικῶν (ἐν Καίρῳ) ἀρχῶν».— Κ Ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 136-137.

στερωῶν στοιχείων, ¹ πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, καὶ ἐδείκνυον παρ' ἡμῖν δυσμενῆ προκατάληψιν κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ, βοηθοῦντες καὶ ἐξυπηροετούντες μεροληπτικῶς τὸ ΕΑΜ πλουσίως, μὲ τὰς ὑποβαλλομένας δὲ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸ Γενικὸν στρατηγεῖον ἐκθέσεις ἐσυκοφάντουν τὰς ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικὰς ὀργανώσεις τῆς ΥΒΕ καὶ τῆς ΠΑΟ, ὡς ὑπερεθνικιστικὰς καὶ κεφαλαιοκρατικὰς, πλαστογραφοῦντες τὰς ἐπιδιώξεις των καὶ κατηγοροῦντες τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτάς. Εἰς τὰς ἐκάστοτε προκυπτούσας διενέξεις καλούμενοι ὡς διαιτηταὶ πρὸς ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν, ἐμερολήπτουν σκανδαλωδῶς καὶ ἐδικαίωνον τὸ ΕΑΜ καὶ τὸν ΕΛΑΣ, συντείναντες διὰ τῆς τακτικῆς των ταύτης οὐ σμικρὸν εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν συντριβὴν τῶν ἐθνικιστικῶν τμημάτων. Οὕτω τῇ συνεργασίᾳ τῶν Ἑγγλων ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς διεξαγωγῆς δῆθεν ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐθνικῆς ἀντιστάσεως παρεσχέθησαν ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ στρατηγεῖου εἰς τὸν διεθνῆ κομμουνισμὸν καὶ τὴν Ρωσίαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ πλεονεκτήματα, διὰ τὰ προπαρσκευάσθη ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης στιγμῆς τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ΕΑΜ, ὡς κινήματος ἐθνικῆς ἀντιστάσεως, δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, ἀλλὰ ἐπεβλήθη ἔξωθεν ὑπὸ τῆς Κομμιντέρν, ² ἣτις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου παρέσυρε διὰ τῶν παρὰ ταῖς ἀγγλικαῖς διοικήσεσι ἀφωσιωμένων ὀργάνων της καὶ τὸ Γενικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς εἰς μίαν ὀλισθηρὰν ὁδόν, ἣ ὁποία τόσας καταστροφὰς ἐπέπρωτο νὰ ἐπισωρεύσῃ εἰς τὸν δύσμοιρον ἑλληνικὸν λαόν.

Τὸ ΕΑΜ ἰδρύθη τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1941. ³ Ἡ πρώτη σύνθεσις τῆς ἐν Ἀθήναις κεντρικῆς διοικήσεώς του εἶναι ἄγνωστος, δὲν ἀμφισβητεῖται ὅμως σήμερον παρ' οὐδενὸς ὅτι παρ' ὄλον ὅτι κατὰ τὰς ταυτοχρόνους ἰδρυτικὰς συγκεντρώσεις τόσον ἐν Ἀθήναις ὅσον καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ εἶχον μετὰσχει καὶ πρόσωπα ἐθνικόφρονα μὲ ἔντονα ἀντικομμουνιστικὰ φρονήματα, ἣ πρωτοβουλία τῆς ἰδρυσεώς του ὠφείλετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ΚΚΕ. ⁴

Ἐκ παραλλήλου τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἢ καὶ ὀλίγον προηγουμένως ⁵ ἰδρύονται ἐν Ἀθήναις καὶ Θεσσαλονίκῃ διάφοροι ὀργανώσεις ἐθνικοφρόνων, ὧν αἱ κυριώτεραι ὑπῆρξαν ὁ «Ἐθνικὸς δημοκρατικὸς ἑλληνικὸς σύνδεσμος»

1. Ὁ Woodhouse, σελ. 37, λέγει: «Κατὰ γενικὸν κανόνα οἱ Ἕλληνες πράκτορες τῶν βρετανικῶν ἀρχῶν ἀνῆκον κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὴν ἀριστεράν».

2. Ὁ Woodhouse, σελ. 55, λέγει: «The resistance movement was imposed upon the mountains from without and not generated spontaneously from within».

3. Πυρομάγλου, σελ. 133.

4. Α. Χρυσόχοου, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 32 ἔξ.—Byford-Jones, σελ. 97, ὅστις ἀναγράφει καὶ τὰ μετασχόντα εἰς τὴν ἴδρυσίν του ἀριστερὰ κόμματα.

5. Ἡ ὀργάνωσις Ὑπερασπισταὶ Βορείου Ἑλλάδος (ΥΒΕ) ἰδρύθη ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 18ῃ Αὐγούστου 1941.

(ΕΔΕΣ) μὲ ἀρχηγὸν τὸν στρατηγὸν Ναπολέοντα Ζέρβαν καὶ μὲ κέντρον δράσεως τὴν Ἑπειρὸν,¹ ἢ «Ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀπελευθέρωσις» (ΕΚΚΑ) ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Δημ. Ψαρρὸν² καὶ μὲ κέντρον δράσεως τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ ἡ ὀργάνωσις «ὑπερασπισταὶ Βορείου Ἑλλάδος» (ΥΒΕ), μετονομασθεῖσα ὀλίγον βραδύτερον εἰς «Πανελλήνιον ἀπελευθερωτικὴν ὀργάνωσιν» (ΠΑΟ), ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Γεωργίου Παπαγεωργίου καὶ μὲ κέντρον δράσεως τὴν Βόρειον Ἑλλάδα. Ὅλαι αὐταὶ αἱ ὀργανώσεις ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἱδρύσεώς των ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν Καίρου καὶ τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς, παρ' οὗ καὶ ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ταῖς ἀνετέθησαν διάφοροι ἐντολαί. Τὸ περιεργον ὅμως εἶναι ὅτι οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις οὔτε τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς ἐπληροφόρησαν ποτὲ τοὺς ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ καὶ τῷ ἔξωτερικῷ Ἑλληνας περὶ τῆς ἱδρύσεως καὶ τῆς μετέπειτα τόσον καρποφόρου ἐθνικῆς δράσεως ἐν Ἑλλάδι τῶν ὀργανώσεων τούτων, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐξεθείαζον τοὺς δῆθεν ἀγῶνας τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ κατὰ τοῦ κατακτητοῦ.

Οἱ σκοποί, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπέβλεπε τὸ ΕΑΜ, ἦσαν ἤδη γνωστοὶ καὶ ἀρκετὰ σαφῶς διαγεγραμμένοι δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ καιροῦ. Προσπάτως ὅμως αἱ ἀντεγκλήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν μεταξὺ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῶν ἄλλων κομμουνιστικῶν χωρῶν κατόπιν τῆς ἀποκηρύξεως τοῦ Τίτο ὑπὸ τῆς Κομμινφόρου, μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ ἔχωμεν πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς προδοσίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δημοσιευθέντων στοιχείων καὶ τῶν γενομένων ἀποκαλύψεων, εἰς τὰς ὁποίας προβαίνουν οἱ ἴδιοι χθεσινοὶ σύμμαχοι.

Ἀρχικὴ ἐπιδίωξις τοῦ ΕΑΜ ἦτο ἡ προσέλκυσις ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερων «λαϊκῶν μαζῶν», μὴ κομμουνιστικῶν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα διεξαγωγῆς ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον κάπου κάπου προσετίθετο καὶ ἡ λέξις «λαϊκός», διότι ἡ ἐμφανὴς προμετωπὶς ἦτο «Ἐθνικὸν Ἀπελευθερωτικὸν Μέτωπον» (ΕΑΜ). Ἡ διαφορὰ δυνατόν νὰ μὴ ἦτο ἐμφανὴς ἀμέσως καὶ νοητὴ, ἀλλὰ ἦτο μερίστη. Τὸ ΕΑΜ εἶχε σκοπὸν, ὡς ἔλεγε, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς, ἐνῶ τὸ «Λαϊκὸν ἀπελευθερωτικὸν μέτωπον» εἶχε σκοπὸν τὴν ἐπανάστασιν, τὴν λεγομένην λαϊκὴν, διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς «Λαϊκῆς δημοκρατίας» ἐν Ἑλλάδι.³

Τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ ΕΑΜ ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὀργανωτικὴν προσπάθειαν κατὰ τὸ συνωμοτικὸν σύστημα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν δραστηριότητος προσηλυτισμοῦ μὴ κομμουνιστικῶν στελεχῶν.⁴ Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὸ ΕΑΜ ἐξωτερίκευσε τὴν πρόθεσίν του

1. Πυρομάγλου, σελ. 154.

2. Πυρομάγλου, σελ. 184.

3. Κύρου, Ἡ ἔξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 178-179.

4. Woodhouse, σελ. 60 καὶ 72.

νά μὴ περιορισθῆ εἰς μόνην τὴν προπαγάνδαν, ἀλλὰ νὰ ἀναλάβῃ καὶ ἔνοπλον δράσιν. Πρὸς τοῦτο ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1941, τοὐλάχιστον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βορείου Ἑλλάδος, καὶ δὴ Κοζάνης - Κατερίνης, ἤρchiσε νὰ προβαίη εἰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας διὰ τὴν ὀργάνωσιν συμμαχοῶν, αἰτινες θὰ ἐξήρχοντο εἰς τὰ βουνά. Ὅντως ἀπὸ τοῦ τέλους Ἰανουαρίου 1942 ἐσημειώθησαν εἰς τὰ Πιέρια μικροσυμμορίαί, ἀποτελούμεναι ἐκ γνωστοτάτων ἐν τῇ περιοχῇ κομμουνιστῶν. Περὶ τούτου ἡ ΥΒΕ (ΠΑΟ) ἀμέσως εἰδοποίησε τὸ Συμμαχικὸν γενικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἐπεσήμανε τὸν κίνδυνον ἐκ τῆς τοιαύτης συνθέσεως τῶν ἐνόπλων σωμάτων.¹ Τὸ θέρος τοῦ 1942 αἱ συμμορίαὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν.² Πολλοὶ εἰσηλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐκ Θεσσαλίας καὶ ἀπεκαλοῦντο «Ἑλληνικὸς Λαϊκὸς Ἀπελευθερωτικὸς Στρατὸς» (ΕΛΑΣ).³ Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι, ὅταν αἱ πρῶται οὐμάδες τοῦ ΕΛΑΣ ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον, ὑπῆρχον ἤδη ἐν αὐτῇ αἱ ἄλλα ἐθνικαὶ ὀργανώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μερικαὶ πραγματικῶς ἀξιόλογοι, εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας, Κρήτης καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὅπου εἶχον ἀρχίσει νὰ σημειῶνουν καὶ ἀρκετὰς ἐπιτυχίας.⁴ Ἦτο πλέον ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ ὀργανώσεις ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ὄχι μόνον εἶχον δημιουργηθῆ ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ, ἀλλὰ καὶ ἠλέγχοντο ἀπολύτως ὑπ' αὐτοῦ,⁵ διότι, ἂν καὶ δὲν ἀπετελοῦντο ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ κομμουνιστῶν, ἡ ἡγεσία των ἦτο ἐξ ὀλοκλήρου εἰς χεῖρας τούτων, τῶν ἐθνικοφρόνων οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἐχόντων ἐν τῇ διοικήσει. Ἐν τούτοις ἅπαντα τὰ ἡγετικά τῶν ὀργανώσεων τούτων μέλη ἠροῦντο ἐπιμόνως ὅτι ἦσαν κομμουνισταί.⁶ Ὁ διαλαλούμενος σκοπὸς των ἦτο νὰ βοηθήσουν τὸν συμμαχικὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας, ἡ ἀπώτερά ὁμῶς σκέψις ἦτο νὰ καταλάβουν ἐν καιρῷ τὴν ἐξουσίαν⁷ καὶ νὰ κατατάξουν τελικῶς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ὑπὸ τὴν Ρωσίαν οὐμάδα λαῶν. Τὸ βέβαιον καὶ ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως γεγονός ἦτο ὅτι τὰ ΕΑΜ καὶ ΕΛΑΣ ἦσαν καὶ τότε καὶ βραδύτερον ὄργανα τοῦ ΚΚΕ καὶ τὸ ΚΚΕ ἦτο καὶ εἶναι ἐν Ἑλλάδι ὄργανον τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως.⁸

1. Ἐγγραφὸν τῆς πρὸς τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς τῆς 4ης Φεβρουαρίου 1942.

2. Πρὸβλ. Α. Χρυσόχοου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 46 ἐξ., 61 ἐξ.

3. Στ. Σαράφη, Ὁ ΕΛΑΣ. Ἀθῆναι 1946. Ἐκδοσις Τὰ Νέα βιβλία Α.Ε.—Woodhouse, σελ. 71.

4. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 181.

5. Ὁ Woodhouse, σελ. 60, λέγει: «Both (ΕΑΜ - ΕΛΑΣ) were created and controlled by ΚΚΕ. Not dominated or influenced or penetrated but entirely created and exclusively controlled by ΚΚΕ».

6. Woodhouse, σελ. 62.

7. Byford-Jones, σελ. 8.

8. Α. Χρυσόχοου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 38.—Woodhouse, σελ. 83.

Εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ οἱ κομμουνισταὶ ἐνεφανίζοντο κεκαλυμμένοι ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ «Ἀπελευθερωτικοῦ μετώπου». Ἡ κυριωτέρα προσπάθεια αὐτῶν ἦτο νὰ ἐμφανίζονται στρεφόμενοι κατὰ τοῦ κατακτητοῦ, ἐνῶ ἐν τῇ πραγματικότητι ἐστρέφοντο ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς κατὰ τοῦ ἐθνικόφρονος λαοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων, αἵτινες εἶχον πατριωτικὴν προσέλευσιν καὶ ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς τὰς χώρας τῶν. Ἐπιτοῦτο συνέβη εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Πολωνίαν, τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ ἄλλαχοῦ. Αἱ μέθοδοι, αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν πρὸς τοῦτο, ἦσαν πανταχοῦ αἱ ἴδιαι. Δυσφήμισις καὶ κατασυκοφάντησις τῶν ἐθνικοφρόνων δυνάμεων, αἵτινες δὲν ἤθελον νὰ ὑποκύψουν εἰς τοὺς κομμουνιστὰς καὶ διὰ τοῦτο ἐχαρακτηρίζοντο εἰς τὰ προπαγανδιστικὰ ἔντυπά τῶν ὡς δῆθεν συνεργαζόμεναι μὲ τοὺς Γερμανοὺς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ τυγχάνουν ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων.

Διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν ἀπελευθερωτικῶν μετώπων εἰς τὰς κατεχομένας χώρας ἡ Ρωσία ἐδημιούργει ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βάσεις ἐξορμήσεως. Τὰς διαθέσεις τῆς αὐτᾶς ἡ Ρωσία δὲν εἶχεν ἐκδηλώσει ἀκόμη σαφῶς ἕως τότε, διότι ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1943 γενομένης βελτιώσεως τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεώς της ἦτο ἀπεροφημένη ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη ἄμυνάν της. Ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν εἶχον ἐκδηλωθῆ αἱ διαθέσεις αὐταί, ἐνεφανίζοντο πρῶτον ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς ἄλλας χώρας τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μεγάλα στρατιωτικὰ δυνάμεις τῶν Δυτικῶν συμμάχων, τὸ ὅλον σχέδιον τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν, δηλαδὴ ἡ ἐπεκτατικὴ πολιτικὴ τῆς Ρωσίας εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, θὰ ἀνετρέπετο πλήρως, διότι οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν τούτων, μισοῦντες ἀπὸ χαρακτῆρος τὸν κομμουνισμόν, θὰ ἠγωνίζοντο μετὰ τῶν Συμμάχων διὰ τὴν συντριβὴν τῶν κομμουνιστικῶν συμμοριῶν καὶ θὰ ἔβλεπον ποῖοι ἦσαν οἱ πραγματικοὶ ἀπελευθερωταί. Πάντως, ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἐξειλίσσοντο τὰ πράγματα, θὰ ἐνισχύοντο αἱ ἐθνικόφρονες ὀργανώσεις καὶ θὰ ἤρχοντο εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν αἱ κομμουνιστικαί, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συγκροτήσεώς των. Ἡ μεγάλη ἐπιμονὴ τῶν Ρώσων διὰ τὴν ταχύτεραν συγκρότησιν πολυαριθμῶν κομμουνιστικῶν συμμοριῶν ὠφείλετο ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν πρόθεσιν νὰ κυριαρχήσουν τὸ ταχύτερον τῶν χωρῶν τούτων δι' αὐτῶν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον. Μόνον διὰ τῆς τοιαύτης ἐνισχύσεώς των θὰ ἠδύναντο ἐν καιρῷ νὰ ματαιώσουν διπλωματικῶς ἢ καὶ διὰ τῶν ὄπλων ἀκόμη, ὡς κατ' ἐπανάληψιν

1. Α. Χ ρ υ σ ο χ ὄ ο υ, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 55 ἐξ.

2. Κ ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 112.

ἀργότερον διελάουν τὰ ἔντυπά των, πᾶσαν ἀπόπειραν ἀποβάσεως τῶν Συμμάχων εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ θὰ ἔθετον ἀσφαλεῖς βάσεις διὰ τὴν μελλοντικὴν κατάρτησιν τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς Εὐρώπης. Μετὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι γεγονότα τοῦ 1944-1949 κατανοοῦμεν καλύτερον τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν ρωσικῶν τούτων προσπαθειῶν.¹

Παρ' ἡμῖν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ ΕΑΜ ἦτο νὰ ἐξοντώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν τὸ ταχύτερον καὶ πληρέστερον τὰς ἐθνικὰς ὀργανώσεις. Ὅθεν ἀρχίζει εὐθύς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του τὴν προσπάθειαν τῆς κατασυκοφαντήσεως καὶ δυσφημήσεως ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων. Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ 1941 καὶ τοὺς πρώτους τοῦ 1942 τὸ ΕΑΜ προσπαθεῖ νὰ ἐμφανίσῃ ὡς δοσιλόγους καὶ συνεργάτας τῶν Γερμανῶν ὅσους δὲν συνεργάζονται μετ' αὐτοῦ.² Εἰς τοῦτο προυχώρει πολλάκις ἀκόμη περισσότερον. Ἐξηνάγκαζε διὰ τῆς βίας καὶ ἀπειλῆς καὶ ἐν ὀνόματι ἐπειγόντων ἐθνικῶν συμφερόντων ἐγνωσμένους Ἑλληνας πατριώτας εἰς κάποιαν ἐπαφὴν ἢ καὶ ἀνάληψιν ὑπηρεσίας παρὰ τοῖς Γερμανοῖς καὶ Ἰταλοῖς, διὰ νὰ δυνηθῇ ἀργότερον νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ἀσφαλέστερον καὶ τοὺς ἐξοντώσῃ καταγγέλλον αὐτοὺς εἰς τὸν λαὸν ὡς ἀποδεδειγμένως δοσιλόγους, εἰς δὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ Ἰταλοὺς ὡς κατασκόπους κομμουνιστάς.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1942 ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ἄλλων, τῶν ἐθνικοφρόνων, ἀνταρτικῶν ὀργανώσεων. Ἐγίνετο συστηματικὴ προσπάθεια παραπλάνησεώς των καὶ ἀφομοιώσεως μετὰ τὰς ὀργανώσεις τοῦ ΕΑΜ ἢ ἐν περιπτώσει ἀντιρροήσεών των διὰ τῆς βίας διαλύσεώς των καὶ συντριβῆς.³

Ἡ πρώτη δημοσία μνημόνευσις τῆς συμμοριακῆς δραστηριότητος ἐν Ἑλλάδι ἐγένετο ὑπὸ μιᾶς ρωσικῆς ἐκθέσεως τοῦ Αὐγούστου 1942, ἣτις ὑπελόγιζε τὸν ἀριθμὸν τῶν συμμοριτῶν εἰς 30.000. Αὕτη εἶναι σχεδὸν ἡ ἡμερομηνία, καθ' ἣν ὀργανωμέναι μεγάλαι συμμορίαὶ ἐσημειώθησαν εἰς τὰ βουνά.⁴ Τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς, ἐξαφνισθὲν ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ρωσικῆς ἀνακοινώσεως καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αὕτη ἀνηγγέλθη, ἀπεφάσισε καὶ ἀπέστειλε πρὸς τῆς μάχης τοῦ Ἑλ Ἀλαμείν κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1942 ἐξ Αἰγύπτου πολυμελῆ βρετανικὴν στρατιωτικὴν ἀποστολὴν εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι ἀρχηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν τῶν ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μετὰ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ταξίαρχον Ε. C. Myers (γνωστὸν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Eddie) καὶ ὑπαρχηγὸν τὸν συνταγματάρχη C. M. Woodhouse (γνωστὸν

1. Α. Χρυσόχοου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 61 ἐξ.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 112.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 181-182.

4. Woodhouse, σελ. 111.

ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Chryst) ¹. Τὸ πλεῖστον τῶν Ἕγγλων συνδέσμων ἤρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ πρώτην φοράν, χωρὶς προηγουμένως νὰ γνωρίζουν τὴν χώραν, τὸν λαὸν καὶ τὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ζωηρὰν ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς τοὺς ἐθνικόφρονας ἀξιωματικούς τοῦ ΕΛΑΣ ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν Ἕγγλων συνδέσμων ἦσαν δεδηλωμένοι ἀριστεροί, οἱ ὁποῖοι οὐδεμίαν παρέλειπον εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώνουν ἀπροκαλύπτως τὰ φρονήματά των ².

Κατὰ Σεπτέμβριον 1943 ἀφίχθη καὶ ἀμερικανικὴ ἀποστολή, ἣς ὁ ἀρχηγὸς ταγματάρχης Wynes ἔφθασε τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους. Εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις (Ἀθῆναι, Θεσσαλονίκη, Βόλος, Πάτραι, Χαλκίς κλπ.) ὑπῆρχον πυρῆνες Ἕγγλων, πλαισιωμένοι μὲ διαφόρους πράκτορας ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἢ λεβαντίνους κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀφιχθέντας καὶ τούτους ἐξ Αἰγύπτου. Κατὰ τὸ ἔτος 1944 τὸ σύνολον τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν συνδέσμων διαφόρων ἐθνικοτήτων ἐν Ἑλλάδι ἀνήρχετο εἰς 400 περίπου ³.

Ἡ ὑπηρεσία κατασκοπείας ἐν Βορείῳ Ἑλλάδι εἶχεν ἀνατεθῆ ἀπὸ τὴν Εἰδικὴν ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπὴν ἐπιχειρήσεων (Special Operation Executive SOE) τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, ἐδρεύουσαν ἐν Καῖρῳ, εἰς τὴν ΥΒΕ καὶ τὴν κατὰ τὸ 1942 διαδεχθεῖσαν αὐτὴν ΠΑΟ ⁴, ἣν ὑπηρεσίαν διετήρησεν αὐτὴ μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως.

Οἱ πρῶτοι ἀφιχθέντες εἰς τὸ βουνὸν Ἕγγλοι σύνδεσμοι ἐξεπλάγησαν ἀπὸ ὠρισμένα πράγματα, γινόμενα κατὰ τρόπον λίαν ἐπιδεικτικόν, οἷον τὸν ρωσικὸν τρόπον τοῦ στρατιωτικοῦ χαιρετισμοῦ καὶ τῆς παρουσιάσεως ὀπλων, τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως τοῦ ΕΛΑΣ διὰ τριῶν ἐπιτρόπων, εἰς τῶν ὁποίων ἦτο πάντοτε πολιτικὸς καθοδηγητής, τὴν συνήθειαν τὰ ἐπίλεκτα τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ νὰ φέρουν μαύρους σκούφους κατ' ἀπομίμησιν τῶν Ρώσων Κοζάκων, τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὸν μυστικὸν τύπον τοῦ ΕΑΜ κομμουνιστικὴν προπαγάνδαν, τὴν πίστιν εἰς τὴν βίαν, ὅχι μόνον ὡς δικαιολογητικὸν τρόπον διὰ τὴν ἐπίτευξιν ὠρισμένου σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ ἄνευ

1. Ο Woodhouse, σελ. 99, λέγει: «Ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐξεδήλωνον πολιτικὰς ἀπόψεις, ἀλλὰ αἱ συμπάθειαι των ἦσαν μᾶλλον πρὸς τὴν ἀριστερὰν παρά πρὸς τὴν δεξιάν». — Byford-Jones, σελ. 8.

2. Woodhouse, σελ. 99. — Leeper, σελ. 17. Τὸν Ἰούλιον 1943 ἠ ἐν Καῖρῳ παρά τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει Ἀγγλικὴ πρεσβεία ἀπέστειλεν εἰς τὸ Στρατηγεῖον ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ ἴδιον σύνδεσμον, τὸν David Wallace. Τὴν αὐτὴν ἐποχὴν (Ἰούλιος 1943) οἱ Βρεττανοὶ ἐγκατέστησαν ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ παρά τῷ Τίτῳ στρατιωτικὴν ἀποστολὴν συνδέσμου ὑπὸ τὸν ταξίαρχον Fitzroy Maclean. Κατὰ Ἰούλιον 1944 ἀφίχθη καὶ ρωσικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολή.

3. Woodhouse, σελ. 111.

4. Woodhouse, σελ. 92.

τινὸς λόγου πρὸς τρομοκράτησιν. Ἐπιπροσθέτως ἔβλεπον τὴν ἀξίωσιν μικρᾶς κλίμας νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὴν πραγματικὴν θέλησιν ἐνὸς λαοῦ, ἐνῶ ὁ λαὸς ἐσκέπτετο τὰ ἀντίθετα, τὴν «σιδηρᾶν» πειθαρχίαν, τὴν ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῆς ἐχούσης ἐκτεταμένην ἐξουσίαν Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν ὁποίαν πειθαρχίαν, ὡς γνωστόν, καθιέρωσεν ὁ Τρότσκυ, ὡς ἀπαραίτητον ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ «λαϊκοῦ μετώπου»¹. Ὅθεν ἡ ἐκδήλωσις τῶν παγκοσμίων κομμουνιστικῶν μεθόδων ἦτο καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως².

Μεταξὺ τῶν Συμμάχων ἡ Ἀγγλία δὲν ἤθελε νὰ κάμῃ τι, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ θίξῃ ἢ ψυχράνῃ τὴν Ρωσίαν. Ἄν καὶ ὑπέπιπτον εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἀγγλων συνδέσμων ὅχι μόνον ἐνδόμυχοι προθέσεις τῶν ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ τοῦ βουνού, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ μυστικαὶ ὁδηγίαι τῆς Κομιντέρν, οὗτοι τὰς ἀνέφερον μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἐπιφυλακτικότητα εἰς τὰς προϊσταμένας τῶν ἀρχάς, οὐδόλως δὲ τὰς ἀνεκοίνουν εἰς τοὺς ἡγέτας τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων ἀντιστάσεως ΕΔΕΣ καὶ ΠΑΟ. Τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἐλάμβανε παρὰ τῶν συνδέσμων του, ἀνεκοίνου μόνον εἰς μερικὰ μέλη τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως³, οὐδαμῶς δὲ εἰς τὰ ἐν Καίρῳ καὶ Λονδίῳ κλιμάκια τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ συμμαχικοῦ στρατηγείου ἐξεθείαζον καὶ δημοσίᾳ ἀκόμη τὸ ΕΑΜ καὶ κατεφέροντο κατὰ τῶν ὁργανώσεων τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐθνικοφρόνων. Ἄλλως τε, ὡς ἐλέγχθη ἤδη, εἰς πολλὰς καιρίας θέσεις τοῦ Γενικοῦ συμμαχικοῦ στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς εὐρίσκοντο ἀριστερίζοντα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ὅχι μόνον συνεπάθουν τοὺς κομμουνίζοντας Ἐαμίτας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐβοήθουν σοβαρῶς. Τὸ φιλοκομμουνιστικὸν τοῦτο πνεῦμα τοῦ Γενικοῦ συμμαχικοῦ στρατηγείου δὲν ἐσημειώθη μόνον ἔναντι τῶν ἐν Ἑλλάδι κομμουνιστικῶν ὁργανώσεων ἀντιστάσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς ἄλλας ὑποδοῦλους χώρας τοιούτων. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἐνισχύοντο αἱ κομ-

1. Woodhouse, σελ. 61.

2. Ὁ Ἀγγλος ταξίαρχος Myers (Eddie), ἀρχηγὸς τῆς Βρετανικῆς ἐν τῇ κατεχομένη Ἑλλάδι ἀποστολῆς εἰς τὸ ἀρχηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν, εἰς ἐξαιρετικῶς ἀπόρητόν του ἐκθεσιν τῆς 12ης Ὀκτωβρίου 1943 (ἀριθ. 85.4. A.S.) γράφει: «Ἀπὸ ἀναφορᾶς, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ τῶν πρακτόρων μου, βεβαιοῦται ὅτι ἀμφότεραι αἱ ὁργανώσεις τοῦ ΕΑΜ — ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ στρατιωτικὴ, ΕΑΜ καὶ ΕΛΑΣ — διαπνέονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ αἰσθήματα ρωσόφιλα καὶ ἀκολουθοῦν τὰς ὁδηγίας τοῦ ΚΚΕ». — X., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμὸς, σελ. 24. — Le Livre sur la Grèce, σελ. 33.

3. Οἱ σύνδεσμοι ἀνέφεραν ἀμέσως εἰς τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς ἐμπιστευτικῶς ὅτι «τὸ ΕΑΜ καὶ ὁ ΕΛΑΣ ἦσαν μικρὰ μειονότητες γκάγκστερς». Noel - Baker, σελ. 52.

μουνιστικάι ὀργανώσεις ἀπὸ τοὺς ἰδίους Συμμάχους, εἰς τρόπον ὥστε βαθμιαίως νὰ ἐπέλθῃ πλήρης κατάρρευσις τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων, εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν τὸ πρῶτον καὶ κατόπιν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Ἑλβανίαν, Πολωνίαν, Τσεχοσλοβακίαν καὶ τελικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τῆς ὑπόπτου δράσεως μερικῶν πρακτόρων τῶν μυστικῶν συμμαχικῶν ὀργανώσεων συνεπληροῦντο αἱ ἐπιτυχίαι αὐταί. Ἐκτοτε ὑπεβηθηεῖτο συνεχῶς ἡ κατάστασις, ἥτις προπαρεσκευάζε τὴν ἐπικράτησιν τῆς ρωσικῆς κομμουνιστικῆς πολιτικῆς εἰς ἐκεῖνο τοῖλάχιστον τὸ μέρος τῆς Εὐρώπης, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζομεν σήμερον ὡς εὐρισκόμενον πέραν τοῦ «Σιδηροῦ Παραπετάσματος». Ἐὰν ἡ Ἑλλάς δὲν ὑπέκυψεν εἰς τὴν τύχην τῶν ἄλλων χωρῶν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μόνον, ὅστις, ὅσον καὶ ἂν ἔμεινε μόνος καὶ ἀνυπεράσπιστος καὶ ἀβοήθητος εἰς τὸν ἐθνικόν του ἀγῶνα ἐκ μέρους τῶν Μεγάλων Συμμάχων, οἵτινες εἶχον ἐναγκαλισθῆ τὸ ΕΑΜ, ἠγωνίσθη καὶ τελικῶς διετήρησε τὴν ἐλευθερίαν του¹.

Ἐν ἀπὸ τὰ βασικώτερα προβλήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν καὶ μὲ τὰ ὁποῖα εἶχον νὰ παλαίσουν οἱ ἐθνικὸφρονες Ἕλληνες κατὰ τὴν κατοχὴν, ἦτο ἡ στήσις τῶν Συμμάχων ἐκπροσώπων, οἵτινες ἤρχοντο μυστικῶς εἰς τὴν χώραν μας. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι κατεπολεμήθησαν εἰς τὰς πλείον κρίσιμους στιγμὰς τοῦ ἀγῶνός των κατὰ τὸν ἐντονώτερον τρόπον ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἰσχύοντας ἀντιπροσώπους τῶν ποικιλοῦμων συμμαχικῶν ὀργανώσεων, οἵτινες ἠνθόουν σκανδαλωδῶς τοὺς κομμουνιστάς².

Ὁ πρῶτος ἀποσταλεὶς εἰς Ἀθήνας ἐκ τοῦ βουνοῦ Ἕλληνας πρὸς συνέννησιν συνταγματάρχης Woodhouse κατὰ Ἰανουάριον 1943 συνήνητησεν ἕξ ἀντιπροσώπους τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΕΑΜ εἰς δύο συνεδριάσεις (Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον 1943), καθ' ἃς δύο μόνον ἐκ τούτων ὠμίλησαν, οἱ Γεώργιος Σιάντος καὶ Ἀνδρέας Τζήμας, ἀμφότεροι μέλη τοῦ ΚΚΕ, οἱ δὲ ἄλλοι τέσσαρες ἦσαν βωβὰ πρόσωπα. Ἐν Μακεδονίᾳ οἱ Ἕλληνοι συνήνητησαν τότε τοὺς ὑπὸ τὰ ψευδῶνυμα Κικίτσας, Λασάνης καὶ Μάρκος Βαφειάδης κομμουνιστάς ἀρχηγούς, οἵτινες βραδύτερον ἐγένοντο πασίγνωστοι³. Οὐδεμίᾳ ἔπρεπε πλέον νὰ τοῖς ὑπολειφθῆ ἀμφιβολία ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ὀργανώσεως ἀναμφισβητήτως ρωσικῆς⁴.

Ὁ Woodhouse ἐπεχείρησεν ἐν Ἀθήναις νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ ὀρισμένους πολιτικούς καὶ νὰ πείσῃ τούτους ὅπως δεχθοῦν νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὸ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ. Συνήνητησεν ὁμως οὐχὶ μόνον ἐπιδεικτικὴν ἀδιαφορίαν,

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 136 - 137.

2. Κύρου, αὐτόθι, σελ. 137 - 138.

3. Κύρου, αὐτόθι, σελ. 139 - 140.

4. Woodhouse, σελ. 62.

5. Woodhouse, σελ. 110.

ὡς λέγει, εἰς τὰς προτάσεις του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς πλείστους πολιτικοὺς κατηγορηματικὴν ἀρνησιν, διότι ἔκτοτε οἱ Ἕλληνες πολιτικοὶ ἔβλεπον καθαρώτερα τῶν Ἑγγλων τοὺς σκοποὺς τοῦ ΕΑΜ¹. Ἐκ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀποτυχίας τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς δὲν ἀηλίπισθη. Κατὰ Μάϊον τοῦ ἰδίου ἔτους ἀπέστειλεν εἰς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ ΕΔΕΣ τὸν συνταγματάρχην Στῆβενς ὡς ἔκτακτον ἀπεσταλμένον του, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ διὰ τούτου τὸ διάβημα πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικούς. Τὸ ΕΔΕΣ τὴν 17^{ην} Μαΐου 1943 κατόπιν μακροῦς συσκέψεως μετὰ τοῦ Στῆβενς τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσῃ του ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικούς παράγοντας τῶν Ἀθηνῶν ἔκκλησιν νὰ ἀποστείλουν τὸ ταχύτερον ἀντιπροσώπους των εἰς τὰ βουνὰ (ἀορίστως, μὴ καθορισθέντος ἂν θὰ ἤρχοντο οὗτοι πρὸς τὸ ΕΔΕΣ ἢ τὸ στρατηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν) καὶ ἡ ἔκκλησις ὁμως αὕτη ἔμεινε ἀνευ ἀπαντήσεως².

Ἡ στάσις αὕτη τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν ἐκνευρίσει τοὺς ἀριστερίζοντας ἀνωτέρους Ἑγγλους στρατιωτικούς τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγεῖου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, οἱ ὅποιοι τόσον ἐσφαλμένην ἀντίληψιν εἶχον περὶ τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ΕΑΜ. Πληροφορία τις ὁμως, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου 1943, τὴν ἀνησύχησε καὶ τὴν ἠνάγκασε νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν διευκρίνησιν ὠρισμένων πραγμάτων. Ἐπληροφορήθη παρὰ τῶν Ἑγγλων ἀξιωματικῶν συνδέσμων ὅτι τὴν 24^{ην} Ἰουνίου 1943 εἰς τὴν Ἀβδέλλαν Γρεβενῶν ἔλαβε χώραν συνέδριον τῶν ΕΑΜ τῶν Βαλκανίων, εἰς ὃ παρέστησαν πλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν παρτιζάνων Γιουγκοσλαβίας, Ἀλβανίας, Βουλγαρίας καὶ Ρουμανίας καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς συμμαχικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ταξίαρχος Myers (Eddie). Ἡ σύγκλησις τοῦ συνεδρίου τούτου ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἐνεῖχε μεγίστην σημασίαν, διότι «ἀόρατός τις χεῖρ» ἐτοποθέτει τὸ ΕΑΜ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ὅλων τῶν Βαλκανίων³. Ὅθεν ἔστειλε πρὸς τοῦτο εἰς Ἑλλάδα τὸν ἑφεδρον ταγματάρχην Νταιβιντ Οὐάλλας, διπλωμάτην, ὡς ἔκτακτον ἀπεσταλμένον τῆς ἐν Καίρῳ Ἀγγλικῆς πρεσβείας παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει, ὅστις τὴν νύκτα τῆς 11^{ης} πρὸς 12^{ην} Ἰουλίου 1943 προσεγγεῖτο δι' ἀλεξιπτώτου εἰς τὸ πεδῖον ῥίψεως Βουλγαρελίου Τζουμέρκων, ἵνα συλλέξῃ ἀκριβεῖς περὶ τούτου πληροφορίας⁴.

Οἱ Ἑγγλοι σύνδεσμοι δὲν εἶχον μόνον στρατιωτικούς σκοποὺς, ἀλλὰ καὶ πολιτικούς. Αἱ ἀπώτεραι προθέσεις των ἦσαν νὰ χειραγωγήσουν τὸ

1. Πυρομάγλου, σελ. 100.

2. Πυρομάγλου, σελ. 100.

3. Πυρομάγλου, σελ. 137.

4. Πυρομάγλου, σελ. 106.

κίνημα ἀντιστάσεως πρὸς μίαν διαμόρφωσιν τοιαύτην, ὥστε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν καὶ τὸν ἐκτελεστὴν τῆς βρεττανικῆς ἐν Ἑλλάδι πολιτικῆς'. Ὁ Οὐάλλας ὄντως ἀντελήφθη τὴν πραγματικὴν κατάστασιν καὶ τοὺς κατευθύνοντας τὸ ΕΑΜ.

Οἱ Ἕλληες ἄγγλοι σύνδεσμοι, διὰ νὰ κάμουν στενοτέραν τὴν ἐπαφὴν τῶν ἡγητόρων τοῦ κινήματος ἀντιστάσεως μετὰ τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς καὶ διασπάσουν τοὺς δεσμοὺς τοῦ ΕΑΜ μετὰ τὴν Ρωσίαν, ὑπέδειξαν εἰς τὸ Στρατηγεῖον νὰ προσκαλέσῃ εἰς Κάϊρον ἐπιτροπὴν ἀνταρτῶν, διὰ νὰ συζητήσουν ἐκεῖ γενικώτερα ζητήματα. Ὄντως τὴν 9ῃν Αὐγούστου 1943 ἔφθασαν ἀεροπορικῶς εἰς Κάϊρον ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ, τοῦ ΕΛΕΣ καὶ τῆς ΕΚΚΑ, οἱ ὅποιοι μετὰ ὀλιγοήμερον παραμονὴν ἐν Αἰγύπτῳ, καθ' ἣν ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μετὰ πλείστα ἐξέχοντα πρόσωπα, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια¹ χωρὶς νὰ καταλήξουν εἰς τι τὸ σαφές. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐπηκολούθησε μακρὰ σιωπὴ εἰς τὰς ἐπισήμους καὶ ραδιοφωνικὰς ἀνακοινώσεις ἐκ μέρους τῶν Ρώσων.

Τότε δὲν ὑπῆρχον ἐπίσημοι Ρῶσοι ἀντιπρόσωποι εἰς τὸ στρατηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν. Ἡ Ρωσικὴ κυβέρνησις εὐγενῶς ἰσχυρίζετο ὅτι ἠγνόει τί ἐγίνετο εἰς τὰ ἑλληνικὰ βουνὰ καὶ ἐζήτηε πληροφορίας περὶ τῆς ἑλληνικῆς καταστάσεως ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν. Ὄταν βραδύτερον ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐξερράγη εἰς τὰ ἑλληνικὰ βουνὰ μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ομάδων ἀντιστάσεως, περὶ τὸ τέλος τοῦ 1943, ὁ Ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Μόσχας ὑπεστήριξε μετ' ἔντεχρον ὑποκρίσιν τὴν ἐκκλήσιν τῆς Βρεττανικῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐνότητα κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν νέων ἔτει ἐκπομπὴν του, τὴν πρωτοχρονιαν τοῦ 1944. Μετὰ τοῦτο ἡ «ἀόρατος» ρωσικὴ πολιτικὴ ἤρχισε νὰ προβάλλῃ τὴν κεφαλὴν κατὰ τρόπον, ὅστις ἦτο ἀπαράλλακτα ὁμοιος μετὰ τὸν ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ².

Οἱ ἡγέται τῶν ΕΑΜ καὶ ΕΛΑΣ προσέβλεπον τοὺς Ἕλληες, καὶ βραδύτερον τοὺς Ἀμερικανοὺς συνδέσμους, μετὰ ἀρκετὴν δόσιν δυσπιστίας, ἔκαμνον ὅμως πᾶν τὸ δυνατὸν διὰ νὰ κατακτήσουν ἂν μὴ τὴν ἐμπιστοσύνην των, τοῦλάχιστον τὸν θαυμασμόν των.

Ἐκ παραλλήλου ὅμως οἱ ἡγέται τοῦ ΚΚΕ διετήρουν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Κατοχῆς στενοτάτας σχέσεις μετὰ τοὺς Βουλγάρους συνδέσμους ἀξιωματικοὺς καὶ συνειργάζοντο μετ' αὐτῶν εἰς πολλὰ ζητήματα, τὰ ὅποια ἤπτοντο τῶν κοινῶν σκοπῶν, προσπαθοῦντες οὕτω νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ σύνδεσμοι παρὰ ταῖς γεωμα-

1. Πυρομάγλου, σελ. 136.

2. Πυρομάγλου, σελ. 119.

3. Woodhouse, σελ. 112.

νικαῖς στρατιωτικαῖς ἀρχαῖς, πρὸς ἐπίλυσιν διαφόρων ζητημάτων τοῦ ΚΚΕ.¹ Αἱ ὁδηγίαι, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν 1942 καὶ 1943 ἔστειλεν ἡ Μόσχα πρὸς τὸ ΚΚΕ, ἦσαν ὁδηγίαι πλήρους συνεργασίας μὲ τὰ κατὰ τόπους ὄργανα τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως². Ἀποτέλεσμα τῆς προσπάθειας αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ στενὴ ἐπαφὴ καὶ συνεννόησις τῆς Βουλγαρικῆς λέσχης Θεσσαλονίκης μὲ τὸ ΚΚΕ, τοῦ ὁποίου αὕτη ὑπέθαλπεν ὅλα τὰ σχέδια, ἅτινα συνέφερον εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἢ ἀπέτρεπε καὶ ἐματαιῶνε μέσῳ τῶν Γερμανῶν τὰ ἀντίθετα.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κατεχομένης Ἑλλάδος τὸ ΚΚΕ ἐξήντηε ὅλην τὴν δραστηριότητά του εἰς τὴν ὁργάνωσιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ ΕΑΜ³, τὴν καταδίωξιν τῶν ἐθνικοφρόνων πολιτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὴν συνεργασίαν του μὲ τοὺς Σλαύους. Ἡ δαψιλὴς ἐνίσχυσις τῶν Ἄγγλων εἰς χοῖμα καὶ εἰς ὄπλα καὶ κυρίως ἡ διὰ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Λονδίνου ἐξύμνησις τοῦ ΕΑΜ συντέεινεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν του καὶ τὴν ἀποθράσυσίν του περισσότερον ἀπὸ τὴν ἰδίαν του δύναμιν.⁴ Ὁ Ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Λονδίνου ἐπωφελεῖτο πάσης εὐκαιρίας, διὰ νὰ ὑπενθυμίξῃ ὅτι αἱ ἔνοπλοι ὁμάδες (τοῦ ΕΑΜ) θεωροῦνται προκεχωρημένα στρατιωτικὰ τμήματα τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς⁵.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ Λονδῖνον καὶ αἱ ῥωσικαὶ ἐκπομπαὶ τῆς Μόσχας τακτικώτατα ἔκαμνον ὑπὲρ τοῦ ΕΑΜ ἀπροκάλυπτον προπαγάνδαν. Ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον ἐνδιέφερε περισσότερον τὸ Κρεμλῖνον, ἦτο ἡ πλήρης ἐπικράτησις τοῦ ΕΑΜ, ἂν ὄχι εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, τοῦλάχιστον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅλαι δὲ αἱ ἐπινοήσεις τῆς πολιτικῆς προπαγάνδας τοῦ ΚΚΕ καὶ τῆς διατάξεως τῶν δυνάμεών του καὶ τῆς ἐν γένει πολιτικῆς διαρθρώσεως του εἰς τοῦτο κατέτεινον, εἰς τὴν πάσῃ θυσίᾳ διατήρησιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του τῆς Μακεδονίας.

Τὸ ΚΚΕ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1942 ἀνέθεσε τὸ ὅλον ζήτημα τῆς ὁργάνωσεως τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιστάσεως κατὰ τῶν κατακτητῶν εἰς τὸ «Μακεδονικὸν κομμουνιστικὸν γραφεῖον», τὰ ἡγετικά στελέχη τοῦ ὁποίου κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν παλαιὰ τοῦ ΚΚΕ. Ἡ ἰδρυσις τοῦ γραφείου τούτου εἶναι σήμερον βεβαιωμένον ὅτι ἐζητήθη ὑπὸ τῆς Κομιντέρν. Τὰ πλέον δυναμικὰ

1. Α. Χρυσοχόου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 65 ἔξ.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 197.

3. Χρυσοχόου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 32. Περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἰδρύσεως τοῦ ΕΑΜ καὶ τῆς γενικωτέρας δράσεως αὐτοῦ δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐνταῦθα, διότι τοῦτο ἐκφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς προκειμένης μελέτης.

4. Χρυσοχόου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 69.—L e e r e r, σελ. 22 - 23.

5. Πυρομάγλου, σελ. 56. Περὶ τῆς ἀγγλικῆς ἐνισχύσεως τῶν ΕΑΜ-ΕΛΑΣ βλ. Α. Χρυσοχόου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 69 ἔξ.

ἐκ τῶν στελεχῶν αὐτοῦ εἶχον ἐκδηλωθῆ παλαιότερον ὑπὲρ τῆς αὐτονομήσεως τῆς Μακεδονίας¹, κατὰ δὲ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς κατοχῆς ἐξεδηλώθησαν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας καὶ ὑπεστήριξαν τὴν προσάρτησιν εἰς ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκηρυχθοῦν ἢ ἐκδιωχθοῦν ἀπὸ τὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον ἠὺνόει τὴν τοιαύτην διπλῆν ὑπόστασιν των, κομμουνιστικὴν καὶ φιλοβουλγαρικὴν.

Ὁ Γ. Σιάντος, ἀρχηγὸς τότε τοῦ ΚΚΕ, εἰς τὴν Πανελλαδικὴν συνδιάσκεψιν τοῦ 1942, εἰσηγήθη τὴν πλήρη ἰσονομίαν τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων². Τὸ σύνθημα αὐτὸ ἦτο σύμφωνον καὶ μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ κόμματος. Ὁ θεωρητικὸς Γ. Ζεῦγος καὶ πρὸ τοῦ πολέμου ἔγραφε: «Τὸ ΚΚ ὑποστηρίζει μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας - Θρακῆς ὡς τὸν ἀποχωρισμὸ τους σὲ ξεχωριστὸ κράτος. Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν Μάρξ καὶ Λένιν καὶ τὸ κόμμα τὴν ἀκολουθεῖ μὲ συνέπεια»³. Καὶ αὐτὸς ὁ Ν. Ζαχαριάδης ἔλεγε: «Κινητήρια δύναμη στὴν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση εἶναι ἡ ἔργατικὴ τάξι ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φτωχομεσαίας ἀγροτιᾶς καὶ τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων»⁴.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1943 κάμνει τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὴν ἡγεσίαν τοῦ ΕΛΑΣ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ὁ Τερπόβσκι⁵, σλανόφωνος ἐκ Δενδροχωρίου (ἢ Κρανιῶνας) Καστορίας, ὅστις ἀναλαμβάνει «ὑψηλῆ ἐπιταγῆ» τὴν ἡγεσίαν τῶν ἐνόπλων τμημάτων, χωρὶς νὰ διατυπωθῆ ὑπὸ τῶν στελεχῶν τοῦ ΚΚΕ καὶ τοῦ ΕΛΑΣ οὐδεμία ἀπολύτως διαμαρτυρία, ἐπιβάλλεται ἀμέσως καὶ ἐξουδετερώνει τὰ ἐθνικόφρονα στοιχεῖα τοῦ ΕΛΑΣ καὶ ΕΑΜ, τὰ ὁποῖα εἶχον πιστεῦσει εἰς τὰ ἀπατηλὰ σαλπίσματα του, ἐνεργῶν ἐν ἀπολύτῳ συνεργασίᾳ μὲ τὸν ἐκ Σαμαρίνης ρουμανίζοντα ἌνδρEAN Τζήμαν, τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Σαμαρινιώτης.⁶

Μετὰ τὴν ἰταλικὴν κατάρρευσιν τοῦ 1943⁷ οἱ Γερμανοὶ ἐπέτρεψαν

1. Βλέπε ὀνόματά των εἰς Μ π ρ ὶ ὁ υ, σελ. 110. Ἡ πλειοψηφία τούτων δὲν ἦσαν γηγενεῖς Μακεδόνες, ἀλλὰ πλεῖστα ἡγετικά στοιχεῖα κατήγοντο ἐκ Νοτίου Ἑλλάδος.

2. Δέκα χρόνια ἀγῶνος 1935-1945, σελ. 169.— Κ α ν ε λ ἄ κ η, σελ. 62.

3. Γ. Ζ ε ὑ γ ο υ, Γιατί ἡ ἐπανάσταση στὴν Ἑλλάδα θὰ ἀρχίσῃ σὰν ἀστικοδημοκρατικὴ.— Ἐπιβουλή, σελ. 8.

4. Ν. Ζ α χ α ρ ι ἄ δ η, Ἱστορία τοῦ ΚΚΕ, 1943. Ἀπόφασις ὀλομελείας Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ΚΚΕ Ἰανουαρίου 1943 ἀριθμ. 5.— Ἐπιβουλή, σελ. 8.

5. Εἶχε δράσει ὡς προπαγανδιστὴς εἰς τὰς βουλγαρικὰς ὀργανώσεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδᾶ καὶ εἶχεν ἐκπαιδευθῆ ἐν Μόσχᾳ. Χ., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμὸς, σελ. 26.— Ζ α φ ε ι ρ ο π ο ὄ λ ο υ, σελ. 33.

6. Κορυφαῖον ἡγέτην τοῦ ΚΚΕ, ἀπελευθερωθέντα ἐκ τῶν φυλακῶν Ἀκροναυπλίας τῷ 1941 κατὰ ρητὴν ἐντολὴν τῶν γερμανικῶν δυνάμεων κατόπιν ἐπιμόνου αἰτήσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Βουλγαρικῆς πρεσβείας. Φωτοτυπία ἐγγράφου ἀπολύσεώς του ἐν Ἐπιβουλή, σελ. 16.

7. Περὶ τῆς δράσεως τῶν Ἰταλῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῶν περιφημῶν

εἰς τοὺς Βουλγάρους νὰ ἐπεκτείνουν τὴν δρᾶσίν των εἰς τὴν περιορισμένην ἔκτασιν ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, ἣτις μέχρι τῆς ἀποχωρήσεώς των ἔδεινοπάθησε τὰ μέγιστα ἐκ τῆς κακοποιῦ δρᾶσεώς των. Οἱ προσκεκολλημένοι εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γενικὸν γερμανικὸν στρατηγεῖον ὡς σύνδεσμοι Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ εἶχον ἔργον νὰ ὀργανώσουν τὸ φίλα πρὸς τούτους προσκείμενον μικρὸν τμήμα τῶν σλανοφόνων χωρικῶν ἢ εἰς τοπικὰς ὀργανώσεις τῆς Ὀχράνας καὶ μονάδας πολιτοφυλακῆς³. Φιλοβουλγαρικαὶ ἐκδηλώσεις ἐκμαίευνται εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν, διὰ νὰ φανῇ ὁ δῆθεν βουλγαρικὸς χαρακτὴρ τῆς χώρας⁴. Ἡ ἄδεια συγκροτήσεώς των ἐπετεύχθη παρὰ τῶν Γερμανῶν μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι θὰ ὑπερασπισθοῦν δῆθεν τὰ χωρία των ἀπὸ τὰς συμμορίας τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΕΛΑΣ, μεθ' ὧν, ὡς γνωστόν, οἱ Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ καὶ αἱ μονάδες τῆς Ὀχράνας εὐρίσκοντο ἀπ' ἀρχῆς τῆς συγκροτήσεώς των εἰς στενάς σχέσεις συνεργασίας⁵. Ἡ συνεργασία αὐτὴ εἶχεν ἀπὸ τῶν πρώτων στιγμῶν περιέλθει εἰς γνῶσιν τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγεῖου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἐκ πληροφοριῶν τῶν ἐν τῇ κατεχομένη Ἑλλάδι ὑπηρεσιῶν πληροφοριῶν των⁶. Τοῦτο ὅμως κατ' οὐδὲν ἐνδιεφέρθη διὰ νὰ πείσῃ τὸ ΕΑΜ νὰ ἀποσαφηνίσῃ τὴν στάσιν του.

Ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1943 ἐμφανῆς ἦτο ἡ μελλοντικὴ πορεία τῶν γεγονότων καὶ ἡ τελικὴ κατάρρευσις τῆς Γερμανίας. Ὅλοι οἱ συνεργάται τοῦ Ἀξονος ἔσπευδον νὰ ἐξασφαλίσουν θέσεις ἐν τῇ ἐπικειμένη νέᾳ διαμορφώσει τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Πρὸ τῆς οργαδαίως ἐξελισσομένης πολιτικῆς κατα-

ταγμάτων ἐρεύνης τοῦ Ραβάλι βλ. Γρηγορίου, σελ. 16.— Ζαφειροπούλου, σελ. 12.

1. Τὸ ὅτι οἱ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ σλαυόφωνοι ἦσαν ἐλάχιστοι εἶχεν ἀναγνωρισθῆ καὶ προπολεμικῶς, ἀλλὰ καὶ τότε ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ. Ἡ Κομμουνιστικὴ Ἐπιθεώρησις, τεύχος 16^{ος} Αὐγούστου 1943, σελ. 332, ἔγραφε: «Ἡ σλαυικὴ μειονότητα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἶναι ἀσήμαντη ποσοτικά». Ὁ «Ρίζοσπάστης», 20 Ἰουλίου 1943, ἔγραφε: «Ἡ γῆ τῆς Μακεδονίας μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ἐγενε ἑλληνικὴ, ὅσο καὶ ἡ Ἀττικὴ» καὶ ἡ «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα», 17 Ἰουλίου 1943, ἔγραφε: «Τὸ ΕΑΜ πρωτοπόρο στὴν πάλη γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀπελευθέρωση διακήρυσσε: «Ἡ Μακεδονία εἶναι καὶ θὰ μείνῃ Ἑλληνικὴ». Ὅλοι αὐταὶ ὅμως αἱ ἐθνικαὶ ἐξάρσεις τότε εἶχον σκοπὸν νὰ ἐξαπατήσουν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν περὶ τῶν δῆθεν ἐθνικῶν προθέσεών του, διὰ νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὸ ΕΑΜ. Κανελάκη, σελ. 35.

2. Περὶ τῆς δρᾶσεώς των ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ βλ. Κύρου, σελ. 46.

3. Χρυσόχοου, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 75.

4. Οἱ κομμουνισταὶ κατηγοροῦσαν τὸν Ἀγγλον λοχαγὸν Evans, ἀξιωματικὸν σύνδεσμον τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγεῖου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς μὲ τὰς ἀναρτικὰς μονάδας τοῦ ΕΛΑΣ, ὡς ἐνεργοῦντα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1943 διασπαστικὴν κίνησιν εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ζαφειροπούλου, σελ. 94 ἔξ.

5. Ἐγγραφον ΠΑΟ πρὸς τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς τῆς 12^{ης} Σεπτεμβρίου 1943.

στάσεως καὶ τῶν ἀνωτέρω ἐπιδιώξεων δημιουργοῦνται ἐν Μακεδονίᾳ ἑτερόνυμοι συμμαχίαί καὶ διαφοροποιήσεις ἑκατέρου τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐπιδιώκοντος ἑκάστου τὴν δημιουργίαν πλεόν πλεονεκτικῆς δι' αὐτὸν θέσεως'.

Ἀντιλαμβανόμενοι οἱ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ πράκτορες τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ὅτι μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς Ἰταλίας δὲν θὰ ἀργήσῃ πλεόν νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ χώρα των θὰ χάσῃ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Γερμανίας, ἤρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν. Ὅθεν ἐσκέφθησαν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ προετοιμάσουν ἄπαξ ἕτι μίαν ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικὰς ἐκεῖνας μεταβολάς, αἱ ὁποῖαι κάμνουν τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμήν νὰ μεταπηδᾷ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς στρατοπέδου εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ εἶχεν ἤδη ἐφαρμοσθῆ καὶ εἶχεν ἀποδώσει ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Ἡ Βουλγαρία παρὰ τὴν σύμπραξίν της μὲ τὸν Ἄξονα εἶναι βεβαία ὅτι θὰ σωθῆ καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ἀπὸ τὴν μητέρα Ρωσίαν καὶ θὰ συνεχίσῃ ἔλισσομένη περὶ τὸ διαρκὲς αἰτημά της, τὴν ἀπόσπασιν τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς τοῦτο ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις κάμνει τοὺς δεσμούς της στενωτέρους μὲ τὸ ΚΚΕ, δεδομένου ὅτι αἱ περὶ Μακεδονίας διεκδικήσεις της συμπίπτουν μὲ τὰς ἐπιδιώξεις τῆς Ρωσίας καὶ τῶν ΚΚ. Τὸ ΚΚΕ ὑπακοῦον τυφλῶς εἰς τὰς ἐντολὰς τῆς Ρωσίας συνεργάζεται πλεόν ἀπροκαλύπτως μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἐπιζητεῖ νὰ καταλάβῃ πάσῃ θυσίᾳ τὴν ἀρχήν, ἔχει δὲ πρὸς τοῦτο ἀνάγκην νὰ ἀποκτήσῃ ἰσχυρὰν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς οἱ Σλαῦοι διὰ τοῦ ΚΚΕ, κόμματος τῶν ἐν Ἑλλάδι κομμουνιστῶν καὶ ὄργάνου τῆς Ρωσίας, καὶ τῶν ὁργανώσεών του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, δημιουργηθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Κρεμλίνου, προσεπάθησαν νὰ παραλύσουν «ἐκ τῶν ἔνδον» τὴν δύναμιν ἀντιστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί, ὅταν ἀντελήφθησαν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν εὐεπίφοροι εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν κομμουνιστικῶν κηρυγμάτων των, μετεπήδησαν εἰς τὴν ἀνευ προσχημάτων βίαν καὶ τὸν ἀνοικτὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἐθνικόφρονος κόσμου ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μὲ τὸν κατακτητὴν (Γερμανούς, Βουλγάρους, Ἰταλοὺς) καὶ μὲ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν βοήθειαν καὶ τὴν συμπαράστασιν ὀλοκλήρου τοῦ σλαυικοῦ κόσμου.

Ἐφ' ὅσον ὁμως ἡ αἰσία ἔκβασις τοῦ πολέμου ὑπὲρ τῶν Συμμάχων διεφαίνετο καθαρώτερον, ἐπὶ τοσοῦτον παρεμερίζοντο καὶ τὰ ἐλάχιστα τηρούμενα προσήματα ἐκ μέρους τοῦ ΚΚΕ καὶ ἀπεκαλύπτετο ὁ πραγματικὸς ρόλος αὐτοῦ. Ὁ πρῶτος σκοπὸς ἦτο ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας, διὰ νὰ προσδεθῆ ὀλόκληρος ἡ Ἑλλάς ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ρωσικὸν ἄρμα, ἂν ὁμως

τοῦτο ἦτο ἀδύνατον δι' οἰονδήποτε λόγον, ὡς δευτερεύων σκοπὸς ἦτο ἡ ἀπόσπασις τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὸν κορμὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ προσάρτησις τῆς εἰς τὰς μελλούσας νὰ συγκροτηθοῦν μεταπολεμικῶς «σλαβικὰς δημοκρατίας» καὶ κυρίως εἰς τὸν πιστότερον πρόσκοπον τῶν ρωσικῶν συμφερόντων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ, τὴν Βουλγαρίαν¹. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπιδιώκετο ἐκ παραλλήλου καὶ ἡ ἐκμηδένισις τῆς χώρας ὡς κρατικῆς ὄντοτης, ἵνα κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν τῶν συμμαχικῶν ἀποβάσεων ἐν Ἑλλάδι μὴ δυνηθῇ αὕτη νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Συμμάχων στρατὸν ὠργανωμένον, μὴδ' ἀναλάβῃ τὴν καταδίωξιν τῶν Γερμανῶν πρὸς βορρᾶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐκυριάρχουν ἐν τῇ Βαλκανικῇ αἱ σλαβικαὶ χῶραι, Βουλγαρία καὶ Γιουγκοσλαβία, καὶ ὁ κομμουνισμὸς, ἐκείνη μὲν, ἡ Βουλγαρία, ὡς ἔχουσα στρατὸν συγκεκορημένον, ἡ δὲ Γιουγκοσλαβία ὡς ἔχουσα μονάδας παρτιζάνων ἄριστα ὠργανωμένας καὶ τέλος ὁ ἐν Ἑλλάδι κομμουνισμὸς ὡς ἔχων ὀργανώσεις καὶ ἔνοπλα τμήματα ὄχι εὐκαταφρόνητα. Ἄπαντα δὲ ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀπόλυτον διάθεσιν τῆς Ρωσίας καὶ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τῆς διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς Κομιντέρν, ἣτις, καίπερ διαλυθεῖσα τύποις τὴν 15^{ην} Μαΐου 1943, δὲν εἶχεν ἐν τῇ οὐσίᾳ ἀποργανωθῆ, ἀλλὰ ἐλειτούργει ὡς καὶ πρότερον καὶ κατηύθυνε τὰ κατὰ τόπους ΚΚ. Ἡ κατάργησις τῆς Κομιντέρν τότε προϋξένησε κατάπληξιν εἰς ὅλον τὸν λεγόμενον ἀστικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν ὅτι, ὅπως ἐπανειλημμένως εἶχε δηλώσει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Στάλιν καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι Ρῶσοι, ἡ Γ' Κομμουνιστικὴ διεθνῆς, ἡ Κομιντέρν, εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς ὅλον τὸν κόσμον².

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1943, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Στάλιν-γκραδ, ἡ Ρωσία δὲν φοβεῖται πλέον τὴν Γερμανίαν. Ἐκδηλοῖ ἀπροκαλύπτως, ἂν καὶ κατὰ στάδια, τὰς κοσμοκρατορικὰς τῆς διαθέσεις καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ἐδαφῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἐνεργήσῃ τὴν τελικὴν τῆς ἐξόρμησιν. Βασικὴ ἐπιδιώξις τῆς εἶναι νὰ στερεώσῃ πρῶτον ἐκεῖνα τὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα κατέκτησε κατὰ τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου μὲ τὴν βοήθειαν ἢ τὴν συγκατάθεσιν τῆς τότε συμμάχου τῆς Γερμανίας, καὶ κατόπιν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν συνεχῆ ἐκβιασμὸν τῶν Συμμάχων, διὰ νὰ εὐρύνῃ τὰς κατακτήσεις τῆς. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς Ρωσίας εἶναι ἀνεκαθεν ἡ κατάκτησις ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου ἄνευ προκαθορισμοῦ ὁρίων ἐδαφικῶν³.

1. X., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμὸς, σελ. 25.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 63.— Cordell Hull, σελ. 1251-1252.— Dulles, The road to Teheran, σελ. 257.

3. Κύρου, αὐτόθι, σελ. 67.

3. Τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον καὶ τὸ ματαιωθὲν ἀνοιγμὰ του

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως τῆς Γερμανίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας αὕτη εὐρέθη εἰς κατάστασιν δυσχεροῦς ἀμύνης. Ἐχουσα τὴν ἀνάγκην τῶν Δυτικῶν συμμάχων ἤρχισε νὰ ἐμφανίζεται ὑποχωρητικὴ καὶ πειθηνία, χωρὶς ὅμως νὰ παραμελῇ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ γενικωτέρου της σκοποῦ, τῆς μελλοντικῆς προετοιμασίας ἐνὸς ἰδικοῦ της νέου πολέμου πρὸς κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς τοῦλάχιστον Εὐρώπης. Ὅταν ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἡ κάμψις τῆς ὁρμῆς τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, δηλαδὴ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1942, καὶ ἡ κατάστασις εἰς τὰ διάφορα ρωσικὰ μέτωπα ἐβελτιώθη, αἱ δὲ ἀποθῆκαὶ της ἦσαν πλέον πλήρεις συμμαχικῶν ἐφοδίων, ἤρχισε νὰ ἐγείρη θρασείαν καὶ ἀγέρωχον τὴν κεφαλὴν της. Ἐκτοτε ἐκδηλοῦνται σαφέστερον αἱ κατακτητικαὶ διαθέσεις τῆς μέχρι τότε σιωπώσης Ρωσίας¹.

Τὴν περίοδον αὐτὴν τῶν ἐτῶν 1942-43 χαρακτηρίζει εὐρυτάτη τις συζήτησις, ἡ ὁποία ἔμεινε τελείως ἄγνωστος τόσον εἰς τὴν διεθνῇ κοινῇ γνώμην ὅσον καὶ παρ' ἡμῖν, πέριξ τοῦ λεγομένου «σχεδίου Τσῶρτσιλ». Τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα σημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ πολέμου, ἐνδιαφέρει δὲ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας κυρίως, διότι διαγράφει ἐπακριβῶς τὴν βαλκανικὴν πολιτικὴν τῆς Ρωσίας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀφορᾷ ὅλως ἰδιαιτέρως καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Σήμερον δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν μίαν ὀπωσδήποτε πλήρη εἰκόνα μὲ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα προέκυψαν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπὸ ὀρισμένας πληροφορίας, τὰς ὁποίας εἶχε παράσχει ὁ ἴδιος ὁ Ρουζβελτ εἰς τοὺς ἐγγύτερον πρὸς αὐτὸν προσκειμένους, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἀπὸ μερικῶν στρατιωτικῶν παράγοντας, οἵτινες εἶχον συμμετάσχει τῶν διαφόρων σχετικῶν συσκέψεων².

Ἀπὸ τοῦ 1941 ἤδη ἦσαν γνωσταὶ ὀρισμέναι ἀξιώσεις τῶν Ρώσων ἐπὶ τῶν Βαλκανίων. Ὁ Στάλιν τὴν 7^{ην} Δεκεμβρίου 1941 ἐτόνισεν εἰς τὸν Ἦντεν ἐν Μόσχᾳ ὅτι ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν πλήρη ἐδαφικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἣτις ἔδει ἐπιπροσθέτως νὰ λάβῃ μερικὰ ἰταλικά ἐδάφη τῆς Ἀλβανίας καὶ νὰ γίνῃ πάλιν ἀνεξάρτητον κράτος. Ἡ Τουρκία θὰ ἐλάμβανε τὰ Δωδεκάνησα μὲ ἐνδεχομένην ἀνακατανομὴν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὧν τινες θὰ ἔμεινον εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ νὰ δείξῃ δὲ ἀμερο-

1. Κόροϋ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 101.

2. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου βλ. σειρὰν ἄρθρων τοῦ Ντίου Κουτσουμῆ εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἔθνος» ἀπὸ 19^{ης} Ὀκτωβρίου 1953 ἕξ. ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ διπλωματικά παρασκήνια, ποὺ ὠδήγησαν εἰς τὰ Δεκεμβριανά. Διὰτὶ δὲν ἀπληθυνερώθη ἡ Ἑλλάς τὸ θέρος τοῦ 1943».

ληψίαν, ἐτόνισε πρὸς τὸν συνομιλητὴν του ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἠδύνατο ἐπίσης νὰ λάβῃ ἔδαφός τι καὶ ἐκ τῆς Βουλγαρίας¹.

Ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1942 ἡ Ρωσία ἀπῆτει ἐπιμόνως παρὰ τῶν συμμάχων τῆς τὴν δημιουργίαν δευτέρου μετώπου, ἀξίωσιν διαρκῶς ἐπαναλαμβάνομένην². Οἱ Ρῶσοι ὑπελόγιζον τότε ὅτι ἡ δημιουργία ἑνὸς ἄλλου μετώπου καὶ δὴ εἰς τὴν Γαλίαν, ὡς ἐπέμενον διαρκῶς, θὰ ἠνάγκαζε τοὺς Γερμανοὺς νὰ ἀποσπάσουν πολλὰς μεραρχίας (ἴσως καὶ 150), οὕτω δὲ θὰ ἠλαφροῦτο τὸ Ρωσικὸν μέτωπον καὶ θὰ ἐβελτίου ἡ Ρωσία τὴν στρατιωτικὴν κατάστασίν τῆς. Ἐν πάσῃ διδομένη εὐκαιρίᾳ ἐπέμενε διὰ τὴν ταχύτεραν πραγματοποιήσιν τοῦ δευτέρου μετώπου καὶ παρεκάλει ἐπιμόνως τοὺς Συμμάχους, οἵτινες συνεκινουῦντο ἐκ τῶν ἐκκλήσεών τῆς. Ὁ Ροῦζβελτ διέταξε κατὰ Νοέμβριον 1941 τοὺς στρατιωτικούς του ἐπιτελεῖς νὰ ἔχουν προετοιμάσει διὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1942 τὰ σχέδια μιᾶς ἀποβάσεως εἰς τὴν Γαλίαν, ἣτις θὰ ἐγίνετο τὸ βραδύτερον κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1943, ἦτοι τὸ ἀκρότατον χρονικὸν ὄριον, τὸ ὅποιον ἐδέχοντο οἱ Ρῶσοι διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ δευτέρου τούτου μετώπου. Τὰ σχέδια συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μάρσαλ ἐν συνεργασίᾳ μὲ διαφόρους ἀνωτάτους ἀξιωματικούς. Κομίζων τὰ γενικά σχέδια ταῦτα ἦλθεν οὗτος περὶ τὰ τέλη τοῦ 1941 μετὰ τοῦ προσωπικοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Ροῦζβελτ Χάρου Χόπκινς εἰς τὸ Λονδῖνον, διὰ νὰ ἐκθέσουν αὐτὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς πραγματοποιησεώς των προσωπικῶς εἰς τὸν Τσῶρσιλ καὶ τοὺς Ἄγγλους στρατιωτικούς καὶ πολιτικούς συμβούλους του³.

Ὁ Τσῶρσιλ, ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψει του ἀπὸ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον τὴν στρατηγικὴν σημασίαν τῆς Θεσσαλονίκης, εἶχε τοποθετήσει ἐκεῖ τὸ ζωτικὸν κέντρον τοῦ στρατηγικοῦ του σχεδίου. Ἐκεῖθεν θὰ ἐξεκίνει ἡ κυρία ἐπίθεσις τῶν Συμμάχων διὰ τὴν Βαλκανικὴν, διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ μέγα συγκοινωνιακὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Σερβίας, τὴν Νύσσαν. Ἐν συνεχείᾳ οἱ Σύμμαχοι θὰ προώθουν τὴν «αἰχμὴν» τῆς ἐπιθέσεώς των πρὸς τὴν Βουδαπέστην καὶ ἀργότερον πρὸς τὴν Βαρσοβίαν. Ὅθεν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1941 ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἀποβάσεως εἰς Θεσσαλονικίαν καὶ τῆς δημιουργίας Μακεδονικοῦ μετώπου. Ἐκάλεσε λοιπὸν εἰς Λονδῖνον ἐκ Καίρου τὸν Ἄγγλον ὑπουργὸν τῆς Μέσης Ἀνατο-

1. Cordell Hull, σελ. 1167.—Stettinius, σελ. 9-10.

2. Περὶ τῆς ἐπιμονῆς τῆς ρωσικῆς προπαγάνδας διὰ τὸ ἄνοιγμα δευτέρου μετώπου ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ κατὰ τὸ 1942 βλ. ἀντι ἄλλων Alexander Wirth, *The year of Stalingrad. An historical record of a study of Russian mentality, methods and politics.* London 1946, σελ. 79 καὶ 123 ἔξ.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 98-99.—Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημερ. «Ἐθνος» τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1953.

λῆς Ὀλιβερ Λίτλετον καὶ τὸν κατέστησε κοινωγὸν τῶν σκέψεών του ¹.

Ἐν Λονδίῳ ἐγένοντο μετὰ τῶν Μάρσαλ καὶ Χάρου Χόπκινς πολλαὶ συσκέψεις καὶ ὁ Τσῶρτσιλ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐξεδήλωσε τὰς ἰδικὰς του σκέψεις καὶ τὰ σχέδιά του διὰ τὴν εἰς Μακεδονίαν ἀπόβασιν, διετύπωσε δὲ πολλὰς ἐπιφυλάξεις διὰ τὴν ἀμερικανικὴν πρότασιν. Ὁ John Feller, Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος, γράφων περὶ τῶν συνομιλιῶν τούτων τοῦ Λονδίνου, λέγει ὅτι ὁ Χόπκινς ἐτόνισεν εἰς τὸν Τσῶρτσιλ ὅτι «ὁ πρόεδρος Ρούζβελτ δὲν παραβλέπει τὴν ἠθικὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν θὰ εἶχε δι' ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἢ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος, πρώτης ἐξ ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἀλλ' ἢ γερμανικὴ ἀπειλὴ κατὰ τῆς Ρωσίας δὲν πρέπει νὰ παραβλεφθῆ κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτήν». Ὁ Τσῶρτσιλ τῷ ἀπήντησε: «Γνωρίζομεν ἀπὸ κάθε ἄλλον καλύτερον τὴν κατάστασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νομίζομεν ὅτι ὅσον ἐνωρίτερον θὰ ἐλευθερωθῆ ἡ χώρα αὐτή, τόσον ἰσχυρότερον θὰ εἶναι τὸ προπύργιον τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Βαλκανικὴν κατὰ τῆς ρωσικῆς ἐπεκτάσεως», ὁ δὲ Χόπκινς ἀντέτεινε λέγων ὅτι «ὁ πρόεδρος κατέχεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ ἰδῆ πραγματοποιουμένην στενὴν συνεργασίαν μετὰ τὴν Ρωσίαν καὶ φυσικὰ ἀδυνατεῖ νὰ συμμερισθῆ τὴν ἀποψίν σας, νὰ χρησιμοποιηθῆ ἢ Ἑλλάς ὡς ἔρεισμα πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς ρωσικῆς ἐξαπλώσεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν...» ².

Ὁ Τσῶρτσιλ παρὰ τὰς ἐπιφυλάξεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀρχικῶς, ἠναγκάσθη ἐν τέλει, ἐνδίδων εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μάρσαλ ἀσκηθεῖσαν πίεσιν νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ συμφωνήσῃ ὅπως διεξαχθῆ ἡ προσπάθεια αὐτὴ τῆς ἀποβάσεως τὸ θέρος τοῦ 1943 εἰς Γαλλίαν ³. Ἡ συγκατάθεσις αὐτὴ τῆς Ἀγγλίας ἀπετέλει τὴν καταδίκην τῆς Ἑλλάδος νὰ παραμείνῃ ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τὴν γερμανικὴν δουλείαν. Ἡ Ρωσία ἐμμέσως εἶχε κερδίσει κατὰ τὰς ἐν Λονδίῳ συνομιλίας διὰ τῶν Ἀμερικανῶν τὸν πρῶτον γύρον, οἱ δὲ Ἀγγλοὶ ἤδη ἀπεπειρῶντο νὰ ἀνατρέψουν τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν καὶ νὰ κερδίσουν τὸν δεῦτερον γύρον.

Ὅταν ὅμως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1942 οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπεσταλμένοι ἔφυγον ἐκ Λονδίνου, ὁ Τσῶρτσιλ ἐσκέφθη ὅτι ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην θὰ ἀπετέλει οὐ μόνον σοβαρὸν στρατηγικὸν σφάλμα ἀλλὰ καὶ πολιτικόν, εἰς τὸ ὁποῖον μάλιστα δὲν θὰ ἤθελε νὰ ἐκτεθῆ ὁ ἴδιος. Ἐκάλεσε τοὺς συμβούλους του, συνεσκέφθη μετ' αὐτῶν καὶ κατήρτισε μετὰ τοὺς ἐκλεκτοτέρους συνεργάτας του νέον λεπτομερὲς σχέδιον, προβλέπον ὅπως ἡ ἀπόβασις γίνῃ εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην καὶ ὄχι εἰς τὴν

1. Ν. Κουτσοῦμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1953.

2. Ν. Κουτσοῦμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1953.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 98·99 καὶ 101.— Ν. Κουτσοῦμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1953.

Δυτικῆν. Δι' αὐτοῦ ὠρίζετο ἡ δημιουργία τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου¹, ὡς καὶ κατὰ τὸν προηγούμενον πόλεμον τοῦ 1914-18, καὶ ἡ προώθησις τῶν ἀποβατικῶν φαλάγγων πρὸς Σκόπια, Βελιγράδιον, Βουκουρέστιον κλπ. Τὸ σχέδιον αὐτό, ἀποκληθὲν «Σχέδιον Τσῶρτσιλ», θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἀσφαλῶς τὸν ταχύτερον τετρατισμὸν τοῦ πολέμου, ἐὰν δὲ ἐφηροῦζετο τότε, θὰ εἶχεν ὄλω· διάφορον μορφήν ἢ σημερινὴν πολιτικὴν κατάστασις. Ἡ ἐμφάνι-σις μεγάλων συμμαχικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Νοτιοανατολικὴν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ ἡ ἄμεσος γειννιάσις των μετὰ τὴν Ρωσίαν θὰ εἶχε πολὺ καλύ-τερα ἀπὸ τὰ σήμερον ἀποτελέσματα².

Ὅταν ἡ κατάστροφος τῶν λεπτομερειακῶν ἀγγλικῶν σχεδίων ἐπροχώ-ρησεν ἀρκετά, ὁ Τσῶρτσιλ διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἔκρινε καλὸν νὰ τη-ρήσῃ ἐνήμερον τὸν Ροῦζβελτ. Οὗτος ὅμως ἐξεδήλωσεν ἀμέσως τὴν ἀντί-θεσίν του. Οἱ ἔναντι τῆς Ρωσίας εὐμενῶς διατεθειμένοι πολιτικοὶ καὶ στρα-τιωτικοὶ σύμβουλοί του ἔκαμνον τὸ πᾶν διὰ νὰ ἀποκρούσουν τὴν ἀγγλικὴν πρότασιν.

Βλέπων ὁ Τσῶρτσιλ τὰς ἀντιρροήσεις, ἐζήτησε τὴν σύγκλησιν κοινῆς συσκέψεως Ἑγγλων καὶ Ἀμερικανῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν διὰ τὴν εὐρύτεραν συζήτησιν τοῦ ἐπιμάχου θέματος. Ἄν καὶ ὁ Ροῦζβελτ ἦτο σύμ-φωνος διὰ τὴν σύγκλησιν, οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς ἀντέδρων εἰς τοῦτο ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι ἦτο κακὴ ἀρχὴ νὰ ἐπανασυζητῶνται θέματα, τὰ ὅποια στρατηγικῶς εἶχον ὀριστικῶς λυθῆ, καὶ ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῶν δύο στρα-τηγικῶν σχεδίων, τοῦ βρεττανικοῦ καὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ, θὰ ὠδήγει εἰς ἀντιδικίαν, ἱκανὴν νὰ δημιουργήσῃ διάστασιν μεταξὺ τῶν δύο Ἐπιτελείων. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς ἀντὶ τῆς κοινῆς συσκέψεως, προέτεινον νὰ παρα-πεμφθῆ τὸ ζήτημα εἰς τὸ Μεικτὸν ἐπιτελεῖον συντονισμένον ἐπιχειρήσεων, ὅπερ εἶχεν ἰδρυθῆ τὴν 6ην Φεβρουαρίου 1942. Ὁ Τσῶρτσιλ ὅμως δὲν ἀπε-δέχθη τοῦτο καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ Ροῦζβελτ οἱ στρατιωτικοὶ τοῦ πεντα-γώνου ὑπεχώρησαν³.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1942 ἡ Ρωσία διὰ νέων ἐπιμόνων διπλωματικῶν της ἐνεργειῶν ἐπεχείρει νὰ συγκρατήσῃ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας εἰς τὰς ἀπόψεις της. Διὰ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν Ροῦζβελτ, θεορμὸν θιασώτην τῆς ρωσικῆς προτάσεως περὶ ἀποβάσεως εἰς Γαλίαν, ὁ Τσῶρτσιλ ἠναγκάσθη τότε νὰ σταίλῃ εἰς Οὐασιγκτῶνα τὸν λόρδον Μαιουντμπάντεν, ὁ ὁποῖος εἶχε διορι-σθῆ ἀρχηγὸς τῶν κομμάτων ἐν Ἀγγλίᾳ, συνοδευόμενον ἀπὸ τὸν πολιτικὸν σύμβουλον τοῦ Τσῶρτσιλ Λίττλετον, ὑπουργὸν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Οὗτοι

1. Dulles, The road to Teheran, σελ. 242-247.— Cordell Hull, σελ. 1366.— Ν. Κουτσοῦμης εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

2. Κόρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 99.

3. Ν. Κουτσοῦμης εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

ἔφθασαν εἰς Ἀμερικὴν τὴν 3ην Ἰουνίου 1942 καὶ διεξάγοντες τὰς σχετικὰς μετὰ τῶν Ἀμερικανῶν στρατιωτικῶν διαπραγματεύσεις ἔμειναν φιλοξενούμενοι τοῦ Ροῦζβελτ ἐπὶ 15 ἡμέρας. Ὅπως ἀνέμενον, οὗτοι εὗρον τὴν ἀτμόσφαιραν λίαν δυσμενῆ ἐν Οὐάσιγκτῶνι. Ὑπῆρχον δύο βασικὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἔκαμνον προβληματικὴν τὴν ἐπιτυχίαν των. Πρῶτον ὁ Ροῦζβελτ κατείχετο ἀπὸ τὴν ἔμμονον ἰδέαν, ὅτι ὁ κόσμος θὰ ἐσφύζετο μεταπολεμικῶς μόνον διὰ τῆς συνεργασίας μὲ τὴν Ρωσίαν καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ πᾶν τὸ δυνατόν, διὰ νὰ ἰκανοποιηθῇ ὁ Στάλιν. Τὸ δεύτερον ἐμπόδιον ἦτο ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς ἐθεώρουν τὴν δημιουργίαν δευτέρου μετώπου εἰς τὴν Βόρειον Γαλλίαν πολὺ περισσότερον εὐνοϊκὴν διὰ τοὺς Συμμάχους παρὰ τὴν σύστασιν μετώπου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν ὁποίαν ἐφοβοῦντο ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφοδιάζουσαν εὐκόλως λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως, ἣ ὁποία τὴν ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὰς τότε βάσεις της¹. Ὁ πρόεδρος Ροῦζβελτ καὶ οἱ στρατιωτικοὶ σύμβουλοι του ἐτόνισαν ὅτι ἡ εἰσβολὴ εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν Εὐρώπην θὰ στοιχίσῃ περισσοτέρας ἀπωλείας καὶ ὅτι προτιμότερον ἦτο αὕτη νὰ γίνῃ εἰς Γαλλίαν παρὰ εἰς τὰ Βαλκάνια². Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀντελήφθησαν εἰς τί ἀπέβλεπεν ἡ ἀγγλικὴ προσπάθεια, ἐξεδήλωσαν μεγάλην δυσφορίαν διὰ τὴν «διείσδυσιν», ὅπως ἔλεγον, τῶν Βρεττανῶν συναδέλφων των εἰς τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι ἐνέπνευσαν εἰς τὸν Ροῦζβελτ. Ὁ Ροῦζβελτ ἐβάλλετο ἀπὸ δύο ἀντιθέτους στρατηγικὰς ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐπικεντρον τὴν Ἑλλάδα. Οὕτω τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων, τῆς ἐλευθέρως κυβερνήσεώς των καὶ τοῦ βασιλέως των ἐπαίζετο ἡ τύχη των ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀγνοοῦντας τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης καὶ δὴ τῆς Ρωσίας καὶ τὰς ἰμπεριαλιστικὰς τάσεις τῶν Ρώσων, καθὼς καὶ τὴν ἀγωνίαν τῶν ἀπειλουμένων ὑπὸ τοῦ Σλαυισμοῦ Ἑλλήνων. Ἐρήμην τῆς Ἑλλάδος διεξήγετο ἡ μεγάλη στρατηγικὴ «δίκη», ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξηρτάτο ἡ σωτηρία της. Οἱ Ἀγγλοὶ ὑπεστήριζον ἐν Οὐάσιγκτῶνι μὲ θέρημν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς τὴν ἀπέκρουον μὲ πείσμα.

Μόλις οἱ Ἀγγλοὶ ἀπεσταλμένοι διεπίστωσαν ὅτι ὁ πρόεδρος Ροῦζβελτ ἤρchiσε νὰ κλονίζεται καὶ ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ ἀλλάξῃ ἀντιλήψεις, ἔσπευσαν νὰ εἰδοποιήσουν τὸν Τσῶρτσιλ νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως, διὰ νὰ τὸν καταπέισῃ οὗτος πλήρως καὶ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰς ἐπιμόνους ἐπιρροὰς τῶν φιλορρώσων συμβούλων του. Ὄντως ὁ Τσῶρτσιλ ἔφθασεν εἰς Οὐάσιγκτων τὴν 18ην Ἰουνίου 1942³. Ἀπὸ τὰς πρώτας συνομιλίας, τὰς ὁποίας εἶχε μὲ τὸν

1. Ν. Κουτσοῦμης εἰς ἐφημ. <Ἔθνος> τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

2. Cordell Hull, σελ. 1231.

3. Sherwood, σελ. 591.

Ρουζβελτ, οὗτος τοῦ προέβαλε τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἐπεμβαίη εἰς τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα, διότι οὕτω θὰ ἔδιδεν εἰς τοὺς στρατιωτικούς ἐπιτελεῖς δικαίωμα νὰ ἀσκοῦν «πιέσεις εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα». «Συμπαθῶ τὴν Ἑλλάδα, ἔλεγε, καὶ θὰ ἤθελα νὰ τὴν ἴδω νὰ ἐλευθερώνεται πρώτη μεταξὺ ὄλων τῶν ὑποδούλων χωρῶν, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ κάμω τίποτε, πὺ νὰ δυσχεράνη τὴν ἐφαρμογὴν τῆς γενικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἔχω χαράξει: νὰ προσεγγίσω τὴν Ρωσίαν».

Τὴν πρωτῆν τῆς Κυριακῆς, 21ης Ἰουνίου, κατὰ τὴν διάρκειαν μικρᾶς προσυσκέψεως ὁ πρόεδρος ἐνεχείρισεν εἰς τὸν πρωθυπουργὸν τεμάχιον χάρτου μὲ τὰ νέα τῆς στιγμῆς, καθ' ἃ τὸ Τομπροῦκ εἶχε πέσει. Τὸ προηγούμενον ἔτος τὸ Τομπροῦκ εἶχεν ἀντιστῆ εἰς πολιορκίαν 33 ἑβδομάδων. Ἦδη κατέρρευσε μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς πρώτης ἐφόδου. Τοῦτο ἦτο ἓν πραγματικὸν πλήγμα διὰ τὰ σχέδια τοῦ Τσῶρτσιλ. Ἦτο μία νέα Σιγκαπούρη¹.

Τὸ μεσονύκτιον τῆς 21ης Ἰουνίου ἐκλήθησαν εἰς τὸν Λευκὸν Οἶκον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Στρατιωτικῶν ἐπιτελείων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἰς μεγάλην στρατιωτικὴν καὶ ταυτοχρόνως πολιτικὴν σύσκεψιν, ἣ ὁποία δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἱστορικὴ διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου καὶ ἰδίως διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς μεταπολεμικῆς ἐν τοῖς Βαλκανίοις καταστάσεως. Συμμετεῖχον εἰς αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Μάρσαλ, ὁ ναύαρχος Κίγκ, ἀρχηγὸς τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ, ὁ στρατηγὸς Ἄρνολντ, ἀρχηγὸς τῶν ἀεροπορικῶν δυνάμεων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς πλευρᾶς ὁ Οὐίνστον Τσῶρτσιλ, ὁ λόρδος Μαουντμπάπτεν καὶ τὰ μέλη τοῦ Μεικτοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ ἐπιτελείου, ὅπερ εἶχεν ἰδρυθῆ πρὸ τινος καὶ ἠδρευεν ἐν Οὐάσιγκτῶνι. Εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης ὑπῆρχε τεράστιος παγκόσμιος χάρτης, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν συζήτησιν συνεχῶς.² Ὁ στρατηγὸς Μάρσαλ ἔλεγεν ὀλίγον βραδύτερον: «Ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Λευκοῦ Οἴκου εἶχον ἀπλωθῆ δύο μεγάλοι στρατηγικοὶ χάρται: τῆς Βορείου Γαλλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἦσθιανόμην κάποιαν στενοχωρίαν καθὼς ἔβλεπα, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις, τὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο σημειωμένη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Δυστυχῶς ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἦμην ὑποχρεωμένος νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς μου καὶ ὄχι τῶν αἰσθημάτων μου καὶ νὰ ὑποστηρίξω ἀπόβασιν εἰς Γαλίαν ἀντὶ τῆς Ἑλλάδος».³

Ἡ σύσκεψις διήρκεσε μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν. Ἦρχισεν ὁ Τσῶρτσιλ καὶ μὲ τὴν συναρπαστικὴν εὐφράδειάν του ἀνέπτυξεν ἐν πρώτοις τὴν γενι-

1. Sherwood, σελ. 591.

2. Κόρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 102.— Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 21ης Ὀκτωβρίου 1953.

3. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 21ης Ὀκτωβρίου 1953.

κὴν πολεμικὴν κατάστασιν καὶ ἐφ' ὅσον ἐσυνέχιζε μὲ φωνὴν κουρασμένην περιέγραψε τὴν πιθανὴν μεταπολεμικὴν κατάστασιν μὲ χρώματα σκοτεινά. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν γενικὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν, εἶπεν ὅτι αὕτη ἦτο ἐξαιρετικῶς δυσάρεστος διὰ τοὺς Συμμάχους. Καὶ τοῦτο, διότι τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1942 εἰς τὴν Ρωσίαν οἱ Γερμανοὶ, ἀφοῦ ἐπανέλαβον τὴν ἐπίθεσιν, μὲ τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ προηγούμενον θέρος δὲν εἶχον κατορθώσει νὰ ἐπιτύχουν ὀριστικὰ ἀποτελέσματα, εἶχον ἤδη φθάσει καὶ εἶχον καταλάβει τὸ Κέρετς, προήλθον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ντόνους καὶ ἐπλησίαζον εἰς τὸν ποταμὸν Ντόν. Εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολὴν τὰ πράγματα ἦσαν ἀκόμη χειρότερα. Εἶχε πέσει ἡ Σιγκαπούρη. Τὴν 6ῃν Μαρτίου εἶχε πέσει τὸ Κορετζιντόρ εἰς τὰς Φιλιππίνας καὶ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ἀρχίσει ἀποβάσεις τῶν Ἰαπώνων εἰς Βόρνεο, Νέαν Γουϊνέαν καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἀνταμάν. Οὕτως ἀπέκτησαν οἱ Ἰάπωνες βάσεις εἰς τὸν Εἰρηρικὸν ὠκεανὸν καὶ ἐδημιούργησαν ἀμεσώτατον κίνδυνον διὰ τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὰς Ἰνδίας, πράγμα, τὸ ὁποῖον ἀνησύχει πολὺ τὴν Ἀγγλίαν. Ἐκ παραλλήλου εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολὴν ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ρόμμελ (23 Ἰανουαρίου 1942), ἡ ὁποία μὲ τὴν ὁρμὴν τῆς ἐβάρυνε κυριολεκτικῶς τὰς ἀγγλικὰς γραμμὰς καὶ ἐπροχώρει κατὰ τρόπον ἀρκετὰ ἀπειλητικὸν καὶ ταχύ.¹ Στρατιωτικὸς, παραστὰς εἰς τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν σύσκεψιν, ἀφηγεῖτο εἰς δημοσιογραφικὸν βραδύτερον τὴν ἀνάπτυξιν αὐτὴν ὡς ἐξῆς: «Ἡ φωνὴ τοῦ κ. Τσῶρτσιλ εἶχεν ἀποκτήσει ἰδιαιτέραν θερμότητα, ἐνῶ ὑπεστήριζε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1943. Ἡπλωνε τὰ χέρια του ἐπάνω εἰς τὸν ἀνάγλυφον χάρτην, ὅπως ὁ καλλιτέχνης, ὅταν θέλῃ νὰ ἀναπλάσῃ τὸν πηλόν, διὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἔργον του. Ἐτείνει τὸν δείκτην ἐπάνω εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν, νευρώδη καὶ τρέμοντα, καὶ ἐτόνιζεν ὅτι μόνον ἐκεῖ ἤμποροῦσε καὶ ἡ Γερμανία νὰ κτυπηθῇ καίρια, ἀλλὰ καὶ ἡ Ρωσία νὰ ἀναχαιτισθῇ, ὅταν θὰ προσπαθοῦσε νὰ κατέλθῃ πρὸς τὴν Βαλκανικὴν».

Ὁ Τσῶρτσιλ, παρασχὼν ἐναργῆ εἰκόνα τῆς τραγικῆς καταστάσεως, ἀνέπτυξεν ὅτι ἀπέναντι τῶν τοιούτων κινδύνων θὰ ἀπετέλει ὄντως τεράστιον στρατιωτικὸν σφάλμα, ἂν κατὰ τὴν λίαν κρίσιμον ἀκριβῶς ἐκείνην στιγμήν ἀπεφάσιζον οἱ Σύμμαχοι νὰ ἀκίνητοποιήσουν τεραστίαις δυνάμεις, τὰς ὁποίας θὰ ἐχρειάζοντο, διὰ νὰ προετοιμάσουν τὴν ἀπόβασιν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ νὰ μὴ τὰς χρησιμοποιήσουν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1943, ὁπότε ὠρίζετο ὑπὸ τῶν Ρώσων ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ τὸ βραδύτερον ἡ ἀπόβασις εἰς τὴν Νορμανδίαν. Ἡ δὲ ἀκίνητοποιήσις σημαντικῶν δυνάμεων, ἀφαιρουμένων ἐκ τῶν διαφόρων πιεζομένων μετώπων, ἦτο ἀναπόφευκτος, ἐὰν ἤθελον σοβαρῶς νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν

1. Κ ύ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 102-103.

προπαρασκευὴν τελεσφόρου ἀποβάσεως. Ὅλα αὐτὰ ἐδημιούργησαν πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν διάσκεψιν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ Τσῶρτσιλ ἀπέκρουε πᾶσαν δρᾶσιν καὶ ἤθελε νὰ περιορισθῇ ἀπλῶς εἰς μίαν τακτικὴν ἀμύνης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅταν τὸ ἐπληροφορήθημεν, μᾶς ἀπεγοήτευσε. Πρὸ παντὸς ὅμως ἐτονίσθη ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ὅτι μία τοιαύτη τακτικὴ θὰ προεκάλει τὴν χειρόστην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ρώσους, οἵτινες ἐχρειάζοντο ἄμεσον ἄνοιγμα τοῦ δευτέρου μετώπου, διὰ νὰ ἀποσυρθοῦν πολλαὶ γερμανικαὶ μεραρχαὶ ἀπὸ τὸ ἰδικὸν των μέτωπον καὶ ἐλαττωθῇ οὕτως ἢ ἐπ' αὐτῶν πίεσις. Ὁ Τσῶρτσιλ, ἀντιληφθεὶς τὴν δυσφορίαν τῆς διασκέψεως, ἐτόνισεν ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ ὅτι δὲν ἀπέβλεπεν εἰς ματαίωσιν ἢ εἰς μακρὰν ἀναβολὴν τῆς δημιουργίας δευτέρου μετώπου, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐπεθύμει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπίσπευσιν τοῦ δευτέρου μετώπου, δηλαδὴ τὴν δημιουργίαν δευτέρου μετώπου οὐχὶ τὸ θέρος τοῦ 1943 ἀλλὰ καὶ ἐνωρίτερον, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος τοῦ 1942 - 43. Ἡ μόνη διαφορὰ ἦτο ὅτι δὲν θὰ ἐγίνετο ἐκεῖ, ὅπου τὸ ἐξήτει ἡ Ρωσία, ἀλλὰ ἐκεῖ ὅπου «ἔπρεπε» νὰ γίνῃ, δηλαδὴ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίζεν ὁ ἴδιος ὡς «τὰ ὑφαλα μέρη τοῦ γερμανικοῦ φρουρίου τῆς Εὐρώπης», «τὴν Ἀχίλλειον πτέρναν» τῆς Γερμανίας.¹

Εἶτα ἐξέθεσεν ὁ Τσῶρτσιλ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ σχέδιόν του. Τοῦτο συνίστατο εἰς τέσσαρας χαρακτηριστικὰ ἐπιχειρήσεις: 1) εἰς τὴν τελείαν ἐκκαθάρισιν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ οὐχὶ ἀπλῶς εἰς τὴν ἀπώθησιν τοῦ Ρόμμελ μέχρι ἐνὸς σημείου, δηλαδὴ εἰς τὴν πλήρη ἐκδίωξιν τῶν Γερμανῶν καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἀκόμη τὰς γαλλικὰς κτήσεις μὲ μίαν ἀπόβασιν εἰς τὸ Μαρόκον καὶ Ἀλγέριον.² 2) μετὰ τὴν πλήρη ἐκκαθάρισιν τῆς Ἀφρικῆς ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν κατάληψιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τῆς Παντελαρίας καὶ τῆς Σικελίας.³ 3) εἰς ἀπόβασιν εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν καὶ 4) εἰς ἀπόβασιν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ νέου Βαλκανικοῦ μετώπου, ἀναλόγου περιήπου πρὸς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, τὸ ὁποῖον εἶχε δημιουργηθῆ κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Ἐκεῖθεν θὰ ἤρχιζον τὰ συγκεντρούμενα συμμαχικὰ στρατεύματα τὴν προέλασιν των πρὸς βορρᾶν, ὅπως τῷ 1918, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὰ νῶτα τοῦ μαχομένου ἐν Ρωσίᾳ γερμανικοῦ στρατοῦ. Ἡ ἀνάλυσις τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως καὶ τοῦ σχεδίου, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Τσῶρτσιλ, ἦτο τόσον φωτεινὴ, ἀνάλογος πρὸς τὴν πνευματικὴν ἰκανότητα τοῦ μεγάλου τούτου ἡγέτου, ὥστε ὁ Ρούζβελτ ἐφάνη μεταπειθόμενος.³

1. Κ Ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 104.

2. Αἴτινες ἐγένοντο τὸν Νοέμβριον 1942. Dulles, The road to Teheran, σελ. 250.

3. Κ Ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 104.

Ἄμερικανὸς στρατηγός, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὁμιλήσει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μὲ τὸν Τσῶρτσιλ, ἔλεγε μέ τινα δυσφορίαν πρὸς φίλον του δημοσιογράφον: «Ὁ Βρεττανὸς πρωθυπουργὸς ἔχει ἀθεράπευτον ἀδυναμίαν. Ὅλα τὰ ἀρχίζει καὶ τὰ τελειώνει εἰς τὴν Θεσσαλονίκην... Ὁραματίζεται τὸ Βαλκανικὸν μέτωπον τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου...»¹. Ὁ Τσῶρτσιλ δὲν ἦτο δραματιστής, ἀλλ' εἶχεν ἔκτοτε ἀντιληφθῆ τὴν σαφῆ τάσιν τῆς Ρωσίας νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐπίδρασίν της εἰς τὴν Βαλκανικὴν, μολοντί δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀπαλλαγῆ τῆς γερμανικῆς ἀπειλῆς. Μυστικαὶ ἐκθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἔφθανον εἰς τὸ Λονδῖνον ἐκ Μόσχας, ὠμίλουσιν περὶ σχεδίων τοῦ Κρεμλίνου νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀπὸ τὸν διεξαγόμενον πόλεμον ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα ὀφέλη. Ὁ Ἄμερικανὸς ναύαρχος Forrestall² λέγει ὅτι «οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Τσῶρτσιλ ἦσαν πάντοτε εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ πάντοτε προσεπάθει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀμερικανικὴν ὑποστήριξιν τῶν σχεδίων του διὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς Εὐρώπην εἴτε διὰ τῆς Βαλκανικῆς εἴτε δι' ἐπιχειρήσεως πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῆς Ἀδριατικῆς καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ Βαλκάνια». Εἶναι σαφὲς ἤδη ὅτι δὲν ἦτο ὁ φόβος ἢ ἡ ἔλλειψις θάραυρος ἐκ μέρους τοῦ Τσῶρτσιλ, ὅπερ ἐπηρέασεν αὐτὸν νὰ κάμῃ τὴν πίεσιν ταύτην, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ τρόμος τῆς ὀλονὲν ἐκτεινομένης ἐπιρροῆς τῆς Ρωσίας ἐφ' ὀλοκλήρων τῶν Βαλκανίων, καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ ἔχῃ εἰς τὴν διάθεσίν του ἀμερικανικὰ στρατεύματα, ἵνα ταῦτα ὁμοῦ μετὰ τῶν βρεττανικῶν «ἐμφανισθοῦν εἰς τὰς χώρας τῆς Χερσονήσου ὡς οἱ νικηταὶ τῶν Γερμανῶν».

Οἱ Ἄμερικανοὶ ἐπιτελεῖς ἔβλεπον ὅτι ἐκ τῆς συναρπαστικῆς ἀναπτύξεως τοῦ Τσῶρτσιλ ἔχανον ἔδαφος καὶ ὁ πρόεδρος τῶν προσεχώρει πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ἄποψιν. Πείσμονες εἰς τὰς ἀντιλήψεις των, ἐζήτησαν νὰ ἀναπτύξουν καὶ αὐτοὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον εἶχε καταρτίσει τὸ Ἄμερικανικὸν ἐπιτελεῖον διὰ τὴν ἀπόβασιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Πρῶτος ὠμίλησε δι' ὀλίγων ὁ στρατηγὸς Μάρσαλ, ὁ κατὰ βάσιν καταρτίσας τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅστις εἶπεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ οὐδεμία μεταβολὴ εἰς τὸ στρατηγικὸν σχέδιόν του, ὅπερ ἄλλως τε εἶχεν ἐγκριθῆ ἐν Λονδίνω, καὶ ἐτόνισεν ὅτι τὸ θέρος τοῦ 1943 μόνον ἀπὸ τὴν ἀκτὴν τῆς Γαλλίας θὰ ἔπρεπε νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις.

Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Μάρσαλ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα ἐπεκράτησεν ἐπὶ ὀλίγα λεπτὰ εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν. Ὁ Τσῶρτσιλ μὲ σκυμμένην τὴν κεφαλὴν ἐφαίνετο δυσηρεστημένος καὶ οἱ συνεργάται του ἐσιώπων καὶ αὐτοί. Μὴ θέλων ὁ ἴδιος ὁ Μάρσαλ νὰ ἀντικρούσῃ τὸν Τσῶρτσιλ παρεκάλεσεν ὅπως ἐπιτραπῆ εἰς ἓνα τῶν ἐπιτελῶν του, τὸν συνταγματάρχην Κόντυ Βεντεμάγιερ,

1. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 21ης Ὀκτωβρίου 1953.

2. Walter Millis, σελ. 117.

γερμανικῆς καταγωγῆς, σπουδάσαντα εἰς τὴν Στρατιωτικὴν ἀκαδημίαν τοῦ Βερολίνου, γνώστην τοῦ ὅλου συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοζον οἱ Γερμανοί, νὰ ἐκθέσῃ τὸ ἀμερικανικὸν σχέδιον. Μὲ πονηρὰ διαπεραστικά μάτια, μὲ τετράγωνον γερμανικὴν λογικὴν, μὲ τεραστίαν θεωρητικὴν μόρφωσιν εἰς τὰ στρατηγικὰ θέματα οὗτος ἐθεωροεῖτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἐπιτελείου καὶ ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις ἦτο ἐνημερωμένος εἰς τὴν ὅλην τακτικὴν τοῦ ἐχθροῦ καὶ θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ κατατοπίσῃ τοὺς Συμμάχους ἐπὶ τῶν μεθόδων, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσουν, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν αὐτόν¹. Ὁ συνταγματάρχης οὗτος ἀντέκρουσε διὰ μακρῶν τὸν Ἄγγλον πρωθυπουργόν, τονίσας πρῶτον ὅτι μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1943 δύνανται νὰ συγκεντρωθοῦν ἄνευ κινδύνου τινὸς αἱ ἀπαιτούμεναι στρατιωτικαὶ δυνάμεις μὲ τὰς ἀπαραιτήτους ναυτικὰς καὶ ἀεροπορικὰς, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐχρειάζοντο διὰ τὴν ἀπόβασιν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπιφερομένης κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον κάποιας ἐπιβραδύνσεως τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν Ἀπω καὶ τὴν Ἑγγυὺς Ἀνατολήν. Ἀκολουθῶν, διὰ νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν προξενηθεῖσαν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Τσῶρτσιλ ἐντύπωσιν, ἐτόνισεν ὅτι αἱ δυσχέρειαι τῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπρότεινεν ὁ Ἄγγλος πρωθυπουργός, δηλαδὴ τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ τῶν ἐκεῖθεν πρὸς βορρᾶν προελάσεων, ἦσαν τοιαῦται, ὥστε νὰ εἶναι ἀσυγκρίτως περισσότεραι ἀπὸ ἐκείνας, τὰς ὁποίας θὰ συνήντων οἱ Σύμμαχοι εἰς τὴν Γαλλίαν². Ὁ Βεντεμάγιερ ἠρνήθη ἀπολύτως νὰ δεχθῇ τὴν γνώμην τοῦ Τσῶρτσιλ περὶ ἀποβάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ πληγῇ ἡ Γερμανία ἐκ τῶν νώτων. Τὸ κύριον ἐπιχείρημά του ἦτο ὅτι οἱ Σύμμαχοι εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ γενικώτερον εἰς τὴν Βαλκανικὴν δὲν θὰ εἶχον οὔτε καλοὺς δρόμους οὔτε ἀεροδρόμια, διὰ νὰ προελάσουν εὐκόλως εἰς τὴν Χερσόνησον, καὶ ὡς ἐκ τούτου, μόλις ἀπεβίβαζον δυνάμεις καὶ πρὶν προφθάσουν νὰ τὰς προωθήσουν εἰς τὴν «γραμμὴν Θεσσαλονίκης», θὰ ἐπήρχοντο τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, διὰ νὰ σφυροκοπήσουν τὰς συγκεντρώσεις τῶν στρατευμάτων. Εἰς ἔδαφος ἄνευ βάσεων, ὄρεινόν, ἄνευ συγκοινωνιῶν καὶ ἀεροδρομιῶν ἐπαρκῶν καὶ καλῶν, ἀπαραιτήτων διὰ μίαν τοιαύτης ἀκτίνος ἐπιχείρησιν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐδραιωθῇ τὸ προγεφύρωμα. Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ ἐτόνισεν ὁ Βεντεμάγιερ πρὸ παντός, ἦτο ὅτι ἡ δημιουργία δευτέρου μετώπου εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν Στάλιν, τοῦτο δὲ ἦτο καὶ τὸ σοβαρώτερον, κατὰ δὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Ροῦζβελτ μόνον μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Στάλιν θὰ ἦτο δυνατὸν ὁ κόσμος νὰ ἀποκτήσῃ «σταθερὰν εἰρήνην». Ἡ Ρωσία θὰ ἐδυσφόρει ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποβάσεως καὶ θὰ ἐδημιουργεῖτο κατὰ συνέπειαν διαφωνία μεταξὺ τῶν συμμαχικῶν παραγόντων, ἥτις θὰ ἀπετέλει τὸ χειρότερον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 104 - 105.

2. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 21ης καὶ 22ας Ὀκτωβρίου 1953.

συμβῆ εἰς τὸν συμμαχικὸν ἀγῶνα. Ἐπέμενε δὲ ὁ συνταγματάρχης ἐμφανίζων τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου ὡς «μέγα στρατηγικὸν σφάλμα».

Ὁ Τσῶρτσιλ κατόπιν τῆς ἀντικρούσεως εὐρέθη ὑποχρεωμένος νὰ δευτερολογήσῃ καὶ ἡ δευτερολογία του ἀπετέλεσε πραγματικὰ μίαν ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερον εἰς τὸν συμμαχικὸν ἀγῶνα, καὶ ἴσως ἓνα ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους λόγους τῆς μακρᾶς του πολιτικῆς σταδιοδρομίας. Καὶ τοῦτο, διότι μὲ τὰς δύο του ἀγορεύσεις ἔδωσε μίαν πλήρη καὶ πραγματικὴν εἰκόνα τῆς τότε στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως καὶ συγχρόνως μίαν προοπτικὴν αὐτῆς, ὅπως θὰ ἐξελισσετο μετὰ τὸν πόλεμον εἰς τὸν κόσμον ὀλόκληρον, ἥτις δύναται ὄντως νὰ θεωρηθῆ προφητικῆ.¹ Ὁ Τσῶρτσιλ ἤρchiσε δευτερολογῶν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐπέμενε καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ ὄρθου τῆς βαλκανικῆς ἐκστρατείας τονίσας ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ἀμερικανοῦ συνταγματάρχου Βεντεμάγιερ δὲν ἦσαν ἀπολύτως βάσιμα. Στρατεύματα διαθέσιμα ὑπῆρχον καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργηθοῦν ἀμέσως εἰς τὰς συμμαχικὰς χώρας ἐκ τῶν ἀπελευθερουμένων, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο εὐχερῶς νὰ ὑπερνικήσουν τὰ δυσχερεῖας τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ πλέον ἐτόνισεν ὅτι θὰ προσεφέρετο μεγάλη βοήθεια ἀπὸ τοὺς πληθυσμοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας καὶ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἀεροδρόμια, τὸ θέμα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ἐκ τῶν προτέρων λελυμένον, διότι ἡ μεγάλη εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἐπιχείρησιν θὰ ἐξηνάγκαζεν ὁπωσδήποτε τὴν Τουρκίαν, βλέπουσιν τὰς συμμαχικὰς στρατιάς ἀποβιβαζομένας εἰς Θεσσαλονίκην, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν οὐδετερότητα, διότι δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον νὰ ἐξακολουθῆ νὰ παραμένῃ μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια, καὶ νὰ ἐνθυμηθῆ τὴν συνθήκην τῆς 12ης Μαΐου 1939, νὰ εἰσέλθῃ δηλαδὴ εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων. Μὲ τὴν Τουρκίαν, μετέχουσιν τῶν ἐπιχειρήσεων, τὰ τουρκικὰ ἀεροδρόμια θὰ ἐτίθεντο αὐτομάτως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Συμμάχων καὶ θὰ ἦσαν ἀμέσως ἔτοιμα, διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν πρώτην φάσιν τῶν βαλκανικῶν ἐπιχειρήσεων. Τότε θὰ ἦτο εὐκαιρία εἰς τὰ συμμαχικὰ βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα νὰ βομβαρδίζουν τὴν Ρουμανίαν, ἡ ὁποία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶχε σοβαρὰς συγκεντρώσεις γερμανικῶν στρατευμάτων, διὰ τῶν πετρελαίων της ἦτο ὁ κυριώτερος προμηθευτὴς τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ.² Δεδομένου ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐχρησιμοποιοῦν ὡς βάσιν εἰς τὴν κατὰ τῆς Ρωσίας ἐπίθεσιν τὴν Ρουμανίαν, αὐτὴν πρώτην ἔπρεπε νὰ πλήξουν οἱ Σύμμαχοι, διὰ νὰ φέρουν ἀποτελέσματα. Μεταξὺ ἄλλων ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε δώσει καὶ τὴν ρητὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι τὸν Ἰούνιον τοῦ 1943 θὰ ἠδύνατο νὰ παρατάξῃ ὠργανωμένην παθητικὴν

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 106.— Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 22ας Ὀκτωβρίου 1953.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 106-107.

ἀντίστασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἱκανὴν νὰ βοηθήσῃ σημαντικῶς τὰ ἀποβατικὰ στρατεύματα.

Τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς δευτερολογίας τοῦ Τσῶρτσιλ, τὸ ἀφορῶν εἰς τὰς ἀντιρροήσεις τῆς Ρωσίας, ἐνδιαφέρει ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας περισσότερον τῶν ἄλλων. Ἀνέπτυξεν ὁ Τσῶρτσιλ ὅτι εἰς τὸ ρωσικὸν μέτωπον ὁ ἀγὼν διεξήγετο κυρίως εἰς τὸν νότιον τομέα (Βορονεζ μέχρι τοῦ Καυκάσου) καὶ ἡ δημιουργία συμμαχικοῦ προγεφυρώματος πλησίον ἐκεῖ, δηλαδὴ παρὰ τὸ μέτωπον αὐτό, πολὺ περισσότερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον θὰ συνέβαλλεν εἰς τὸν διεξαγόμενον ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἀγῶνα παρὰ ἐὰν ἐδημιουργεῖτο ὅπουδῆποτε ἄλλαχοῦ. Ἐτόνισε δηλαδὴ ὁ Τσῶρτσιλ ὅτι τίποτε δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο πλεον εὐχάριστον εἰς τοὺς Ρώσους ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν καὶ ὅτι βάσει τῆς ὑφισταμένης στρατιωτικῆς καταστάσεως αὐτὴν τὴν ἀπόβασιν ἔπρεπε νὰ ζητήσουν ὡς ἐπιβαλλομένην. Οἱ Γερμανοὶ ὑφιστάμενοι τότε καὶ μίαν ἀπειλὴν ἀπὸ νότου, θὰ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀποσύρουν μεγάλας δυνάμεις καὶ ἐπομένως νὰ μειώσουν τὴν πίεσιν, τὴν ὁποίαν ἤσκουν ἐπὶ τοῦ ρωσικοῦ μετώπου. Κατὰ ταῦτα, ἐτόνισεν ὁ Τσῶρτσιλ, ἐὰν ἡ Ρωσία ἐνδιαφέρεται τόσον διὰ τὴν ἰδικὴν τῆς ἀσφάλειαν ὅσον καὶ διὰ τὴν νίκην τῶν Συμμάχων γενικῶς κατὰ τὸν πόλεμον αὐτόν, τίποτε ἄλλο δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ περισσότερον ἀπὸ τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τῶν σχεδίων τῶν Συμμάχων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπέσπευδον τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ζητουμένου δευτέρου μετώπου κατὰ πέντε ἢ ἕξι μῆνας καὶ ἀφ' ἐτέρου θὰ ἔφερον τὸ μέτωπον πολὺ πλησιέστερον πρὸς αὐτήν. Χωρὶς ἐνδοιασμοὺς προχωρῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξίν του εἶπεν ὅτι ἡ ἄρνησις τοῦ Στάλιν νὰ δεχθῇ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἣτις θὰ ἐπραγματοποιεῖτο μὲ τὸ ἀνοιγμα τοῦ δευτέρου μετώπου, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως παρὰ μόνον μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι ὁ Ρῶσος δικτάτωρ εἶχε τὸν ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Βαλκανικὴν καὶ δὲν ἤθελε διὰ τὸν λόγον αὐτόν τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα νὰ ἀποβιβασθοῦν εἰς Θεσσαλονίκην τὸ θέρος τοῦ 1943¹. Ἐν πρᾶγμα θὰ ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἐδικαιολόγει τὴν ἐκ τοῦ ἀνοιγματος τοῦ Βαλκανικοῦ μετώπου τοιαύτην δυσφορίαν τῶν Ρώσων, τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ρωσία δὲν ἀπέβλεπεν οὐσιαστικῶς εἰς τὴν νίκην τῶν Συμμάχων, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἐξασφάλισιν προϋποθέσεων εὐνοϊκῶν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν μελλοντικῶν τῆς κατακτητικῶν σχεδίων. Ἐτόνισε δηλαδὴ ὅτι, μόνον ἐὰν οἱ Ρῶσοι ἔχουν βλέψεις δι' ἐδαφικὰς κατακτήσεις ἢ διὰ τὴν δημιουργίαν ἐδαφικῶν ζωνῶν ἀπολύτως ἰδικῆς τῶν ἐπιρροῆς εἰς τὰ Βαλκάνια, τότε βέβαια ἡ ἐμφάνισις στρατευμάτων τῶν Συμμάχων τῶν εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην θὰ ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὰς ἀποκρυπτομένας ἐπιδιώξεις τῶν καὶ θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ

1. Κόρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 107.— Ν. Κοιτσουμήσ εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 22ας Ὀκτωβρίου 1953.

τὴν δεδικαιολογημένην πλέον δυσφορίαν καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἀντιταχθοῦν πάσῃ δυνάμει κατὰ τῶν νέων σχεδίων τῶν Συμμάχων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐματαιώνον τὰς ἐνδεχομένης κατακτητικὰς ἐπεκτάσεις των¹. Ὅλοι ἤκουον σιωπηλοὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Τσῶρτσιλ. Διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ χρονικά τοῦ πολέμου οὗτος εἰς εὐρεΐαν συμμαχικὴν σύσκεψιν ἔκαμε νύξιν περὶ τῶν μυστικῶν βλέψεων τοῦ Στάλιν.

Ἡ δευτερολογία αὐτὴ τοῦ Τσῶρτσιλ ἦτο τόσον πειστικὴ καὶ τόσον πλήρης, ὥστε ὁ Ρουζβελτ ἐπηρεάσθη ἀπολύτως. Ὁ Ρουζβελτ εἶχεν ἀποκλίνει ὀριστικῶς πλέον ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως τοῦ Τσῶρτσιλ. Εἶχε γίνοι κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὸν νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡ ἀνάκτησις τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Τὸ σχέδιον περὶ ἀποβάσεως εἰς τὴν Νορμανδίαν παρὰ τὴν ἀντίθετον ἄποψιν τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἐπιτελείου εἶχεν ἀπορριφθῆ καὶ ὁ πρόεδρος κατὰ τὰ ἑξημερῶματα παρέσχε τὴν ἐγκρισιν διὰ τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα ἀνέπτυξεν ὁ Ἄγγλος πρωθυπουργός, καὶ ἐδόθησαν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῶν δύο Συμμάχων ἐντολαὶ ὅπως ἀρχίσουν τὴν ἐπεξεργασίαν ταύτην καὶ τὰς προετοιμασίας. Ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε κερδίσει τὸν ὑπὲρ τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου ἀγῶνα τὴν αὐγὴν τῆς 22ας Ἰουνίου 1943. Ἡ Ἑλλὰς εἶχε κερδίσει τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεώς της μάχην.

Αἱ πληροφορίαι, τὰς ὁποίας εἶχε τότε ὁ Τσῶρτσιλ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐδαφικὰς βλέψεις τῶν Ρώσων ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ τῆς Βαλκανικῆς, ἀπεδείχθησαν ὀρθαὶ σήμερον. Τὸ τοιοῦτον ὅμως θὰ ἀπετέλει ἓνα ἀκόμη λόγον, ἐνισχύοντα τὴν ἄποψιν του καὶ τὴν ἀξίωσίν του νὰ συνταχθοῦν πρὸς αὐτὴν καὶ αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, διότι οἱ Σύμμαχοι δὲν ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ ἐξυπηρετήσουν τοιαύτας κατακτητικὰς βλέψεις τῶν Ρώσων².

Οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἀνεγνώριζον εἰς τὸν Τσῶρτσιλ τὴν ἰκανότητα νὰ διαβλέπῃ καλύτερον τὴν ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ καὶ Βαλκανικῇ πολιτικὴν κατάστασιν, διότι ἐν τῷ ἐναγκαλισμῷ τῆς φιλορωσικῆς των πολιτικῆς εἶχον πολιτικὰς παρωπίδας. Ἀγνοοῦντες τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τὴν ρωσικὴν τοιαύτην, τὰς ψυχώσεις τοῦ Πανσλαυισμού καὶ τὰς ἀνεκαθεν βλέψεις τῆς Ρωσίας ἐπὶ τῶν Βαλκανίων παρέβλεπον τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον παρεῖχεν ὡς ὀδηγὸν εἰς βαθὺς γνώστης τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς καὶ διπλωματίας, οἷος ἦτο ὁ Τσῶρτσιλ.

Ὁ Sherwood³, βιογράφος τοῦ Χάρου Χόπκινς, γράφει: «Ἐλέχθη πολλάκις ὅτι ἡ συνηγορία τοῦ Τσῶρτσιλ διὰ τὴν ὀλίγον κατ' ὀλίγον κρυφίαν προσέγγισιν τῆς Εὐρώπης ἀπέδειξε τὴν μακρὰν διορατικότητά του, ἐκκινου-

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 107-108.

2. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 22ας Ὀκτωβρίου 1953.

3. Sherwood, σελ. 591.

σαν ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν νὰ κρατήσῃ τὸν Ἐρυθρὸν στρατὸν μακρὰν τῆς κοιλάδος τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν Βαλκανίων. Κατὰ τὴν γνώμην μερικῶν Ἀμερικανῶν ἐπισήμων, οἵτινες εἶχον ἀναμειχθῆ εἰς τὰς στρατιωτικὰς συζητήσεις, ἡ ἀξίωσις αὕτη παρέσχεν εἰς τὸν Τσῶρτσιλ φήμην ἰκανότητος προγνώσεως. Τοιαύτας ἰκανότητας θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχη κατὰ τὸ 1944, ἀλλ' ἀσφαλῶς ὄχι τὸ 1942. Καὶ βάσει τούτων θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ· «Ἄν αἱ ἀγγλοαμερικανικαὶ δυνάμεις συνεκεντροῦντο εἰς τὴν Νοτίαν καὶ Νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην, τί θὰ ἔκαμνεν ἐνδεχομένως τοὺς Ρώσους νὰ σταματήσουν καὶ νὰ μὴ προελάσουν πρὸς τὸ Ρούρ, τὸ Σάαρ καὶ ἕως πρὸς τὴν Νορμανδίαν;». Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς πιστεύουν ὅτι αἱ στρατηγικαὶ ἰδέαι τοῦ Τσῶρτσιλ ἐξηγοῦνται εὐκόλως. Εἶχε μίαν ἀθεράπευτον προτίμησιν δι' ἐκκεντρικὰς ἐπιχειρήσεις, τὰς ὁποίας κατηύθυνεν ὁ ἴδιος καὶ κατὰ τὸν πρῶτον καὶ κατὰ τὸν δευτέρου παγκόσμιον πόλεμον. Ἐπρωτίμα ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξηρτῶντο ἐκ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, τῆς ἀπάτης καὶ τῆς ταχύτητος ἐνεργείας εἰς ἔδαφος, ὡς π.χ. αἱ κοιλάδες τῶν Βαλκανίων, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἐπαρκὴς χῶρος νὰ ἀναπτυχθοῦν μεγάλαι δυνάμεις. Ἀπέφυγε τὴν τακτικὴν τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεως. Ἀληθῶς δύνатаί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἰς τινα σημεία συνεφώνει μὲ τὸν στρατηγὸν Μὰκ Ἀρθουρ (καὶ τὸν Γουίλλι Κάλλεο) ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ «κτύπα τον ἐκεῖ ὅπου πρέπει».

Καλῶς ἢ κακῶς ὁ Τσῶρτσιλ ἐπεκαλεῖτο πάντοτε διὰ τὰ σχέδιά του τὸν Ρουῤῥβελτ, ὅστις ἐπίσης ἐνδιεφέρετο διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν ἀνθρώπων. Δύναται τις νὰ μαντεύσῃ τὴν ἔκτασιν τῶν συγκρούσεων, αἵτινες ἐγένοντο εἰς τὸν νοῦν, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ Ρουῤῥβελτ, ὅταν εἶχε νὰ ἀποφασίσῃ τί ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ, τὴν γνώμην τῶν πλέον ἐμπίστων του συμβούλων (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Χόπκινς) ἢ τὴν προειδοποίησιν τοῦ Τσῶρτσιλ, ὅτι ἡ διῶρυξ τῆς Μάγχης θὰ καταστῆ «ποταμὸς αἵματος».

Μὲ τὴν εἰλικρίνειαν, ἡ ὁποία ἐχαρακτήριζε τοὺς Δυτικοὺς Συμμάχους ἀπέναντι τῆς Ρωσίας, ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις ἐκοινοποιήθη εἰς αὐτήν. Ἀμέσως τὴν ἐπομένην ὁ ἐν Μόσχᾳ Ἀμερικανὸς πρεσβευτὴς ἐπεφορτίσθη νὰ τὴν διαβιβάσῃ εἰς τὸν Στάλιν. Τότε ὅμως συνέβη κάτι, ὅπερ δὲν εἶχε προβλέψῃ ὁ Τσῶρτσιλ ἀναχωρῶν νικητὴς ἐξ Οὐάσιγκτων. Ἰσχυροτάτη ἐξεδηλώθη ἡ ἀντίδρασις τῶν Ρώσων. Ὁ Ρουῤῥβελτ μὲ τὴν ἀπόφασίν του νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν περὶ Μακεδονικοῦ μετώπου ἄποψιν τοῦ Τσῶρτσιλ ἀντεμετώπισε τὴν ὀργίλην καταγίδα τοῦ Κρεμλίνου¹. Ἠγέρθη τότε ἀληθὴς θύελλα δυσφορίας καὶ διαμαρτυριῶν εἰς τὴν Ρωσίαν. Ὑπάρχουν ἐκθέσεις τῶν ἐν Κουϊμπίτσεφ πρεσβευτῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, αἱ ὁποῖαι τονίζουν ὅτι τόσον ὁ Στάλιν ὅσον καὶ ὁ Μολότωφ ἐξεδήλωσαν ἀσυγκράτητον ἀγανάκτησιν διὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν τῶν Συμμάχων. Ὁ ἐν Μόσχᾳ Ἀμερικανὸς πρεσβευτὴς ἐκλήθη ἀμέσως

1. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1953.

καὶ κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὸ Κρεμλίνον, διὰ τὰ ἀκούσῃ τὰς ἀπόψεις τῶν Ρώσων ἐπιτελῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν παρεδέχοντο ὅτι ἦτο σκόπιμον τὸ νέον σχέδιον τοῦ δευτέρου μετώπου. Οὗτος παρεκάλεσε τοὺς Ρώσους νὰ μὴ σπεύσουν νὰ ἀπορρίψουν τὸ σχέδιον χωρὶς νὰ ἔχουν περισσότερον συγκεκριμέναις πληροφορίας ἐξ Οὐάσιγκτων, αἵτινες θὰ τοὺς ἐπειθῶν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτο πλέον συμφέρουσα δι' αὐτοὺς βάσις διὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ δευτέρου μετώπου¹. Οἱ Ρῶσοι ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἐτέρων πληροφοριῶν καὶ ἠρνήθησαν νὰ λάβουν γνῶσιν τῶν σχεδίων, τὰ ὁποῖα ἤρχιζε νὰ καταρτίζῃ τὸ ἐν Οὐάσιγκτων «Μεικτὸν ἐπιτελεῖον συντονισμένων ἐπιχειρήσεων», καὶ ὅτι κατ' ἀρχὴν διεφώνουν πλήρως εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Ἑλλάδος πρὸς δημιουργίαν δευτέρου μετώπου καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἤθελον «οὔτε κ' ἂν νὰ συζητήσουν τὸ θέμα». Ἐφθασαν μάλιστα οἱ Ρῶσοι μέχρι τοῦ σημείου νὰ λέγουν ἀπειλητικῶς ὅτι, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο τὸ σχέδιον αὐτὸ (τῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Νότιον Εὐρώπην), θὰ τὸ ἐθεώρουν ὡς ἐκδήλωσιν ἐχθρικήν κατ' αὐτῶν τῶν ἰδίων καὶ ὄχι ὡς ἐπιχείρησιν στρεφομένην ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ ὅτι «θὰ ἦσαν ὑποχρεωμένοι τότε νὰ σκεφθοῦν ἐντελῶς διαφορετικὰ», δηλαδὴ νὰ ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις ἀνακωχῆς μετὰ τοὺς Γερμανούς².

Πρὸ τῶν ἀπροκαλύπτων ρωσικῶν ἀπειλῶν ἤρχισε νὰ κλονίζεται καὶ πάλιν ὁ Ρουῤζβελτ. Αἱ σχέσεις τῆς Ρωσίας, Ἑλληνικῆς καὶ Ἀγγλίας περιήρχοντο εἰς ἀδιέξοδον. Ὁ Ρουῤζβελτ προέβη εἰς μίαν δραματικὴν ἐκκλήσιν πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ, διὰ νὰ ἐπανασυζητήσουν τὸ ζήτημα. Εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ τὸν ἠρώτα ἐὰν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναθεωρηθοῦν αἱ ἀποφάσεις, τὰς ὁποίας εἶχον λάβει. Ὁ Τσῶρτσιλ ἐπέμενε καὶ ὁ Ρουῤζβελτ δυσφορῶν ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἴδια μέτρα ἀνεξαρτήτως τῆς γνώμης τῶν Ἀγγλων εἰς πολλὰ ζητήματα. Ἡ προσοχὴ τῶν Συμμάχων τότε ἐστράφη πρὸς τὴν Ἀφρικήν. Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1942 συνεκεντρώθησαν μεγάλαι δυνάμεις εἰς τὴν Ἀφρικήν. Τὴν 23^{ην} Ὀκτωβρίου 1942 ἔγινεν ἡ μεγάλη μάχη τοῦ Ἐλ Ἀλαμείν, τὴν 2^{αν} Νοεμβρίου διεσπάσθησαν αἱ γραμμαὶ τοῦ Ρόμμελ καὶ ἤρχισεν ἡ ραγδαία προέλασις τῶν Συμμάχων ἐν Λιβύῃ, τὴν 8^{ην} Νοεμβρίου ἔγινεν ἀπόβας τῶν Συμμάχων εἰς τὸ Μαρόκον καὶ τὴν Ἀλγερίαν³. Οἱ Γερμανοὶ ἀπέστειλαν ἐπαιγόντως νέας δυνάμεις εἰς Τύνιδα καὶ ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσουν ἀρκετὰ σημεῖα, καθυστερήσαντες ἐπὶ μακρὸν τοὺς Συμμάχους, εἰς τρόπον ὥστε ἡ τελικὴ ἐκκαθάρισις τῆς Ἀφρικῆς νὰ συντελεσθῇ μόνον τὴν 12^{ην} Μαΐου 1943. Ἡ καθυστέρησις αὕτη ἐπέφερον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιβράδυνσιν τῶν ἄλλων φάσεων τοῦ σχεδίου Τσῶρτσιλ (ἀπόβας εἰς

1. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 23^{ης} Ὀκτωβρίου 1953.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 108.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 108 - 110.

Παντελαρίαν, κατάληψις νήσων τοῦ Αἰγαίου) καὶ ἀνετον διαφυγὴν τῶν Γερμανῶν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἔδωκεν εἰς τοὺς Ρώσους τὸν καιρὸν νὰ ἐπιτύχουν τελικῶς τὴν ματαιώσιν τοῦ σχεδίου Τσῶρτσιλ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου¹.

4. Ἡ Διάσκεψις τῆς Καζαμπλάνκας

Τὸν Δεκέμβριον 1942 αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις τῶν Συμμάχων εὐρίσκοντο εἰς τοιοῦτον κρίσιμον σημεῖον, ὥστε νὰ κριθῆ ἀπαραίτητος ἡ συνάντησις τῶν τριῶν μεγάλων συμμάχων ἡγετῶν Ρουῤῥβελτ, Τσῶρτσιλ καὶ Στάλιν, διὰ νὰ λάβουν ἀποφάσεις περὶ τῶν περαιτέρω φάσεων τοῦ πολέμου². Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ἐν Ἀφρικῇ Γερμανοὶ ὑπὸ τὸν Ρόμμελ ἐπεθύμουν νὰ ματαιώσουν ὀπωσδήποτε πᾶσαν ἀπόβασιν τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Ἡ Ρωσία, ἀντιλαμβανομένη τὴν κρίσιμον κατάστασιν τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνος, ἀποσκοπεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ἐκβιασμούς, διὰ νὰ κάμῃ τοὺς συμμάχους τῆς νὰ ὑποκύψουν εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς. Τότε ἐξεδηλώθη ἔντονος ἡ ἀντίδρασις τῆς Ρωσίας διὰ τὴν ἐπικειμένην συνάντησιν καὶ ἀπήτησε ρητῶς, διὰ νὰ συμμετάσχῃ εἰς αὐτήν, ὅπως ἐγκαταλειφθῆ τὸ σχέδιον τοῦ Τσῶρτσιλ περὶ Μακεδονικοῦ μετώπου, διότι ἄλλως θὰ ἤρνεϊτο νὰ προσέλθῃ εἰς οἰανδήποτε συμμαχικὴν σύσκεψιν. Διὰ τῆς ἐπιδεικτικῆς ἀπουσίας των εἰς Καζαμπλάνκαν κατὰ Ἰανουάριον 1943 οἱ Ρῶσοι ἤθελον ὄχι μόνον νὰ ἐκδηλώσουν τὴν δυσφορίαν των, διότι οἱ Σύμμαχοι δὲν ἤνοιγον τὸ δεύτερον μέτωπον εἰς Νορμανδίαν, ἀλλὰ κυρίως νὰ τοὺς ἐκβιάσουν. Μόλις ἐπληροφορήθη τοῦτο ὁ Ρουῤῥβελτ, ὑπέστη μέγαλον ψυχικὸν κλονισμόν. Πρὸς ἐξομάλυνσιν τῆς διενέξεως μετεχειρίσθη κάθε μέσον, διὰ νὰ μεταπέισῃ πρῶτον τοὺς Ρώσους, καί, ὅταν δὲν κατῶρθωσεν τοῦτο, ἐστράφη πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ, διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἐγκαταλειφθῆ τὸ περὶ Μακεδονικοῦ μετώπου σχέδιόν του³.

Ἡ Διάσκεψις τῆς Καζαμπλάνκας ἤρχισε τὴν 16^{ην} Ἰανουαρίου 1942 καὶ ἐτεραματίσθη τὴν 24^{ην} ἰδίου. Οἱ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ εἶχον προηγουμένως ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας συσκεφθῆ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ρουῤῥβελτ, ὅστις ἐφθάσεν τὴν 15^{ην} Ἰανουαρίου 1943, καὶ συνεζήτησαν τὰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἦτο δυνατόν νὰ ἐπακολουθήσουν μετὰ τὴν τελικὴν ἤτταν τῶν Γερμανῶν ἐν Ἀφρικῇ. Τὰ ἐξετασθέντα πρὸς ἐπίθεσιν σημεῖα ἦσαν ἡ Σαρδηνία, ἡ Σικελία, ἡ Κρήτη, ἡ Ρόδος, τὰ Δωδεκάνησα καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς⁴.

1. Dulles, *The road to Teheran*, σελ. 250.

2. Cordell Hull, σελ. 1353 ἐξ.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 110-111.—Ν. Κουτσομῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 26^{ης} Ὀκτωβρίου 1953.

4. Sherwood, σελ. 667-674.

Ὅταν συνῆλθον μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ προέδρου Ρουῤζβελτ, ὄχι μόνον ὁ Στάλιν ἀπουσίαζεν, ἀλλὰ δὲν ἐνεφανίσθη καὶ κανεὶς ἄλλος Ρώσος ἐκπρόσωπος. Ἦτο ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν οἱ Δυτικοὶ σύμμαχοι ἀντελαμβάνοντο σαφῶς ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἔβαινον πλέον καλῶς ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐπιδιώξεως τῶν μεγάλων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ ἀγῶνος. Ἡ δικαιολογία, ἣτις ἐδόθη διὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν Ρώσων τὸν Ἰανουάριον 1943 ἀπὸ τὴν Καζαμπλάνκαν, ὅτι δηλαδή ὁ Στάλιν ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἠδυνάτει νὰ ταξειδέυσῃ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ πιστευτή, ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι, ἐὰν ὁ Στάλιν ἦτο ἄρρωστος, ὡς ἰσχυρίζοντο, ἦτο εὐκόλον νὰ σταλῇ ἄλλος ἀντιπρόσωπός του, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς διασκέψεως τοῦ ἐπροτάθη νὰ γίνῃ αὕτη πολὺ ἐγγύτερον πρὸς τὴν Ρωσίαν'. Ἡ ἐκδήλωσις τῆς διαφωνίας ἦτο ἐμφανὴς καὶ πλήρης καὶ οἱ Δυτικοὶ σύμμαχοι ἐδέησε ν' ἀντιληφθοῦν πλέον ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς πραγματικῆς κρίσεως εἰς τὰς σχέσεις τῶν Μεγάλων Συμμάχων. Ἐκ τῆς στάσεως αὐτῆς ἐνεφανίζετο ἤδη σαφῆς ἡ ἀπειλή τῶν Ρώσων ὅτι ἐθεώρουν ἐχθρικήν ἐναντίον των τὴν ἐπιχείρησιν τῆς ἀποβάσεως εἰς τὸ Βαλκανικὸν μέτωπον καὶ τὴν ἐκείθεν προέλασιν πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, ὥστε νὰ μὴ διστάσουν ἐνδεχομένως νὰ φθάσουν καὶ μέχρι διασπάσεως τοῦ κοινοῦ συμμαχικοῦ μετώπου'.

Ἐνῶ ἐσυνερίζετο ἡ Διάσκεψις εἰς Καζαμπλάνκαν, ἐλήφθη ἐκθεσις τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἀμερικανικῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν, καθ' ἣν ὁ Στάλιν ἔβλεπε μὲ δυσφορίαν νὰ σταθεροποιῆται ὁλονὲν ἡ θέσις τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Μεσόγειον, οἱ δὲ Ρῶσοι ἠγέται δὲν ἀπέκρυπτον τὸ παράπονον, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐπιδίωκον μὲ τὴν ἀπόβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν Βαλκανικὴν, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν τύχην τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Οἱ Ρῶσοι κυβερνῆται εἰς ἀνεπισήμους συνομιλίας των εἶχον ἀφήσει νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι ἡ δημιουργία δευτέρου μετώπου εἰς τὴν Βαλκανικὴν ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐτύγχανε τῆς ἐγκρίσεώς των, ἀλλὰ θὰ ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς «ἐχθρική πρᾶξις» ἐναντίον των, ἡ ὁποία θὰ τοὺς ἔδιδε τὸ δικαίωμα νὰ ἀναθεωρήσουν τὴν στάσιν των ἐναντι τῶν ἄλλων συμμάχων.

Ὁ Ρουῤζβελτ κατεχόμενος ἀπὸ τὴν ἔμμονον ἰδέαν τῆς συνεργασίας μὲ τὴν Ρωσίαν ἐξεδήλωσε τὰς ἀνησυχίας του πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ.¹ Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐκαλλιιεργεῖτο πνεῦμα φιλορωσικὸν ἀπὸ ἐτῶν. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κυρίους συνεργάτας τοῦ Ρουῤζβελτ εἶχον ψευδῆ ἀντίληψιν τῆς ρωσικῆς πραγματικότητος καὶ προυτίμων μίαν μετ' αὐτῆς μεταπολεμικὴν συνεργασίαν παρὰ μὲ

1. Κόρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 110-111.

2. Κουτσοῦμης εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1953.

3. Κουτσοῦμης εἰς ἐφημερίδα «Ἐθνος» τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1953. Ὁ Ντινὸς Κουτσοῦμης, ὑπηρετήσας κατὰ τὸν πόλεμον εἰς συμμαχικὴν ὑπηρεσίαν πληροφοριῶν ἐν Αἰγύπτῳ, παρέχει διὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν λίαν ἐνδιαφερούσας πληροφορίες.

τὴν Μεγάλην Βρετανίαν. Ὁ Henry Wallace, πρῶν ἀντιπρόεδρος καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διασκέψεως τῆς Γιάλτας ὑπουργὸς τοῦ ἐμπορίου, ἐξεφώνησε λόγους περὶ τῆς «νέας δημοκρατίας», ἣτις ἔδει νὰ ἰδρυθῆ ὑπὸ τῶν λαῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῆς Ρωσίας. Ἐτόνισεν ὅτι πᾶς τις, ὅστις ἰσχυρίζετο ὅτι οἱ σκοποὶ καὶ αἱ πολιτικαὶ βλέψεις τῶν δύο λαῶν ἦσαν ἀσυμβίβαστοι, ἦτο ἐγκληματίας, διότι εἷς τινα ζητήματα ἡ Ρωσία ἦτο περισσότερον δημοκρατικὴ ἀπὸ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας¹. Ὁ Ἀμερικανὸς πρεσβευτῆς Joseph E. Davies ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι οἱ Ρῶσοι ἠγέται εἶναι «εἰλικρινῶς ἀφιερωμένοι εἰς τὴν εἰρήνην» καὶ ἐκείνο, τὸ ὁποῖον περισσότερον ἐπεθύμουν, ἦτο νὰ ζήσουν ὡς καλοὶ γείτονες ἐν παγκοσμίῳ εἰρήνῃ². Ὁ Χόπκινς ἔλεγε ὅτι ἦτο γελοῖον νὰ νομίζωμεν τὸν Στάλιν κομμουνιστὴν. Εἶναι Ρῶσος ἐθνικιστής³. Οἱ Χόπκινς καὶ Χάρριμαν εἶχον ἀποδεχθῆ πλήρως τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ Ρωσία ἦτο φιλειρηνικὴ χώρα. Ὁ γεροσσιαστῆς Τάφτ λέγει : «Περὶ τὸ 1941 πᾶς, ὅστις δὲν ἐξηπατᾶτο ἀπὸ τὴν ψυχολογίαν τῆς σοβιετικῆς πολεμικῆς δραστηριότητος, ἐγνώριζεν ὅτι ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις ἦτο ληστρικὴ ὀλοκληρωτικὴ τυραννία, προτιθεμένη νὰ ἐγκαταστήσῃ κομμουνιστικὴν δικτατορίαν ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Οἱ ἠγέται μας ὅμως ἔσφαλον καὶ δὲν προεῖδον ὅτι ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις θὰ ἐστρέφετο καὶ πάλιν ἐναντίον ἡμῶν μετὰ τὴν ἦταν τῆς Γερμανίας καὶ Ἰαπωνίας».

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπαρχόντων σήμερον στοιχείων, ἐξηγεῖται πλήρως τί ἀκριβῶς ἐσήμαινεν ἡ διαφωνία αὐτῆ τῶν Ρώσων. Ὅπως ὀρθότατα εἶχεν ἀποδείξει ὁ Τσῶρτσιλ, ἡ ἐπιχείρησις τῆς Βαλκανικῆς χειρσονήσου καὶ τῆς ἐκεῖθεν πρὸς βορρᾶν προελάσεως ἦτο ἀναμφισβητήτως πλέον συμφέρουσα ἀπὸ πολεμικῆς ἀπόψεως εἰς τοὺς Ρώσους πάσης ἄλλης ἀποβάσεως. Ὅθεν ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως δὲν ἔπρεπεν οἱ Ρῶσοι νὰ ἔχουν ἀντιρροήσεις⁴. Ὁ Τσῶρτσιλ ἐπέμενε νὰ κλείσῃ τὸν δρόμον τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν Βαλκανικὴν καὶ ἐτόνισεν εἰς τὸν Ροῦζβελτ ὅτι ὄφειλον νὰ ἀδιαφορήσῃ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Στάλιν. Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἀντηλλάσσοντο μακροσκελῆ ἐπείγοντα τηλεγραφήματα μεταξὺ Οὐάσιγκτων, Λονδίνου καὶ Μόσχας. Ὁ Ἀμερικανὸς πρεσβευτῆς προσεπάθει νὰ μεταπεισῇ τοὺς κύκλους τοῦ Κρεμλίνου καὶ νὰ κάμψῃ τὴν ἐπιμονὴν του διὰ δημιουργίαν δευτέρου μετώπου εἰς τὴν Γαλλίαν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Διασκέψεως τῆς Καζαμπλάνκας ὁ Τσῶρτσιλ

1. Λόγοι του τῆς 24-5-42 καὶ 8-11-42.— T a f t, σελ. 51-52.

2. Joseph E. Davies, Mission to Moscow, 1943.

3. John T. Flynn, Roosevelt's myth. New York 1948, σελ. 340-341.— T a f t, σελ. 51-52.

4. T a f t, σελ. 6.

5. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 111.

διεπίστωσε πλέον προσωπικῶς ὅτι ὁ Ρουῦζβελτ εἶχε ζωηροτάτας ἀνησυχίας ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ρωσικῆς δυσφορίας καὶ ἀπειλῆς, τὰς ὁποίας ἐπισήμως τοῦ εἶχε διαβιβάσει καὶ ὁ ἐν Μόσχᾳ Ἀμερικανὸς πρεσβευτής. Βάσει τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὸν πόλεμον διὰ τὴν Διάσκεψιν αὐτὴν, καὶ ἀπὸ πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἔδωκαν μεταγενεστέρως εἰς τὰ ἐκδοθέντα ὑπ' αὐτῶν βιβλία ὁ Κόρντελλ Χάλλ καὶ ὁ Μπέρνς, οἵτινες εἶχον παρακαθῆσει εἰς τὴν Διάσκεψιν, δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν περίπου ὅσα ἐλέχθησαν κατ' αὐτὴν¹. Αἱ συζητήσεις μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων εἰς Καζαμπλάνκαν εἶχον πάντοτε ἀντικείμενον τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ρουῦζβελτ βέβαια δὲν ἀντιτίθετο εἰς τὴν ταχεῖαν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἐπέμενεν ὅμως ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δυσωραστήσῃ τοὺς Ρώσους, ἐφ' ὅσον ἐπέμενον νὰ μὴ στέργουν εἰς τὴν ἀπόβασιν αὐτὴν διὰ τὴν δημιουργίαν δευτέρου μετώπου. Εἰς μίαν στιγμὴν μάλιστα αἱ διαφωνίαι τῶν δύο μεγάλων ἔγιναν τόσον ἔντονοι, ὥστε ὁ Ρουῦζβελτ ἐξεδήλωσε τὴν διάθεσιν νὰ τερματίσῃ τὴν σύσκεψιν. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς δὲν ἔπαιον νὰ τὸν ἐπηρεάζουν ἐπιμένοντες νὰ ἀναθεωρηθῇ τὸ ἀποφασισθὲν εἰς τὴν διάσκεψιν στρατηγικὸν σχέδιον. Αἱ προσπάθειαι τῶν ἐνισχύοντο ἀπὸ τὰς ἐκ Μόσχας ἐκθέσεις περὶ ἀκάμπτου στάσεως τοῦ Στάλιν². Πράγματι εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Καζαμπλάνκας ὁ Ρουῦζβελτ παρεκάλεσεν ἐνώπιον τῶν ἄλλων τὸν Τσῶρτσιλ, πρὶν προχωρήσουν εἰς τὰς συζητήσεις, νὰ συναντηθοῦν οἱ δύο τῶν καὶ νὰ συζητήσουν ἰδιαιτέρως τὸ θέμα τοῦτο. Ἡ συνάντησις ἐγένετο, ἀλλὰ τί ἀκριβῶς εἶπον οἱ δύο ἡγέται δὲν γνωρίζομεν, διότι μέχρι σήμερον δὲν ἀπεκαλύφθη τι τὸ σχετικόν. Ὑπάρχουν ὅμως ἐνδείξεις, ὅτι ὁ Τσῶρτσιλ ἀπαντῶν εἰς τὰς ἀνησυχίας τοῦ Ρουῦζβελτ τοῦ ἐτόνισε διὰ πολλοστήν φορὰν ὅτι ὀπίσω ἀπὸ τὴν δυσφορίαν τῆς Ρωσίας ἐκρύπτετο ἐπιβουλὴ αὐτῆς καὶ ὅτι προητοιμάζετο ἡ γενικωτέρα ἐκστρατεία τῆς κατὰ τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν ἐν καιρῷ κατάληψιν ὑπὸ τῶν Ρώσων ὀλοκλήρου τῆς ἠπείρου αὐτῆς. Διέγραψε δὲ τότε μὲ ὄντως προφητικὴν σαφήνειαν τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως, ἡ ὁποία θὰ προέκυπτεν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κρυφίων ρωσικῶν σχεδίων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκόμεθα ἤδη μετὰ τὸν πόλεμον.³

Ὁ Τσῶρτσιλ ἐδέχθη καὶ κατὰ τὴν ἐπίσημον συνεδρίασιν τῆς Διασκέψεως νὰ καταβληθῇ πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια, διὰ νὰ ἐξευμενίσουν ὁποσδήποτε τὴν Ρωσίαν, ὑπὸ τὸν βασικὸν ὅμως ὅρον, ὅτι δὲν θὰ μεταβληθοῦν τὰ σχέδια, ἅτινα εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῶν Δυτικῶν Συμμάχων διὰ τῆς ἐν ἐξελίξει εὕρισκόμενης τότε ἀφρικανικῆς ἐκστρατείας. Ὁ Ρουῦζβελτ καὶ πάλιν ἐπέστη ὑπὸ τοῦ Τσῶρτσιλ καὶ ἐνέκρινε τὴν ἄποψιν αὐτὴν καὶ

1. Κύροϋ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 111 - 113.

2. Κουτσοῦμης εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1953.

3. Κύροϋ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 113 - 114.

εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονός, ὅτι αἱ δηλώσεις, εἰς τὰς ὁποίας προέβησαν μετ' ὀλίγον οἱ σύμμαχοι ἠγγέται τὴν 13^{ην} Φεβρουαρίου 1943, ἐτόνιζον ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἔχουν τὴν πρόθεσιν νὰ κάμουν πολλὰς ἀποβάσεις, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι ἀλλεπάλληλα καὶ εἰς διάφορα σημεῖα τὰ πλῆγματα κατὰ τοῦ ἔχθρου. Ταυτοχρόνως δέ, διὰ νὰ κολακεύσουν τοὺς Ρώσους, προέβαινον εἰς ἕξαρσιν τοῦ ἠρωϊσμοῦ, ὃν ἐπεδείκνυον τὰ ρωσικὰ στρατεύματα, καὶ τῆς συμβολῆς, ἣν προσέφερον ἡ Ρωσία εἰς τὴν νίκην τῶν Συμμάχων. Ἀφ' ἑτέρου οἱ πρεσβευταὶ τῶν Συμμάχων διεβίβασαν πρὸς τὴν ἐν Κουϊμπίτσεφ ἐδρεύουσαν τότε Ρωσικὴν κυβέρνησιν (ἡ Μόσχα εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἀπὸ τοῦ 1941) πλήρεις διαβεβαιώσεις περὶ τῶν ἀγαθῶν των διαθέσεων¹.

Ἡ ἔντασις ἰδίως μεταξὺ Λονδίνου καὶ Μόσχας προσελάμβανε σοβαρὰν μορφήν. Ὑπῆρχεν ἡ διάδοσις, ὅτι οἱ Ρῶσοι ἦσαν διατεθειμένοι νὰ συνάψουν καὶ χωριστὴν ἀκόμη εἰρήνην μετὰ τὴν Γερμανίαν, ἂν ἡ Ἀγγλία ἐπέμενε νὰ ἀπελευθερωθῆ ἡ Ἑλλάς. Ἐδόθη ἐντολὴ εἰς τοὺς ἐν Μόσχα πρεσβευτὰς νὰ καθησυχάσουν τοὺς Ρώσους παρέχοντες τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι θὰ ἐγκατελείπετο ἡ Ἑλλάς καὶ τὸ δεύτερον μέτωπον θὰ ἠνοιγετο ἐν Νορμανδίᾳ. Παρὰ ταῦτα οἱ Ρῶσοι ἀπέκρουον ἀπολύτως τὰς ἀπόψεις των καὶ ἐγίνοντο εἰς τὸ κάθε ζήτημα πλέον ἐπιφυλακτικοί, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ προπαγάνδα των εἶχε πλέον ἀρχίσει νὰ ἐκδηλώνη ὄχι μόνον τὴν δυσφορίαν των, ἀλλὰ καὶ τὴν χυδαίαν ἐξύβρισιν τῶν Δυτικῶν. Τοῦτο δὲ ὀφείλετο εἰς μόνον τὸ γεγονός, ὅτι παρὰ τὰς μεγάλας πιέσεις τῶν Ρώσων οἱ Σύμμαχοι ἤρουντο νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ σχέδια τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ τὴν δημιουργίαν Μακεδονικοῦ μετώπου².

Μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν ὁμως προηγουμένως εἶχε καθορισθῆ ὅτι μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Γερμανῶν ἐξ Ἀφρικῆς ἀποβατικά στρατεύματα θὰ τοὺς ἐπληττον εἰς τὴν Κορήτην καὶ τὰ Δωδεκάνησα καὶ κατόπιν θὰ ἐδημιουργεῖτο εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἡ γραμμὴ Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποίαν εἶχε σχεδιάσει ὁ Τσῶρτσιλ.

Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος λέγει ὅτι εἰς συνομιλίαν του εἰς Καζαμπλάνκαν ὁ Ρουῤβέλτ εἶπεν εἰς τὸν ἐπιμένοντα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προαποφασισθέντων Τσῶρτσιλ «ὥστε χάριν τῆς Βαλκανικῆς θέλετε νὰ χάσωμεν τὴν Ρωσίαν», ὃ δὲ Τσῶρτσιλ τοῦ ἀπήντησεν «νὰ μὴ χάσωμεν τὴν Ρωσίαν, ἀλλὰ νὰ μὴ πληρώσωμεν τὴν παραχώρησιν αὐτὴν μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν μέρους τῆς Εὐρώπης». Τελικῶς ὁ Τσῶρτσιλ ὑπεχώρησε καὶ πάλιν χωρὶς νὰ ὀρίσῃ ρητῶς ὅτι θὰ ἐγκατελείπετο τὸ σχέδιον τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Ἡ Διάσκεψις τῆς Καζαμπλάνκας ἔληξε δίχως νὰ ληφθῆ καμμία

1. Κύρου, αὐτόθι, σελ. 112.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 112·114.

συγκεκριμένη ἀπόφασιν διὰ τὴν μελλοντικὴν δοῶσιν τῶν Συμμάχων εἰς τὰ Βαλκάνια.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν Διάσκεψιν τῆς Καζαμπλάνκας ὁ Τσῶρτσιλ καὶ ὁ Ἡντεν μετέβησαν τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1943 εἰς Ἄδανα τῆς Τουρκίας, διὰ νὰ συναντήσουν τοὺς ἡγέτας τῆς Τουρκικῆς δημοκρατίας καὶ δὴ τὸν πρόεδρον Ἴν Ὀνοῦ καὶ νὰ συζητήσουν ἐπὶ διαφόρων σχετικῶν ζητημάτων¹. Ἐκεῖ εἶχον μακρὰν συνέντευξιν μὲ τὸν Σαράτσογλου, ὑπουργὸν τῶν ἔξωτερικῶν, καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Τουρκικοῦ ἐπιτελείου. Ἡ διάθεσις τῶν Τούρκων νὰ ἐξέλθουν εἰς τὸν πόλεμον ἦτο ἐλαχίστη. Τοῦτο δέ, διότι ἐκτὸς τῶν θυσιῶν, αἵτινες θὰ ἀπητοῦντο διὰ τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὸν πόλεμον, ὑπῆρχε καὶ ὁ φόβος, τὸν ὁποῖον εἶχον οἱ Τοῦρκοι διὰ τὰς ἐναντί των διαθέσεις τῆς Ρωσίας. Αἱ μετ' αὐτῆς σχέσεις των τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον ἐπιδεινωθῆ καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἐξέλθουν εἰς πόλεμον, διὰ νὰ ὀλοκληρώσουν τὸ σχέδιον Τσῶρτσιλ. Ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας Ἰσμετ Ἴν Ὀνοῦ ἐδήλωσεν ὅτι θὰ διατηρήσουν τὴν οὐδετερότητά των, ὁ δὲ Σαράτσογλου ἐξῆρε τὰς ἀγγλοτουρκικὰς σχέσεις καὶ ἐτόνισεν ὅτι ἡ ἔξοδος τῆς Τουρκίας εἰς τὸν πόλεμον θὰ ἀντέκειτο εἰς τὰ συμφέροντα τῶν δύο χωρῶν. Παρ' ὅλα ταῦτα αἱ δηλώσεις αὐταὶ ἐξήγειραν τοὺς Ρώσους, οἵτινες ἐφοβήθησαν ὅτι θὰ ἠδύνατο προοδευτικῶς ἡ Τουρκία νὰ προσχωρήσῃ εἰς στενὴν συνεργασίαν πρὸς τοὺς Συμμάχους καὶ ἀπὸ τὸν Μάρτιον 1943 ἤρχισαν νὰ δεικνύουν κατὰ τρόπον πλέον ἢ καταφανῆ τὰς ἐναντίον αὐτῆς δυσμενεῖς διαθέσεις των². Τὸ Στάλινγκραδ ἤδη εἶχε πέσει τὴν 31ην Ἰανουαρίου 1943, αἰχμαλωτισθέντος τοῦ Γερμανοῦ στρατάρχου φὸν Πάουλους μετὰ δέκα ἑξ στρατηγῶν, καὶ τοῦτο εἶχεν ἀναπερῶσει τὸ ἠθικὸν καὶ αὐξήσει τὴν ἀδιαλλαξίαν τῶν Ρώσων³.

5. Αἱ ρωσογερμανικαὶ διαπραγματεύσεις διά χωριστὴν εἰρήνην

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1943 ἐμφανίζεται σαφῆς καὶ ἐπιδεικτικὴ ἡ ρωσικὴ δυσφορία, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη ἀργότερον καὶ ἐπισήμως δι' εἰδικοῦ διαβήματος πρὸς τὸν Ροῦζβελτ καὶ τῆς ἀπαιτήσεως, ὅπως τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα περιβάλλουν τὴν Ρωσίαν, ἔχουν τοῦ λοιποῦ φιλικὰς πρὸς αὐτὴν κυβερνήσεις, πρῶγμα, ὅπερ προητοίμασε τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ «σιδηροῦ παραπετάσματος». Διὰ νὰ ἐκδηλωθῆ δὲ ἀκόμη ἐντονώτερον ἡ ρωσικὴ δυσαρέσκεια καὶ νὰ ἐπιτύχῃ πληρέστερον ἢ ἐκβιαστικὴ ἐκστρατεία, ἐτέθη τότε, ὅπως ἀπο-

1. Cordell Hull, σελ. 1365.

2. Κύρου, Ἡ ἔξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 114-115.

3. Sherwood, σελ. 695.— Alexander Wirth, The year of Stalin-grad. London 1936.

δεικνύεται ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπὸ ρωσικὰς πηγὰς, εἰς εὐρυτάτην κυκλοφορίαν ἢ φήμη περὶ μυστικῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ Ρωσίας καὶ Γερμανίας διὰ τὴν σύναψιν χωριστῆς ἀνακωχῆς¹. Ἡ γερμανικὴ διπλωματία, καθὼς καὶ ἡ σοβιετικὴ, εἶχον διαδώσει τὴν περὶ τούτου φήμην, ἐκάστη δι' ἰδίου λόγους, ὁ δὲ Στάλιν δὲν ἐδίστασε νὰ καταστῇ ὑποπτος περὶ τούτου, διότι τοιοῦτοτρόπως κατώρθωσε νὰ ἀσκήσῃ καρποφόρον πίεσιν ἐπὶ τῶν Ἑγγλων καὶ Ἀμερικανῶν, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συναινέσιν των ἐπὶ τῶν ἀπαιτήσεών του. Ἄλλωστε τότε ὑφίστατο σχεδὸν ἡ βεβαιότης, ὅτι αἱ γερμανικαὶ διαπραγματεύσεις εἶχον προωθηθῆ ἑπαρκῶς.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχομεν σειρὰν συμπιπτουσῶν πληροφοριῶν, αἵτινες προέρχονται ἐκ ποικίλων πηγῶν καὶ διασταυρούμεναι ἐλέγχονται πλήρως², εἶναι δὲ λίαν ἐνδιαφέρουσαι. Ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν παγκοσμίων ὑποθέσεων», γνωστοῦ κύρους διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν της, ἀπεκάλυψε κατὰ τὸ 1943, κατὰ τὸ κρισιμώτερον σημεῖον τοῦ πολέμου, ὅτι προσωπικῶς ὁ Ρίμπεντροπ εἶχε μεταβῆ ἀεροπορικῶς εἰς Κιροβογράδ, ὅπου ἐπεχείρησεν ἐν μεγάλῃ μυστικότητι νὰ διαπραγματευθῆ μετὰ τοῦ Μολότωφ χωριστήν ειρήνην. Ἡ ἀγγλικὴ «Πολιτικὴ ἐπιθεώρησις», περιοδικὸν ἀρκετὰ σοβαρόν, ἐδημοσίευσεν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1946 εἰς εἰδικὸν ἄρθρον πληροφορίας περὶ τῶν μυστικῶν ἐκείνων διαπραγματεύσεων. Ἀργότερον, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1948, εἰς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Ἀμερικανῶν δημοσιογράφων, ὁ Ντριου Πήρσον,³ ἔδωκε μίαν σειρὰν ραδιοφωνικῶν ὁμιλιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεκάλυπτε μερικὰ ἀπὸ τὰ μυστικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἑξωτερικῶν τῆς Ἀμερικῆς (State Department) τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, δηλαδὴ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1943. Κατὰ τὰς πληροφορίας αὐτάς, αἱ ὁποῖαι συμπίπτουν μὲ ἄλλας πληροφορίας, ὁ στρατάρχης φὸν Πάουλους, εὐρισκόμενος εἰς τὴν Ρωσίαν αἰχμάλωτος, ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ὄργανον τῆς ρωσικῆς διπλωματίας καὶ εἶχεν ἀρχίσει διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ρωσίας καὶ Γερμανίας, διὰ νὰ προπαρασκευάσῃ μυστικὴν συνάντησιν, ἢ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ ἐμπιστευτικὴν συνεννόησιν μεταξὺ τῶν δύο ἐμπολέμων τούτων δυνάμεων καὶ ἢ ὁποῖα ἤρχετο ὡς φυσικὴ ἀκολουθία τῆς δυσφορίας τῶν Ρώσων λόγω τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐχθρικῆς πολιτικῆς τῶν δυτικῶν τῶν συμμάχων. Κατόπιν τῶν συνεννοήσεων τούτων, ἐπάγεται ὁ ὁμιλητῆς, ὁ Ρίμπεντροπ ἐπέβη ἀεροπλάνου καὶ μὲ ἔξαιρετικὴν μυστικότητα

1. Κύρου, Ἡ ἑξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 119.

2. Ἐπὶ πληροφοριῶν Ἀμερικανικῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν Καίρου (Κλιμάκιον τῆς Κεντρικῆς ἀντικατασκοπευτικῆς ὑπηρεσίας τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὴν Μεσόγειον) περὶ μυστικῶν ρωσογερμανικῶν διαπραγματεύσεων πρὸς σύναψιν χωριστῆς εἰρήνης βλ. Κοουτσομηῆν εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 27ης Ὀκτωβρίου 1953 κέ.

3. Ν. Κοουτσομηῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1953.

μετέβη εἰς Κιροβογράδ, ὅπου εἶχε μυστικὴν συνάντησιν μετὰ τοῦ Μολότωφ¹. Καὶ ὁ Πήρσον συμπληρώνει ὡς ἐξῆς τὰς πληροφορίες αὐτάς: «Κατὰ τὰς διεξαχθείσας διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν δύο ὑπουργῶν τῶν ἐξωτερικῶν ἡ Ρωσία ἐζήτησε νὰ ἐπικυρωθῇ ἡ προηγουμένη συμφωνία τοῦ Δεκεμβρίου 1939 μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ρωσίας², δηλαδὴ περὶ τῆς διανομῆς τῆς Πολωνίας. Ἡ Γερμανία ἐδέχθη πλήρως τὴν ρωσικὴν ἀξίωσιν, ὡς ἐδέχθη ἐπίσης καὶ τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὴν Ρωσίαν ὄλων τῶν Βαλτικῶν κρατῶν, καὶ τῆς ὑπεσχέθη τὴν ἐξασφάλισίν της κατὰ τοῦ δῆθεν κινδύνου ἐκ μέρους τῆς Φιλανδίας διὰ τῆς κατοχῆς της. Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ρωσία ἐζήτησε τὴν κατοχὴν τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν καὶ τὴν ἔξοδόν της εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, ἅτινα ἐγένοντο προθύμως ἀποδεκτὰ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, ὡς πλήττοντα καιρίως τὴν Μεγάλην Βρετανίαν. Ἀντιθέτως οἱ Γερμανοὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς Ρώσους νὰ ἀναγνωρίσουν μέχρι τέλους τοῦ πολέμου τὰς κατακτήσεις, τὰς ὁποίας εἶχον ἤδη πραγματοποιήσει οἱ ἴδιοι εἰς τὴν Εὐρώπην, πρᾶγμα, ὅπερ ἀπεδέχθησαν οἱ Ρῶσοι, ὡς βεβαιοῖ ὁ Πήρσον. Ἐπανέλαβον ὁμως διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν ἀπόλυτον ἐπιφύλαξιν των διὰ τὴν Κεντρικὴν Βαλκανικὴν καὶ ἰδίως διὰ τὴν Βουλγαρίαν.³ Κατὰ τὸν Ν. Κουτσουμῆν⁴ βάσις τῶν συνεννοήσεων ἦτο νὰ κρατήσῃ ἡ Ρωσία τὴν Πολωνίαν, Φιλανδίαν καὶ Περσίαν καὶ ἡ Γερμανία ὀλόκληρον τὴν Βαλκανικὴν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ρωσία ὁμως ἤθελε μὲ κάθε θυσίαν νὰ κρατήσῃ τὰ Δαρδανέλλια. Ἄλλ' ὁ Ρίμπεντροπ ἀντελήφθη ὅτι τὰ γερμανικὰ Βαλκάνια μὲ ρωσικὰ Δαρδανέλλια θὰ ἀπετέλουν διαρκῆ ἀπειλὴν διὰ τὴν Γερμανίαν καὶ ἐφάνη ἀνένδοτος. Ἄλλ' ἐνῶ κατὰ Μάρτιον 1941 αἱ ὑπερβολικαὶ ἀπαιτήσεις τοῦ Μολότωφ ἔφεραν τὴν ἀποτυχίαν τῶν διαπραγματεύσεων διὰ τὴν σύναψιν στρατιωτικῆς συμμαχίας μεταξὺ τῶν δύο ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν, κατὰ τὸ 1943 αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ Χίτλερ ἐπέφεραν τὴν διακοπὴν τῶν διαπραγματεύσεων.

Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα σημεῖα αἱ πληροφορίες αὐταὶ συμπίπτουν μὲ τὴν ἀνέκαθεν ρωσικὴν πολιτικὴν, ὅπως ἄλλωστε τὴν εἵδομεν ἐμφανιζομένην καὶ ἀργότερον. Αἱ φῆμαι ὁμως περὶ μυστικῆς συναντήσεως Μολότωφ-Ρίμπεντροπ⁵ φαίνεται ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἠλήθευον, διεδίδοντο σκοπίμως ὑπ'

1. Κύροφ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 119-120.

2. T a f t, σελ. 53.

3. Κύροφ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 119-120.

4. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 27ης Ὀκτωβρίου 1953.

5. Ὁ Κύροφ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 120, ἔχει σοβαρὰς ἐπιφυλάξεις, διότι, ὅταν ὁ Ρίμπεντροπ ἐδικάσθη εἰς τὸ Διεθνὲς δικαστήριον ἐγκληματιῶν πολέμου Νυρεμβέργης, οὐδὲν τοιοῦτον ἐπεκαλέσθη, ἂν καὶ μία τοιαύτη πληροφορία, διδομένη εἰς τοὺς συμμάχους στρατοδίκας κατὰ τὴν δίκην, θὰ ἐβελτίωνε τὴν θέσιν του, πληροφορία, ἣν ἦτο ἀδύνατον νὰ τηρήσῃ μυστικὴν ἔναντι τοῦ κινδύνου, ὅστις τὸν ἠπειλεῖ. Ὁ H a n s o n B a l d w i n, Great mistakes of

αὐτῶν τῶν ἰδίων τῶν Ρώσων, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ ἐξασκήσουν μεγαλύτεραν πίεσιν ἐπὶ τῶν Συμμάχων, ὅπως ἐγκαταλείψουν τὰ περὶ Μακεδονικοῦ μετώπου εὐρύτερα στρατιωτικὰ σχέδια.

Οἱ Ρῶσοι ἐξεμεταλλεύθησαν τὰς διαδόσεις ταύτας ἐπιδειξίως, διὰ νὰ καταπλήξουν δὲ καὶ ἐκφοβήσουν τοὺς περιδεεῖς τότε συμμάχους των, ἐφρόντισαν νὰ ἔλθουν εἰς γνῶσιν των ὅλαι αἱ κινήσεις των αὐται. Μήπως καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, καθ' ὃν χρόνον αἱ Ἑνωμένα Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ἀγγλία ἐμάχοντο σκληρῶς κατὰ τῶν Ἰαπώνων, δὲν εἶχεν ἡ Ρωσία μετ' αὐτῶν συνθήκην φιλίας καὶ μόνον ὁκτῶ ἡμέρας πρὸ τῆς συνθηκολογήσεως των τοὺς ἐκήρυξε τὸν πόλεμον, διὰ νὰ κρατῆ τοὺς συμμάχους της ὑπὸ τὴν διαρκῆ ἀπειλὴν τῆς συνεννοήσεώς της μετὰ τὴν Ἰαπωνίαν;

Καὶ εἶδε τότε ὁ κόσμος τῶν μαχομένων δημοκρατικῶν λαῶν αὐτοὺς τούτους τοὺς πολιτικούς, οἵτινες ἄλλοτε εἶχον εὐνοήσει ἕνα συμβιβασμὸν μετὰ τὸν Χίτλερ, νὰ ἐκθειάζουν ἀνάλογον τακτοποίησιν μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν. Οἱ «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου ἰδίως καὶ ὁ καθηγητὴς Κάρολ ἐγένοντο κήρυκες τῆς ἐπικινδύνου αὐτῆς θεωρίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι ἡ Γαλλία ἦτο ἐκτὸς ἀγῶνος διὰ μακρὸν διάστημα καὶ ἡ Γερμανία θὰ συνετρίβητο τοῦλάχιστον διὰ μίαν γενεάν. Ὅθεν δὲν ἀπέμενε διὰ τὰς λοιπὰς δύο εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ρωσίαν, παρὰ νὰ μοιράσουν μετὰ τὰς τῶν παλαιᾶν ἡπειρῶν.

6. Ἡ συνάντησις ἐπὶ τῆς νησίδος Ντράμμοντ καὶ ἡ Διάσκεψις τοῦ Κεμπέκ

Ἀπὸ τὰς πληροφορίας περὶ τῶν διαπραγματεύσεων περὶ χωριστῆς εἰρήνης, αἱ ὁποῖαι εἶχον διαδοθῆ εὐρύτατα κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀνοιξέως τοῦ 1943, ἀνησύχησεν εἰς μέγαν βαθμὸν ὁ πρόεδρος Ροῦζβελτ, ὅστις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης φαίνεται σαφῶς ὅτι καθώρισε τὴν βασικὴν του πολιτικὴν τῆς ἀντιπάσης θυσίας ἐξευμενίσεως τῆς Ρωσίας. Τότε ἔγραψε πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ ἐπιστολήν, ἐν ἣ ἐξέθετε τὰς πληροφορίας ταύτας, καὶ δὴ τοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι εἰς συνομιλίαν, τὰς ὁποίας εἶχε μετὰ τὸν Ρῶσον πρεσβευτὴν ἐν Οὐάσιγκτῶνι, οὗτος τῷ εἶπεν ὅτι πολεμικὴ ἐπιχειρήσις εἰς τὴν Βαλκανικὴν, ὅπως ἤθελεν ὁ Τσῶρτσιλ, δηλαδὴ ἡ δημιουργία δευτέρου μετώπου ἐν Θεσσαλονίκῃ, θὰ ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὸ Κρεμλίνον ἐχθρική ἐνέργεια κατὰ τῆς Ρωσίας.

Ὁ Τσῶρτσιλ κατελήφθη ὑπὸ ἀγανακτήσεως καὶ ἀπογοητεύσεως, διότι

the war, New York 1950, λέγει ὅτι «ἦτο ἡλιθιότης νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ Ρωσία ἠδύνατο νὰ κάμῃ χωριστὴν εἰρήνην μετὰ τὴν Γερμανίαν». T a f t, σελ. 48.

1. Κύροϋ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 121.

ἔβλεπε τὸν διεξαγόμενον κατὰ τῶν προσπαθειῶν του ρωσικὸν ἀγῶνα, διὰ νὰ καταρρεύσουν τὰ σχέδιά του περὶ Βαλκανικοῦ μετώπου, ἀντελαμβάνετο δὲ τὴν τεραστίαν εὐθύνην, τὴν ὁποίαν ἀνελάμβανεν, ἐὰν θὰ ἐγένετο αἴτιος ρήξεως τῶν Συμμάχων μετὰ τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν. Ἀνησυχήσας, μετέβη τὴν 11ην Μαΐου 1943 εἰς Οὐασινγκτῶνα, διὰ νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ προέδρου καὶ τῷ παράσχῃ καθησυχαστικὰς πληροφορίας. Ἦκουσε τότε μετὰ κατάπληξιν τὸν Ἀμερικανὸν πρόεδρον νὰ ἐκθέτῃ τὰς ἀντιλήψεις του καὶ διεπίστανε πλέον ὅτι ἤρχιζε σκληρὸς διπλωματικὸς πόλεμος διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ ὄραμα τῶν στρατιῶν τῆς ἀπελευθερώσεως, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξεχύνοντο εἰς τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν, διὰ νὰ δημιουργήσουν τὴν «αἰχμὴν τῆς Θεσσαλονίκης», ἀπεμακρύνετο ὄλονεν περισσότερον. Ὁ Ροῦζβελτ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοὺς ἐπιτελεῖς του ἐφαντάζετο τὴν Ρωσίαν ἀκαταμάχητον. Ἀντιθέτως ὁ Τσῶρτσιλ ἔβλεπεν ὅτι τότε μόνον ἦτο ἡ μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ κτυπηθῇ ἡ Ρωσία ὡς «συνεργάτις» καὶ ὡς «σύμμαχος», διὰ νὰ ἀνακοπῇ ἡ κἀθοδὸς τῆς πρὸς τὴν Βαλκανικὴν. Ὅθεν ἐτόνισε πρὸς τὸν Ροῦζβελτ ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἔπρεπε νὰ ικανοποιηθῇ ἡ ρωσικὴ ἀπαίτησις περὶ δευτέρου μετώπου εἰς Νορμανδίαν. Ἐπέμενε καὶ ἐτόνιζεν ὅτι, ἂν ὑπῆρχε μία «πύλη», ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο οἱ Σύμμαχοι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν γερμανοκρατουμένην Εὐρώπην, αὕτη ἦτο ἡ ἑλληνικὴ. Καὶ ὅταν ὁ Ροῦζβελτ τοῦ ὑπέμνησε τὸν κίνδυνον νὰ συνάψῃ ἡ Ρωσία χωριστὴν εἰρήνην, ὁ Τσῶρτσιλ ἀπήντησεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται πιστευταὶ παρόμοιαι σπερμολογίαι, τονίσας ὅτι τὰς διέδιδον οἱ ἴδιοι οἱ Ρῶσοι, διὰ νὰ ἐκφοβίσουν τοὺς Συμμάχους. Ὁ Τσῶρτσιλ ἐπανεέλαβεν ὅτι θὰ ἔπρεπε ἐντὸς τοῦ θέρους νὰ καταληφθοῦν ἡ Κρήτη καὶ τὰ Δωδεκάνησα, διὰ νὰ προετοιμασθῇ τὸ προγεφύρωμα διὰ τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ροῦζβελτ ὅμως ἦτο διστακτικὸς καὶ ἐφαίνετο δυσφορῶν πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Τσῶρτσιλ, εἶχε δὲ χάσει τὴν ἐμπιστοσύνην του πλέον εἰς τὴν συμμαχικὴν μεσογειακὴν πολιτικὴν καὶ ἀπέκρουσε τὴν ἔναρξιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.¹ Ὅθεν τὸν ἐπίεσε πολὺ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Ἀγγλος πρωθυπουργὸς ἔστερεξε καὶ αὐτὸς νὰ γίνῃ μία ἀκόμη ἀπόπειρα προσεγγίσεως πρὸς τὴν Ρωσίαν. Ὁ Ροῦζβελτ τότε τῷ εἶπεν ὅτι θὰ ἠδύνατο ὁ ἴδιος νὰ μεταπείσῃ τὸν στρατάρχην Στάλιν καὶ ἀκόμη νὰ τὸν κάμῃ δημοκράτην χριστιανόν, ἐὰν εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ συναντηθῇ μετ' αὐτοῦ καὶ συζητήσῃ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.² Ὁ Τσῶρτσιλ ἠγωνίσθη ὅσον ἠδύνατο περισσότερον, διὰ νὰ πείσῃ τὸν Ροῦζβελτ περὶ τῆς οὐτοπίας, ἣν ἐπεδίωκε, καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ ἀντιληφθῇ τὴν πραγματικὴν μορφήν τοῦ ζητήματος καὶ τὸ ἀδύνατον τῆς μεταπίσεως τοῦ Στάλιν, ὅστις ἐν προκειμένῳ

1. Ν. Κουτσοουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1953.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 121-122.

ἠκολούθει σταθερὰν πολιτικὴν γραμμὴν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν ἀπολύτως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Ἄμερικανοὶ ἐτρέφοντο μὲ ψευδαισθήσεις. Κατὰ τὸ Συνέδριον τῶν Θυγατέρων τῆς Ἄμερικανικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 1942 εἰς χαιρετισμὸν ἐλέγετο ὅτι «ὁ Στάλιν εἶναι ἀπόφοιτος Πανεπιστημίου καὶ ὅτι εἶναι ἄνθρωπος, ἀρεσκόμενος ὑπερβολικὰ εἰς μελέτας». Ἡ δὲ κυρία Τρουφόζα Ducan - Bates - Batcheller ἔγραφεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Life» μετ' ἀκρόασιν, ἧς ἔτυχε παρὰ τῷ Στάλιν, ὅτι οὗτος εἶναι «ἄνθρωπος, ὅστις, ὅταν βλέπῃ μέγα λάθος, τὸ ἀποδέχεται, τὸ ἐπανορθώνει. Σήμερα ὁ κομμουνισμὸς ἐν Ρωσίᾳ οὐσιαστικῶς δὲν ὑφίσταται»¹.

Ἡ μόνη ἐπιτυχία, τὴν ὁποίαν ἐσημείωσε τότε ὁ Τσῶρτσιλ, ἦτο νὰ μὴ ληφθοῦν ἀμέσως φιλορωσικαὶ ἀποφάσεις, πρὶν γίνῃ κοινὴ συνάντησις μετὰ τοῦ Στάλιν καὶ καθορισθῇ οὗτος σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ποῖα εἶναι αἱ πραγματικαὶ διαθέσεις του. Ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ πρόσκλησις πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ταχύτερον συνάντησις τῶν τριῶν Μεγάλων Συμμάχων, ἐστάλησαν δὲ εἰς Μόσχαν καὶ οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ Ἀγγλίας Cordell Hull καὶ Ἦντεν, διὰ νὰ κάμουν τὰς προπαρασκευαστικὰς αὐτὰς διαπραγματεύσεις καὶ νὰ παράσχουν εἰς τοὺς αὐθέντας τοῦ Κρεμλίνου ἐξηγήσεις. Αἱ ἐντολαὶ τούτων ἦσαν μᾶλλον περιορισμέναι, διότι δὲν εἶχον τὴν ἄδειαν νὰ διαπραγματευθοῦν ζητήματα ἐπὶ τῶν πολεμικῶν σχέσεων τῶν Συμμάχων, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ παράσχουν μὲ τὸν ἐπισημότερον τρόπον διαβεβαίωσιν περὶ τῶν καλῶν διαθέσεων τῶν Συμμάχων καὶ νὰ τονίσουν τὴν ὀλεθρίαν σημασίαν, τὴν ὁποίαν θὰ εἶχε διὰ τὴν διεξαγωγὴν καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος ρῆξις μεταξὺ των.

Κατὰ τὰς ἐν Μόσχᾳ ἀνεπισήμους συζητήσεις τῶν Cordell Hull καὶ Ἦντεν μετὰ τῶν Ρώσων οὗτοι δὲν ἀπέκρυπτον τὰς προθέσεις των καὶ διέτύπωσαν τὴν παράδοξον ἀντίληψιν, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος εἶναι ζήτημα, ἀναγόμενον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ρωσικῆς στρατηγικῆς. «Ὅταν δὴποτε στιγμὴν θελήσῃτε, εἶπον εἰς τούτους, ὅταν ἡ γενικὴ στροφὴ τοῦ πολέμου τὸ ἐπιτρέψῃ, θὰ διαθέσωμεν δύο μεραρχίας, διὰ νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της θὰ συζητήσωμεν διὰ τὸ πολιτικόν της μέλλον»². Οὕτως ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἀπέτυχε, διότι οἱ Ρῶσοι ἦσαν ἀνένδοτοι. Ἐτόνιζον, χωρὶς νὰ δέχωνται καμίαν συζήτησιν περὶ Βαλκανίων, ὅτι τὸ δεύτερον μέτωπον ἔπρεπε νὰ ἀνοίξῃ ἐν Γαλλίᾳ. Τελικῶς ὁ Στάλιν ἐδέχθη νὰ συναντηθῇ μὲ τὸν Τσῶρτσιλ καὶ τὸν Ρουῤβελτ τὴν 25ῃν Ἰουλίου 1943. Ἡ συμφωνία αὕτη ἐθεωρήθη ἀπὸ τοὺς δύο ὑπουργοὺς τῶν ἐξωτερικῶν ὡς πραγματικὴ ἐπιτυχία. Ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον ἀνηγγέλθη ὑπὸ τῶν Δυτικῶν κατὰ τρόπον πανηγυρικὸν καὶ ἐπισήμως ὅτι θὰ συνήρ-

1. Dulles, The road to Teheran, σελ. 242.

2. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 31ης Ὀκτωβρίου 1953.

χοντο εἰς σύσκεψιν οἱ τρεῖς μεγάλοι σύμμαχοι εἰς Κεμπέκ τοῦ Καναδά¹.

Εἰς ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸν τίτλον «Παρὸν καὶ μέλλον», ὅπερ ἐνεχείρισε περὶ τὸ τέλος Ἰουνίου 1943 ὁ Τσῶρτσιλ εἰς τὸν Χόπκινς, προέβλεπεν ἀπόβασιν εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα. «Τὰ βόρεια στενά (διαβάσεις) πρὸς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, ἔλεγε, εἶναι δυνατὸν νὰ κρατηθοῦν διὰ μικρῶν δυνάμεων. Δύο σημεῖα ἐπιθέσεως ὑπόσχονται ἄμεσα ἀποτελέσματα. Ἀπόβασις (διὰ τῶν Δαρδανελλίων μὲ τὴν τουρκικὴν συγκατάθεσιν ἢ βοήθειαν) εἰς τὰ Ἀνατολικά Βαλκάνια θὰ ἄφηνεν ἀνοικτὴν ὁλόκληρον τὴν πεδιάδα τοῦ Δουνάβεως καὶ θὰ ἐξέθετεν εἰς κίνδυνον τὰς γερμανικὰς δυνάμεις τῆς νοτίου Ρωσίας»².

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀπόβασις τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Σικελίαν (10 Ἰουλίου 1943)³, προητοιμάζετο ἡ ἀπόβασις εἰς Ἰταλίαν καὶ θὰ ἐπηκολούθει, ὡς προεβλέπετο, ἡ κατάρρουσίς της. Ἡ πολιτικὴ τοῦ Τσῶρτσιλ, τὴν ὁποῖαν οὗτος εἶχεν ἐκθέσει πρὸ καιροῦ εἰς τὰ στρατηγικά του σχέδια, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο τότε ἐν πλήρει ἀναπτύξει, εὐρίσκετο πλέον παρὰ ποτὲ ἐγγύτερον πρὸς τὴν πραγματοποίησίν της. Εἰς τὴν πολιτικὴν του αὐτὴν ὁ Τσῶρτσιλ ἐπέμενε μὲ ὄντως βρεττανικὸν πείσμα. Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν ἦτο ἡ πολιτικὴ τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία ἀπροκαλύπτως ἔλεγεν ὅτι οἰαδήποτε πραγματοποιήσις τῶν σχεδίων αὐτῶν θὰ ἀπειτέλει ἐχθρικὴν πρᾶξιν ἐναντίον της. Καὶ τέλος ὑπῆρχεν ἡ πολιτικὴ τοῦ Ροῦζβελτ, ὁ ὁποῖος διαρκῶς ταλαντευόμενος καὶ ἀδυνατῶν νὰ λάβῃ σταθερὰν ἀπόφασιν ἐφαίνετο σαφῶς ἀποκλίνων εἰς τὴν σκέψιν νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσίας καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Τσῶρτσιλ μόνον⁴. Οἱ Ρῶσοι εἰς ἀπάντησιν τῶν διαρκῶν προσκλήσεων τοῦ Ροῦζβελτ ἐδήλωσαν κατ'ἐπανάληψιν ὅτι τὸν Αὐγούστου τοῦ 1943 θὰ ἔστελλον ἀντιπροσώπους των μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Στάλιν εἰς Καναδὰν ἐν γνώσει ὅτι δὲν θὰ ἐξετέλουν τὴν δεδομένην ὑπόσχεσίν των. Ὁ Στάλιν ὀλίγον βραδύτερον ἠρνήθη νὰ μεταβῆ, διότι ἐσυνέχιζε τὴν τακτικὴν τοῦ «θυμωμένου»⁵. Ἀντὶ τούτου μετέβη ὁ Μολότωφ, ὑπὸ τὸν τεθέντα ὅμως εἰς τοὺς Συμμάχους ὅρον, νὰ μὴ κοινολογηθῇ τοῦτο, πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, διὰ νὰ γίνουν αἱ συζητήσεις μὲ μυστικότητα.

Ὅθεν ἐγένετο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (11 Αὐγούστου 1943) εἰς τὴν νησίδα Ντράμμοντ, τελείως ἔρημον, τῆς λίμνης Ὀντάριο μεταξὺ Ἑνωμένων

1. Κ Ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 121-122.

2. S h e r w o o d, σελ. 735-737.

3. Ν. Κ ο υ τ σ ο υ μ ῆ ς εἰς ἐφημ. <Ἔθνος> τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1953. Πρὸ τῆς ἀποβάσεως οἱ Τσῶρτσιλ καὶ Ροῦζβελτ ἀπηύθυναν τὴν 16ην Ἰουνίου 1943 διάγγελμα πρὸς τὸν ἰταλικὸν λαόν.

4. Κ Ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 122.

5. Ν. Κ ο υ τ σ ο υ μ ῆ ς εἰς ἐφημ. <Ἔθνος> τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1953.

Πολιτειῶν καὶ Καναδά συνάντησις (ἡ ὁποία μόνον ἀργότερον ἐγένετο γνωστή) τῶν Ρουῖζβελτ, Τσῶρτσιλ καὶ Μολότωφ, ἧτις ὑπῆρξε σημαντικὴ, διότι κατ' αὐτὴν ἐξεδηλώθησαν αἱ σαφῶς διαφορετικαὶ κατευθύνσεις τῶν τριῶν μεγάλων συμμάχων¹. Ὁ Τσῶρτσιλ μετέβαινε εἰς τὴν συνάντησιν αὐτὴν ἀποφασισμένος νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὰ σχέδιά του.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν πρώτην σύσκεψιν ὁ Τσῶρτσιλ ἔθεσεν ὑπ' ὄψει τῶν συνελθόντων τὰς φήμας περὶ μυστικῶν διαπραγματεύσεων πρὸς ἀνακωχὴν τῆς Ρωσίας μετὰ τὴν Γερμανίαν, προσέθεσεν ὅτι τοῦ ἐφαίνετο ἀνεξήγητος ἡ ἀντίδρασις τῶν Ρώσων διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ δευτέρου μετώπου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ἀντίδρασις αὕτη εἶχε φθάσει μέχρι σημείου νὰ προέλθῃ τὸ Κρεμλίνον εἰς μυστικὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τὴν Γερμανίαν διὰ χωριστὴν εἰρήνην².

Ὁ Μολότωφ διέψευσε τὰς πληροφορίας αὐτὰς ὡς δῆθεν κακοβούλους, ἀλλὰ μὲ τρόπον κάπως ὑποπτον, διότι προσέθεσεν ὅτι τὴν εἶναι ἡ δυσφορία τῶν Ρώσων, οἵτινες μάχονται κατὰ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, διότι οἱ Σύμμαχοι δὲν τοὺς βοηθοῦν διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ δευτέρου μετώπου, ὥστε νὰ δέχωνται οἱ ἴδιοι τὰς φήμας περὶ ἀνακωχῆς μετ' εὐχαριστήσεως, θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ. Ἐτόνισεν ὅμως ὅτι ἡ Ρωσία ἐπέμενε ἀποκρούουσα ἀπολύτως τὴν ἀπόβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι οἱ Ρῶσοι ἐπιτελικοὶ ἦσαν τῆς γνώμης ὅτι μόνον ἀπόβασις εἰς τὴν Γαλλίαν θὰ ἠνάγκαζε τὴν Γερμανίαν νὰ ἀποσύρῃ ἀπὸ τὸ ρωσικὸν μέτωπον τοὐλάχιστον 50 μεραρχίας³.

Ὁ Τσῶρτσιλ ἐπεχείρησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν στάσιν του καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ σχέδιά του, τονίσας ὅτι οὐδέποτε ἐθεώρησαν οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ Ρουῖζβελτ τὴν ἀφρικανικὴν καὶ μεσογειακὴν ἐκστρατείαν τῶν Συμμάχων ὡς ματαίωσιν τῆς δημιουργίας τοῦ δευτέρου μετώπου, τὸ ὁποῖον τόσον ἐπιμῶνως ἐζήτουν οἱ Ρῶσοι, ἀλλὰ τοῦναντίον ὡς προετοιμασίαν τῆς προσεχοῦς μεγάλης ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῆς Γερμανίας. Ἐν συνεχείᾳ ἐξῆρε τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀπόβασις εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ ἡ δημιουργία τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου, τὴν ὁποίαν προέβλεπε τὸ ἰδικὸν του σχέδιον καὶ ἧτις θὰ ἀπετέλει τὸ δεύτερον, τρίτον καὶ τέταρτον μέτωπον μετὰ τὴν σειρὰν, τὰ ὁποῖα θὰ ἐδημιούργουν οἱ Σύμμαχοι ἐναντίον τῆς Γερμανίας, θὰ προσέφερε πολὺ μεγαλυτέρας καὶ πλέον σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν διεξαγόμενον ὑπὸ τῶν Ρώσων ἀγῶνα, διότι θὰ ἔφερε τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα εἰς τὰ νῶτα τῶν Γερμανῶν, εἰς μίαν περιοχὴν πολὺ πλησιεστέραν πρὸς τοὺς μαχομένους Ρώσους παρ' ὅ,τι θὰ ἦτο ἡ Γαλλία⁴.

1. Ν. Κουτσομῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 125.

3. Ν. Κουτσομῆς, αὐτόθι.

4. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 125-126.

Ὁ Μολότωφ ἀπήντησε μὲ τὸ σύνθημα εἰρωνικὸν μειδιάματά του ὅτι ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι ἀστήρικτα καὶ ὅτι ἡ ἐπιχείρησις αὐτῆ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου δὲν ἐστρέφετο ἐναντίον τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ ἐναντίον τῆς Ρωσίας. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἀπετέλει ἐπανάληψιν τῆς ἀντιρωσικῆς προπολεμικῆς πολιτικῆς τῶν Δυτικῶν Συμμάχων καὶ μὲ ἀφάνταστον σκληρότητα ἔθεσεν ἐπὶ τάπητος τὰς ἀξιώσεις του, ἥτοι τὴν ἐκ μέρους τῶν Δυτικῶν Συμμάχων ἀναγνώρισιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ καὶ Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ ὀλόκληρος ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος θὰ διετέλουν ὑπὸ ἀπόλυτον ρωσικὴν ἐπιρροήν. Συνεχίζων ὁ Μολότωφ εἶπεν ὅτι μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης ἐγένετο φανερόν ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἤθελον νὰ σχηματίσουν ἓνα κλοιὸν γῦρο ἀπὸ τὴν Ρωσίαν¹, διότι θὰ ἐπεδίωκον νὰ προελάσουν πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ νὰ προωθηθοῦν πρὸς Βορρᾶν.

Ὁ Ρουῤβελτ ἀντέτεινε εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτο τοῦ Μολότωφ εἰπὼν ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἐπολέμουν ἐναντίον τῆς Γερμανίας καὶ δὲν εἶχον καιρὸν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς διπλωματικοὺς ἐλιγμούς, ὡς ἐφαντάζετο ὁ Μολότωφ. Ἀνέπτυξεν ἐν συνεχείᾳ τὴν ἄποψιν, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦτο μόνον πολεμικὴ ἐπιχείρησις, ἀλλὰ καὶ ἠθικὸν καθήκον πρὸς τὴν χώραν, ἥτις εἶχεν ἀγωνισθῆ τόσον λαμπρὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας μὲ τὴν ἀντίστασίν της κατὰ τῶν Γερμανῶν, τὴν ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν αὐτοὶ προητοίμαζον τὴν ἐπίθεσίν των κατὰ τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία τώρα ἀντετίθετο εἰς τὴν ἀπόβασιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ παράλια. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ ἐπιχείρημα ἔφερεν εἰς δύσκολον θέσιν τὸν Μολότωφ. Διὰ πρώτην φορὰν ὁ Ρουῤβελτ εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ὑπομνήσῃ εἰς τὴν Ρωσίαν τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἔναντι τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ρουῤβελτ ἠγωνίσθη νὰ κάμψῃ τὴν ἀδιαλλαξίαν τοῦ Μολότωφ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ Τσῶρτσιλ δὲν μετεἶχεν εἰς τὰς σχετικὰς συζητήσεις, διότι ἐθεωρεῖτο «προκατελιημμένος».

Ὁ Μολότωφ, τελῶν ἐν ἐκνευρισμῷ καὶ θέλων νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν συζήτησιν, ἐτόνισεν ὅτι τὸ σχέδιον τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου εἶναι τελείως ἀπαράδεκτον καὶ ὅτι ἡ Ρωσία ἐπιμένει εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς δημιουργίας δευτέρου μετώπου μόνον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐγκαταστάσεως εἰς τὰς χώρας, αἵτινες περιβάλλουν τὴν Ρωσίαν, κυβερνήσεων, διὰ τὰς ὁποίας νὰ εἶναι βεβαία ὅτι ἔχουν φιλικὰς διαθέσεις πρὸς αὐτήν².

Ἡ ἐπίσημος προβολὴ τῆς ἀξιώσεως αὐτῆς, ἥτις εἶχε προβληθῆ ἀπὸ

1. Ἐχρησιμοποίησε τὸν ὄρον «Cordon sanitaire», ὅστις διὰ πρώτην φορὰν ἐλέχθη μετὰ τὰς συνθήκας εἰρήνης τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων διὰ τὴν ἀπομόνωσιν τῆς Ρωσίας.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 125-126.—Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

τῶν ἀρχῶν τοῦ 1943 πρὸς τὸν Ροῦζβελτ καὶ ὅστις τὴν ἐτήρησε μυστικὴν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, κατέπληξε τὸν Τσῶρτσιλ, διότι ἐξεδήλωνε τὴν μόλις συγκαλυπτομένην ἐπιθυμίαν τῆς Ρωσίας νὰ κατακτήσῃ ὅλας τὰς γῦρο τῆς χώρας. Διότι, ὅταν μία δύναμις, ὅπως ἡ Ρωσία, λέγῃ ὅτι ἀπαιτεῖ νὰ ὑπάρχουν κυβερνήσεις ἀπολύτως φιλικαὶ γῦρο τῆς, σημαίνει ὅτι θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ ἀκόμη τὴν θέλησίν τῆς. Ὁ Ροῦζβελτ τῇ προτροπῇ τοῦ Τσῶρτσιλ προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Μολότωφ ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη ἦτο ὅλως ἀστήρικτος, διότι ἐπιθυμία τῶν Συμμάχων ἦτο νὰ δημιουργήσῃ ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη, τὰ ὁποῖα ὅλα θὰ ἔχουν τὰς ἰδίας φιλικὰς καὶ εἰρηνικὰς διαθέσεις ἀπέναντι ἀλλήλων. Ὅθεν αἱ περιβάλλουσαι τὴν Ρωσίαν χώραι, ὅπως καὶ αἱ περιβάλλουσαι τοὺς ἄλλους Μεγάλους Συμμάχους, θὰ εἶχον τὰς ἰδίας φιλικὰς διαθέσεις πρὸς ὅλους τοὺς Συμμάχους. Ὁ Μολότωφ ἠρκέσθη νὰ μειδιάσῃ εἰρωνικῶς. Ἐν τέλει ἐδήλωσεν ὅτι εἶχε σταλῆ ὑπὸ τοῦ Στάλιν μὲ τὴν ρητὴν ἐντολὴν νὰ μὴ δεχθῆ τὴν δημιουργίαν βαλκανικοῦ μετώπου καὶ ὅτι, ἂν οἱ Σύμμαχοι δὲν ἤνοιγον τὸ δεύτερον μέτωπον εἰς τὴν Γαλλίαν, τοῦτο θὰ ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὸ Κρεμλίνον «πρᾶξις ἥκιστα φιλική» ἐναντι τῆς Ρωσίας.

Ὁ Ροῦζβελτ τότε μόνον ἠγνόησε τοὺς ρωσικοὺς σκοποὺς. Εἰς φίλον του δημοσιογράφον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συνομιλιῶν τούτων ἔλεγε : «Ἡ Ἑλλάς μοῦ προσέφερε μεγάλην ἐκδούλευσιν. Μὲ ἐφώτισεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς στάσεως τῆς Ρωσίας ἐναντι τῆς Εὐρώπης. Ἐπρεπε νὰ διαφωνήσῃ ὁ Στάλιν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ καταλάβω τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς στάσεώς μου ἐναντι τῶν εὐρωπαϊκῶν ζητημάτων».¹

Οἱ πραγματικοὶ ὅμως λόγοι, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἡ Ρωσία νὰ φοβῆται αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν, οἱ ὁποῖοι δυσκόλως ἀπεκρῦπτοντο καὶ τότε, ἐμφανίζονται ἐξαιρετικῶς σαφῶς ἀπὸ τὰς ἀναφοράς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποβάλει τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐποχὴν ὁ ἀρχηγὸς τῆς πολωνικῆς στρατιᾶς στρατηγὸς Ἄντερς. Πράγματι εἰς ἐκθεσίαν του πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ ἐτόνιζεν ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην ἐκστρατεία ἀπὸ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ συμμετάσχη καὶ ἡ πολωνικὴ στρατιά, διὰ νὰ εὐρεθῆ ἐγγὺς εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος τῆς μόνον ὑπὸ τῶν Δυτικῶν Συμμάχων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἥτις καταλαμβάνουσα αὐτὴν οὐδέποτε θὰ τῆς ἀπέδιδε τὴν ἐλευθερίαν.

Πρὸ τῆς ρωσικῆς ἀδιαλλαξίας εἰς Ντροάμμου ἐλήφθη καὶ πάλιν τῇ ἐπιμονῇ τοῦ Ροῦζβελτ ἡ ὀριστικὴ ἀπόφασις περὶ ἐγκαταλείψεως τοῦ μετώπου Θεσσαλονίκης. Ἡ Ρωσία ἠδύνατο νὰ ὑπερηφανευθῆ ὅτι εἶχε «νικήσει» καὶ ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν θὰ ἀπληθευροῦτο τὸ θέρος τοῦ 1943.

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 125 - 127.

2. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

Κατὰ τὴν σύσκεψιν ἐκείνην κατεδείχθη διὰ πρώτην φορὰν πόσον ἔντονος ἦτο ὁ διπλωματικὸς πόλεμος τοῦ Κρεμλίνου, ὅστις εἶχεν ἐξαπολυθῆ εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ διπλωματικὸς ἀγὼν μεταξύ τῶν Μεγάλων εἰσήραχτο πλέον εἰς ὀξεῖαν φάσιν. Εἰς τὴν νησίδα Ντραμόντ ὑπῆρξαν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ ἀντιθέσεις μεταξύ Ἀγγλοαμερικανῶν καὶ Σοβιετικῆς Ἐνώσεως προσέλαβον μορφήν ἀνησυχητικὴν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν. Ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐπίμονον ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Ρουζβελτ, ὅπως συναντηθῆ προσωπικῶς μὲ τὸν Στάλιν, ὁ Μολότωφ εἶπε κατηγορηματικῶς ὅτι ὁ Στάλιν θὰ ἐδέχετο νὰ συναντηθῆ μετ' αὐτοῦ, μόνον ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν προτέρων τοῦ δηλωθῆ ὅτι ἡ βασικὴ αὐτῆ ἀξιῶσις του ἐγίνετο δεκτὴ. Οἱ Τσῶρτσιλ καὶ Ρουζβελτ εὐρέθησαν ἀπροετοίμαστοι, διὰ νὰ ἀπαντήσουν εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα, καὶ ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἐπιτραπῆ νὰ συσχεφθοῦν μεταξύ των. Ὁ Ρουζβελτ εὐρέθη μεταξύ σφύρας καὶ ἄκμονος, δηλαδὴ τῶν ἀξιῶσεων τῶν Ρώσων καὶ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Τσῶρτσιλ νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀξιῶσεις των, καὶ ἐδίσταζε νὰ ἀποφανθῆ.

Ἐπικειμένης τῆς Διασκέψεως τοῦ Κεμπέκ τὴν τελευταίαν στιγμὴν κατεβλήθη πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια, ἐφ' ὅσον δὲν ἦραχο ὁ Στάλιν, τοῦλάχιστον νὰ ἔμεινεν εἰς τὸν Καναδᾶν ὁ Μολότωφ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο ἐκεῖ πλησίον, διὰ νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν Διάσκεψιν. Ὅθεν παρεκάλεσαν ἐπιμόνως τὸν Μολότωφ νὰ δεχθῆ νὰ παραμείνῃ, οὗτος ὅμως ἀπήνησεν ὅτι δὲν εἶχε διαταγὴν παρὰ τοῦ Στάλιν καὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο αὐτοβούλως νὰ παραμείνῃ. Εἰς ἐπιμονὴν τοῦ Ρουζβελτ, ὅπως ζητηθῆ ἡ ἔγκρισις τοῦ Στάλιν, ὁ Μολότωφ ἀπετάθη εἰς τὸ Κρεμλῖνον. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι κατόπιν καὶ τῆς τοιαύτης τηλεγραφικῆς συνεννοήσεώς του μετὰ τοῦ Στάλιν ὁ Μολότωφ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Ρωσία δὲν θὰ συμμετάσχη εἰς τὴν Διάσκεψιν τοῦ Κεμπέκ¹ μετὴν πρόχειρον καὶ ἀστηρικτον δικαιολογίαν, ὅτι ἡ Διάσκεψις θὰ ἠσχολεῖτο μὲ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν καί, δεδομένου ὅτι ἡ Ρωσία δὲν εἶχε κηρύξει ἀκόμη τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰαπωνίας, δὲν ἐνδιεφέρετο περὶ τούτου.

Ἡ Ρωσία ἐπεδίωκε τότε νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τὴν διεθνή κοινὴν γνώμην τὰς διαφωνίας της μὲ τοὺς συμμάχους της καὶ ἐνεκαινίαζε τὸν ψυχρὸν πόλεμον. Οἱ Σύμμαχοι ἐπίστευον ὅτι ἡ ἀποκάλυψις τῶν διαφωνιῶν τῶν μεγάλων θὰ ἠδύνατο ὄχι μόνον νὰ γίνῃ ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ διαβρώσῃ τὸ ἠθικὸν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἠσκήθη σοβαρὰ λογοκρισία εἰς τὰς εἰδήσεις καὶ κατεβλήθη μεγάλη προσπάθεια, διὰ νὰ καλυφθῆ ἡ διαφωνία καὶ νὰ δικαιολογηθῆ ἡ ἀπουσία τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὴν Διάσκεψιν τοῦ Κεμπέκ².

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 123.

2. Ν. Κουτσοῦμη εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

Οἱ Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοὶ ἐπιτελεῖς ἔφθασαν εἰς Κεμπὲκ τὴν 12ην Αὐγούστου 1943, οἱ δὲ Ρουῤζβελτ καὶ Τσῶρτσιλ τὴν 17ην. Οἱ Ρῶσοι δὲν ἦλθον. Ἡ Διάσκεψις ἤρχισε τὴν ἐπομένην καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς 20ῆς Αὐγούστου ¹.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ἡ δημοσία κοινολόγησις τῆς ρωσικῆς ἀποχῆς θὰ εἶχε μεγαλυτέραν σημασίαν, διότι εἶχεν ἀναγγελθῆ ἔκ τῶν προτέρων ὅτι ὁ Στάλιν θὰ προσήρχετο καὶ εἶχε μάλιστα ἐορτασθῆ προκαταβολικῶς τὸ γεγονός μὲ σειρὰν ἄρθρων εἰς τὰς ἀγγλικὰς καὶ ἀμερικανικὰς ἐφημερίδας ὡς χαρακτηριστικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἐνότητος. Ἡ διάψευσις τῶν ἐλπίδων αὐτῶν θὰ ἀπετέλει πλέον σαφῆ ἐκδήλωσιν ἐλλείψεως ἀρμονίας, ἂν ὄχι πλήρους διαφωνίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἐξεμεταλλεύετο ἡ γερμανικὴ προπαγάνδα ².

Ἐπισημασθέντες ὡς εἶχε κατὰ τὴν Διάσκεψιν τοῦ Κεμπὲκ σημεῖωμα τιτοφοροῦμενον «Ἡ θέσις τῆς Ρωσίας», τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς «σοβαρωτάτης στρατηγικῆς σημασίας διὰ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας» καὶ ὅπερ ἔλεγεν : «Ἡ μεταπολεμικὴ θέσις τῆς Ρωσίας ἐν Εὐρώπῃ θὰ εἶναι κυριαρχοῦσα. Συντριβομένης τῆς Γερμανίας, δὲν θὰ ὑπάρχη ἄλλη δύναμις εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὰς τρομακτικὰς στρατιωτικὰς τῆς δυνάμεις. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Μεγάλῃ Βρετανία συγκροτεῖ ἐν τῇ Μεσογείῳ ἔναντι τῆς Ρωσίας στήριγμα, τὰ ὁποῖα θὰ δύνανται νὰ ἰσοροπήσουν τὴν ἐν Εὐρώπῃ δυνάμιν τῆς. Ἐν τούτοις καὶ ἐνταῦθα ἀκόμη δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὴν Ρωσίαν, ἂν δὲν ἐνισχυθῆ ἄλλως. Τὸ συμπέρασμα τῶν ἀνωτέρω εἶναι καταφανές». Ἐλεγε δὲ τὸ σημεῖωμα ἐν συνεχείᾳ. «Ἐφ' ὅσον ἡ Ρωσία εἶναι ὁ ἀποφασιστικὸς συντελεστής ἐν τῷ πολέμῳ, δέον νὰ τῇ παρασχεθῆ πᾶσα βοήθεια καὶ δέον νὰ καταβληθῆ πᾶσα προσπάθεια, διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ φιλία τῆς». Ἐκτοτε ἐφάνη εἰς τὰ ὄμματα τῶν Ἀμερικανῶν ὅτι ἡ Ρωσία θὰ ἐκυριόρχει τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Ἄξονος καὶ τὸ σημεῖωμα τοῦτο κατέληγεν ὅτι «εἶναι πλέον οὐσιῶδες νὰ ἀναπτύξωμεν καὶ διατηρήσωμεν τὰς πλέον φιλικὰς σχέσεις μὲ τὴν Ρωσίαν» ³. Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ περὶ τῆς Ρωσίας εἶναι μεγάλης σημασίας καὶ δεικνύει τὴν πολιτικὴν γραμμὴν, ἣτις κατηύθυνεν ἔκτοτε καὶ ἰδίως κατὰ τὴν λῆψιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Τεχεράνης καὶ βραδύτερον τῆς Γιάλτας τὰς ἐνεργείας τῶν Συμμάχων.

Εἰς τὴν Διάσκεψιν τοῦ Κεμπὲκ ἔδειξεν αἰφνιδίως ὁ διαρκῶς ταλαντευόμενος Ρουῤζβελτ ὅτι καὶ πάλιν μετεστράφη, διότι οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ εἶχον

1. Sherwood, σελ. 744.— Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1953.

2. Cordell Hull, σελ. 1252.

3. Ὁ λεγόμενος Ρασπουτὶν τοῦ Λευκοῦ Οἴκου ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων τοῦ Ρουῤζβελτ Ἀμερικανῶν, οὐτινος ἦτο μυστικοσύμβουλος. Sherwood, σελ. 750 καὶ 781.

4. Sherwood, σελ. 948.

φροντίζει κατὰ τὸ μεσολαβῆσαν μικρὸν διάστημα νὰ τὸν μεταπέισουν ὡς πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος¹. Ἡ νέα αὐτὴ μεταστροφή ἀπεγοήτευσε τὸν Τσῶρτσιλ, ὅστις ἔβλεπεν ὅτι καὶ πάλιν ἐγκατελείπετο μόνος εἰς τὸν κατὰ τῆς Ρωσίας ἀγῶνα. Ὁ Ροῦζβελτ ἐπανήροχετο εἰς τὴν ἰδέαν τῆς συνεργασίας του μετὰ τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν ἀνάγκην νέας ὑποχωρήσεως εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Στάλιν. Ἔλεγεν ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιάσθῃ ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ πεισθῇ ἡ Ρωσία περὶ τῶν ἀγαθῶν προθέσεων τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς παρατάξεως ἔναντί της. Ὁ Τσῶρτσιλ τοῦ ἐτόνισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ σώσουν τὴν Βαλκανικὴν ἀπὸ τὰ δίκτυα τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς καί, ἐφ' ὅσον εἶχον πλέον σαφῶς καταφανῆ αἱ ρωσικαὶ προθέσεις διὰ τὰ Βαλκάνια, ἔπρεπεν ὄχι μόνον νὰ μὴ γίνῃ καμμία ὑποχώρησις, ἀλλὰ νὰ προωθηθῇ τὸ ταχύτερον τὸ σχέδιον τοῦ ἀνοιγματος τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου. Τὴν στιγμὴν δ' ἐκείνην τοῦτο ἦτο εὐχερέστατον, διότι αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις εἶχον προελάσει ἐν Ἰταλίᾳ καὶ εὐχερῶς ἠδύναντο νὰ μεταφερθοῦν εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ κινήθῃ ἡ συμμαχικὴ λαβὴ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Ροῦζβελτ δὲν εἶχε λάβει σαφῶς ἀρνητικὴν θέσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καθόσον ἐχρησιμοποιεῖ διπλωματικὰς ἐκφράσεις καὶ ἀπέφευγε νὰ δηλώσῃ ρητῶς ὅτι ἀντιτίθεται εἰς τὸ ἀνοιγμα τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου. Εἰς τὸ τέλος ὅμως τῆς Διασκέψεως τοῦ Κεμπέκ ὁ Ροῦζβελτ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς συμβούλους του ἐδήλωσε ρητῶς εἰς τὸν Τσῶρτσιλ τὴν ἀρνητικὴν ἀπόφασίν του.

Ὁ Τσῶρτσιλ ἤρχισε νὰ διαισθάνεται ὅτι θὰ ἦτο πλέον ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθοῦν μέχρι τέλους τὰ ἰδικὰ του σχέδια, διότι ὁ Ροῦζβελτ τοῦ ἐτόνιζεν ἐπανειλημμένως ὅτι ἔβλεπε πολὺ μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν συνεννόησιν μετὰ τὴν Ρωσίαν, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ ἐὰν θὰ κατώρθωνε νὰ τὸν υποστηρίξῃ μέχρι τέλους².

Ἡ Συμμαχικὴ διάσκεψις τοῦ Κεμπέκ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπουσίαζεν ἡ Ρωσία, ἔλαβε σημαντικωτάτας ἀποφάσεις, ἀφορώσας μόνον εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου εἰς τὸν Εἰρηνικὸν καὶ εἰς τὸν τρόπον, μετὰ τὸν ὁποῖον θὰ συνήπτετο ἡ ἀνακωχὴ μετὰ τὴν Ἰταλίαν, διότι λόγῳ τῆς ἀπουσίας τῶν Ρώσων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συζητηθοῦν ἄλλα θέματα. Ὑπῆρξε δὲ ἡ πρώτη ἐπίσημος ἀπόδειξις τῆς ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἐπιδιώξεως ἰδίας πολιτικῆς γραμμῆς. Μετὰ τὴν σαφῆ αὐτὴν ἐκδήλωσιν τῆς ρωσικῆς δυσφορίας τελειώνει ἡ περίοδος αὐτὴ καὶ ἀρχεται ἡ νέα περίοδος, ἡ ὁποία εἶναι περίοδος τῆς πλήρους ὑποταγῆς τῶν Συμμάχων εἰς τὰς ρωσικὰς θελήσεις καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν σχεδίων των, διὰ νὰ εὐρεθῶμεν τέλος πρὸ τῆς σημερινῆς καταστάσεως.

1. Ν. Κουτσουμῆς εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 31ης Ὀκτωβρίου 1953.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 123, 127 - 128.

7. Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαροφρόνων

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς κατοχῆς καὶ τῆς βουλγαρικῆς εἰσβολῆς ἡ Δυτικὴ Μακεδονία ἀπετέλεσε τὸ κύριον ὀργανωτικὸν κέντρον τῶν βουλγαρικῶν καὶ κομμουνιστικῶν προσπαθειῶν καὶ μηχανορραφιῶν. Κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν μᾶλλον θρασέων ἀριστερῶν στοιχείων ἐκ τῶν ἐλαχίστων ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαροφρόνων ἰδρύθη τὸ ΣΛΟΜΦ (Σλαβιάνσκι Ὀσβομποντίτελεν Μακεντόνσκι Φρόντ). Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἔχοντες ἑλληνικὰ φρονήματα σλαυόφωνοι, ἀποτελοῦντες τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν σλαυοφώνων τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, δὲν ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ ἐνταχθοῦν εἰς αὐτό, κατόπιν ὑποδείξεων τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας ἰδρύθη ἡ φαινομενικῶς ἄχρους Ἀνεξάρτητος Κομμουνιστικὴ Ὁμάς Δυτικῆς Μακεδονίας (ΑΚΟΔΜ)¹, ἣν ἀμέσως περιέβαλε διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του τὸ ΚΚΕ. Καὶ τοῦ τεχνάσματος αὐτοῦ ὅμως αἱ προσδοκίαι διεψεύσθησαν συντόμως.

Τὸ ΚΚΕ δι' ἀποφάσεως τῆς 8ης Ὀλομελείας τοῦ Ἰανουαρίου 1942 ἔλεγε: «Τὸ κόμμα μας πρέπει νὰ ἀναπτύξῃ ὅλην του τὴν δραστηριότητα γιὰ νὰ διαφωτίσῃ τίς ἐθνικὲς μειονότητες καὶ ἰδιαιτέρα τοὺς σλαυογλώσσους Μακεδόνες... Αἱ ἐθνικὲς μειονότητες πρέπει νὰ συνενώσουν τὸν ἀγῶνα τους μαζὶ μὲ τὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνικοῦ, Σερβικοῦ καὶ Βουλγαρικοῦ λαοῦ. Γιατὶ μόνον αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐγγύηση καὶ τῆς δικῆς τους ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπελευθερώσεως».

Αἱ περιστάσεις τότε ἀπήτουν τὴν ἐμφάνισιν εἰς τὰ ὄμματα τῶν Γερμανῶν ὅτι ἡ Μακεδονία κατοικεῖται ἀπὸ Βουλγάρους καὶ ὄχι Ἑλληνας. Ὅθεν ἔδει ἡ ὀργανωτικὴ προσπάθεια νὰ στραφῇ πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1942 συνεκροτήθη τὸ Ἀξονομακεδονικὸν Βουλγαρικὸν Κομιτάτον Καστορίας (ΑΜΒΚΚ)² μὲ τμήματα εἰς πολλὰς πόλεις, ἰδίως τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ περισσότερον σημαντικὸν τμήμα ἦτο τὸ τῆς Καστορίας. Εἰς τὰ τμήματα ταῦτα ἐνεγράφοτο οἱ ἐλάχιστοι βουλγαρόφρονες κάτοικοι τῆ προτροπῆ τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικῶν συνδέσμων μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ στρατηγείου, Κάλτσεφ καὶ Μλαδένοφ³. Καὶ αἱ ὀργανώσεις ὅμως αὗται οὐδὲν οὐσιαστικὸν ἀπέδωσαν, διότι ὄχι μόνον δὲν ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ τοῦναντίον περιεφρονοῦντο. Τούτου ἕνεκα ἐπανῆλθον οἱ ἰθύνοντες τὴν κίνησιν Βούλγαροι εἰς τὴν ἀρχικὴν των γραμμὴν, δηλαδὴ τὴν ὑπὸ τὸ κομμουνιστικὸν προκάλυμμα καὶ ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸ ΚΚΕ ὀργάνωσιν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ σλαυοφρόνων.

Περὶ τὸ τέλος Μαρτίου 1943 εἰς σύσκεψιν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ΑΜΒΚΚ

1. Γρηγορίου, σελ. 31 - 35.

2. Γρηγορίου, σελ. 35.— Ζαφειροπούλου, σελ. 15.

3. Ζαφειροπούλου, σελ. 15.— Μπράμου, σελ. 112 - 115.

συνετάγη ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἰταλικὴν διοίκησιν Καστορίας, εἰς Σόφριαν καὶ εἰς τὴν ἔδραν τῆς ΕΜΕΟ εἰς Περλεπέν, δι' οὗ ἐζήτησαν τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Κομιτάτου τούτου ὡς «συμμαχικῆς μακεδονοβουλγαρικῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως», τὴν ἀνάληψιν τροφοδοσίας καὶ συντηρήσεως τῶν κομιτατζήδων παρὰ τῆς ἰταλικῆς ἐπιμελητείας, τὴν αὐτονομίαν τῆς περιοχῆς Καστορίας, τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως καὶ τὴν ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως ταύτης παρὰ τοῦ Κομιτάτου. Ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις ἐνέκρινε μόνον τὴν τροφοδοσίαν τοῦ Κομιτάτου, ἀλλὰ ἡ Σόφρια ὑπῆρξε πλέον γενναιόδωρος, ἀποστείλασα ἀπὸ τὸ Μοναστήριον ὀπλισμὸν, χρήματα διὰ μισθοῦς, ἀραβόσιτον, ζάχαριν καὶ ἄλλα εἶδη διατροφῆς. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1943, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ πτώσις τῆς Ἰταλίας, ἡ Βουλγαρία ἐζήτησεν ἐπισήμως παρὰ τῶν Γερμανῶν νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν ἰδικὴν τῆς ἀστυνομίαν καὶ τμημα στρατοῦ τῆς, ὅπερ νὰ ἀναλάβῃ ὑπ' εὐθύνην του τὴν τήρησιν τῆς τάξεως. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως ἀπέκρουσαν τὴν πρότασιν, διότι δὲν ἐνεπιστεύοντο νὰ ἀφήσουν εἰς χεῖρας ἄλλων τὴν ὁδὸν ὑποχωρήσεώς των διὰ τῆς γραμμῆς Μοναστηρίου - Ἀξιού - Μοράβα¹. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδισε τὴν Γερμανίαν νὰ ἐπιτρέψῃ βραδύτερον εἰς τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν «ζώνην κατοχῆς» τῆς εἰς τὴν μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Ἀξιού περιοχὴν—πλὴν τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης—τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τμημα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, πράγμα, ὅπερ ἔγινε μὲ περισσὸν θόρυβον τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας, ἥτις διευτυπᾶνιζε τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς ἀπαρχὴν τῆς παραδόσεως εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν συμμαχῶν τῆς ἐν τῷ ἀμέσῳ προσεχεῖ μέλλοντι ὀλοκλήρου τῆς Μακεδονίας².

Τὴν 11^{ην} Σεπτεμβρίου 1943, μόλις ἐγνώσθη διὰ τοῦ ἀστυράτου ἡ ἄνευ ὄρων παράδοσις τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ παραίτησις τῆς κυβερνήσεως Μπαντόλιο, ἐντὸς 24 ὥρῶν ὁ στρατηγὸς Ἰνφάντε, διοικητὴς τῆς ἐν Λαρίσῃ ἰταλικῆς μεραρχίας, προσεφέρθη νὰ μεταβιβάσῃ τὴν διοίκησιν τῆς μεραρχίας του εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσώπους τῶν Συμμάχων. Ἡ πρώτη συνάντησις τοῦ στρατηγοῦ Ἰνφάντε μετὰ τοῦ ἐν τῷ στρατηγεῖῳ τῶν ἀνταρτῶν συμμαχικοῦ κλιμακίου ἔλαβε χώραν τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ταξίαρχον Ἐντι, ἦτο νὰ ἔχη προηγουμένως τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ἀνωτάτου ἰταλικοῦ στρατηγεῖου διὰ τὴν παράδοσιν του αὐτῆν. Ἄν καὶ εἶχεν ἀποκρούσει οὗτος πᾶσαν συνεννόησιν του μὲ τοὺς ἀντάρτας τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὴν ἐπίμονον ἀξιώσιν των, ὅπως παραδώσῃ εἰς τούτους ὀλόκληρον τὸν ὀπλισμὸν του καὶ τὰ λοιπὰ ἐφόδια μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται θὰ ἐγίνοντο δεκτοὶ νὰ καταταγοῦν εἰς τὰς ἀνταρτικὰς ομάδας, τελικῶς ὁ Ἄγγλος σύνδεσμος διέταξε νὰ παρα-

1. Μπαρόμου, σελ. 116-117.

2. Noel-Baker, σελ. 26.

δοθῆ ὁ ὄπλισμός τῆς μεραρχίας του εἰς τὸν ΕΛΑΣ¹ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ὄπλαί ται του μὴ ἔχοντες πλέον πεδῖον ἐκλογῆς ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγουν εἰς τὴν ἀνταρτοκρατομένην ζώνην, ὅπου καὶ ἐκρύβησαν ἀνὰ τὰ χωρία διὰ τὸν κίνδυνον τῶν Γερμανῶν².

Κατόπιν ἐντολῆς τῆς Μόσχας ἰδρύθη ἐπισήμως τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1943³ εἰς τὴν περιοχὴν Κορεστῶν Καστορίας τὸ ΣΝΟΦ (Σλαβομακεντόνσκι Ναρόντινι Ὄσβομποντίτελεν Φρόντ, δηλαδὴ Σλαβομακεδονικὸν Λαϊκὸν Ἀπελευθερωτικὸν Μέτωπον ἢ Σλαβομακεδονικὸν ΕΑΜ) εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἐκπροσώπων τῶν ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΚΚΕ, ΚΚ Ἀλβανίας, Γιουγκοσλαβίας, τοῦ ἐκπροσώπου τῶν Γιουγκοσλαύων παρτιζάνων στρατηγοῦ Τέμπο καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἡ ἐπίσημος ἐμφάνισις τοῦ ΣΝΟΦ ἐγένετο τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1943⁴. Τὸ ΣΝΟΦ ὡς ὀργάνωσις δὲν ὑπῆρξεν ἐφευρέσις τοῦ ὑπολοχαγοῦ Κάλτσεφ, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἀλλ' ἐν τῇ οὐσίᾳ προϋπῆρχε τῆς ἐπισήμου δημιουργίας του τοῦ Σεπτεμβρίου 1943, ἀξιοποιηθὲν ἀπολύτως ὑπ' αὐτοῦ διὰ πολιτικὸν σκοπὸν. Τοῦτο, ὡς τελευταίως διεπιστώθη, ἐγεννήθη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1943, ὅταν οἱ Λάζαρος Τερπόφσκυ καὶ Ἀνδρέας Τζήμας βάσει ὁδηγῶν τῆς Μόσχας ἤρχισαν τὴν ὀργάνωσιν τῶν πυρήνων καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν ἐπιτελείων.

Κατόπιν ὁδηγῶν οἱ ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαρόφρονες, ἀποσχισθέντες ἀθρόοι ἐκ τῶν ὑφισταμένων ὀργανώσεων Ὀχράνα, ΕΑΜ καὶ ΕΛΑΣ, ἐνετάχθησαν εἰς τὸν ΣΝΟΦ καὶ εἰς τὰς ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ σχηματισθείσας ἀνταρτικὰς μονάδας αὐτοῦ. Οἱ βουλγαρόφρονες οὗτοι ἀπετέλουν ἐλαχίστην μειοψηφίαν, διότι τὸ πλεῖστον τῶν ἠγητόρων καὶ ὀπλιτῶν τῶν μονάδων τούτων ἀποτελεῖτο ἐκ ξένων καὶ δὴ Σέρβων, Κροατῶν, Βουλγάρων στρατιωτικῶν καὶ πολυαρίθμων φανατικῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν ἐκ Νοτίου Ἑλλάδος.⁵ Τὰ ἀστικά καθεστῶτα τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ Βουλγαρίας δὲν

1. Ἐν Woodhouse, σελ. 161 καὶ εἰς σελ. 301 τὸ κείμενον τῆς συναφθείσης μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἀνακωχῆς ὑπὸ τῶν Βρετανῶν, τῶν ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τοῦ ΕΑΜ. Ὁ Byford-Jones, σελ. 83, θέτει τὴν παράδοσιν τῶν Ἰταλῶν τὴν 9ην Σεπτεμβρίου καὶ λέγει ὅτι ἐγένετο αὐτὴ εἰς μόνον τὸν Ἄγγλον σύνδεσμον συνταγματάρχη L.F.R. Sheppard.

2. Ὁ Noel-Baker, σελ. 28, λέγει ὅτι «τῆ βοήθειᾳ τῶν ἀνταρτῶν ἐξημιόσθησαν» (were evaporated with the help of the guerrillas).

3. Ὁ Ζαφειρόπουλος, σελ. 63, ἀναφέρει ὡς μῆνα ἰδρύσεως τοῦ ΣΝΟΦ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1943. Ἐπίσης καὶ ὁ Woodhouse, σελ. 64.

4. X., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμός, σελ. 27. — Κύρου, σελ. 80. — Χρυσόχοου, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 91. — Γρηγορίου, σελ. 62.

5. Κατὰ τὸν Ζαφειρόπουλον, σελ. 97, ὁ Ἄγγλος λοχαγὸς Evans, σύνδεσμος τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς μετὰ τὰς ἀνταρτικὰς δμάδας τοῦ ΕΛΑΣ, ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Σλαβομακεδόνας τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας αὐτονομίην τῆς Μακεδονίας, τὴν ὁποίαν θὰ ὑπεστήριζεν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία.

ἠδύνατο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐξυπηρετοῦντα τὰς ρωσικὰς βλέψεις καὶ βλέπομεν νὰ ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὸ προσκίηνιον οἱ κομμουνιστικοὶ παράγοντες τῶν δύο χωρῶν. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ὑπερισχύουν καὶ πάλιν οἱ Βούλγαροι παρ' ὅλην τὴν προδοτικὴν τῶν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐτήρησαν ἀπέναντι τῶν ἄλλων συμμάχων μὲ τὸ νὰ συνεργάζωνται καὶ νὰ ἐξυπηρετοῦν μὲ ἀφάνταστον ζῆλον καὶ προθυμίαν, καὶ πολλακίς μὲ ἐπίδειξιν, τὰ σχέδια τῶν Γερμανῶν ἐναντίον τῆς Ρωσίας'.

Οὕτως ἡ φασιστικὴ ὀργάνωσις τῆς Ὀχράνας παρέδωκεν ἄνευ ἀντιρρήσεώς τινος τὸ ἔργον τοῦ ἐκβουλγαρισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας εἰς τὸ ΣΝΟΦ, σαφῆ κομμουνιστικὴν σλαυικὴν ὀργάνωσιν, συγκροτηθεῖσαν συμφώνως πρὸς τὰς γενικὰς πολιτικὰς κατευθύνσεις τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Δημητρώφ. Ἡ Ὀχράνα, ὡς γνωστόν, ἤθελε τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Τὸ ΣΝΟΦ ἤδη καταφέρεται «κατὰ τῶν μεγαλοβουλγαρικῶν καὶ σωβινιστικῶν τῆς Σόφιας σχεδίων» καὶ ὡς κυρίαν ἐπιδιώξιν του ἐμφανίζει τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ δικαιώματος τῶν «Μακεδόνων», ὅπως ἰδρῦσιν ἀνεξάρτητον κράτος.

Εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἀνωτέρω ἀπόψεων περὶ τῆς πατρότητος τῆς ἰδρυτικῆς συμφωνίας τοῦ ΣΝΟΦ ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης Woodhouse² δέχεται ὅτι «τὸ ΕΑΜ ἐπραγματοποίησε τὸν Αὐγούστου-Σεπτέμβριον 1943 συνάντησιν μετὰ ἐκπροσώπων τοῦ ΚΚ Ἀλβανίας, τοῦ στρατηγοῦ Τέμπο ὡς ἐκπροσώπου τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας, ἐκπροσώπου τῆς ὀργανώσεως ΣΝΟΦ καὶ ἀντιπροσώπων τῶν Βουλγάρων ἀνταρτῶν καὶ ὅτι ἡ ἴδρυσις τοῦ ΣΝΟΦ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ δὲν ἦτο δυνατόν μετὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1943 νὰ ταυτισθῆ πρὸς τὴν πολιτικὴν τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, οὐδὲ ἡ βρετανικὴ πολιτικὴ ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ εἰς τοῦτο, διότι τὸ πρόβλημα δὲν ἦτο ἑλληνικὸν ἀλλὰ βαλκανικόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου παγκόσμιον. Αἱ δμάδες ἀντιστάσεως κατὰ χώρας εἶχον μεταβληθῆ ἀπὸ δμάδων ἀντιστάσεως δι' ἀπελευθερωτικούς σκοποὺς εἰς τὰς κατεχομένας χώρας εἰς ἀντίδρασιν διὰ πολιτικούς σκοπούς. Ἐὰν ὑπάρχη μετὰ τοῦτο σοβαρὸν σφάλμα, τοῦτο εἶναι ὅτι δὲν ἐσταμάτησε καθ' ὁλοκληρίαν πᾶσα ἐνίσχυσις ἐφ' ὅσον οἱ κομμουνισταὶ ἔλαβον εἰς χεῖρας τῶν τὴν ἀρχὴν, τὸ καλύτερον, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἐλπίσουν τὰ συμμαχικὰ ἀρχηγεία, ἦτο νὰ μειώσουν τὰ ἐπακόλουθα».

Ἡ ὀργάνωσις αὐτὴ θεωρητικῶς ὑπέκειτο εἰς τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ τῆς Μακεδονίας, ἀλλ' ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν πειθαρχίαν καὶ ἐδήλωσε ρητῶς ὅτι προτιμᾷ νὰ ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἀρχηγὸν τοῦ Τίτο Τέμπο. Ὁ Ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Ἑλεῦ-

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 196 - 197.

2. Woodhouse, σελ. 172 - 173.— Μπαράμου, σελ. 130 - 131.

θερης Γιουγκοσλαβίας τὸν Νοέμβριον τοῦ 1943 μετέδιδεν ἀνακοίνωσιν προσχωρήσεως διαφόρων «Μακεδόνων» ἀρχηγῶν εἰς τὸ ΣΝΟΦ. Διὰ τοὺς σλανόφρονας τούτους ἦτο μᾶλλον φυσικὸν νὰ εἶναι ἐθνικισταὶ παρὰ κομμουνισταὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ¹.

Ἡ ταυτότης τῶν πολιτικῶν ἐπιδιώξεις τῶν κομμουνιστῶν ἡγετῶν ἀμποτέρων τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΕΑΜ καὶ ΣΝΟΦ, ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ συνόλου τοῦ ἄλλου ἐθνικόφρονος κόσμου τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας ἀναμφισβήτητος. Εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ τὸ ΣΝΟΦ ἦτο μία διαβολικὴ ἐφεύρεσις τοῦ Τίτο καὶ τὸ ΕΑΜ ἦτο σύντροφος τοῦ διαβόλου. Ἡ κρίσις του ἐστηρίζετο εἰς τὰς φήμας τῆς σιωπηρᾶς συμφωνίας μεταξὺ τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ καὶ τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν νὰ ἀποδεχθῶν τὴν ἀνακήρουξιν εἰς ἀνεξάρτητον κράτος τῆς Μακεδονίας, ὅταν θὰ ἔπαυεν ἡ κατοχὴ. Αἱ φῆμαι ἦσαν τόσον ἐπίμονοι, ὥστε τὸ 1944 οἱ ἡγέται τοῦ ΕΑΜ ἠναγκάσθησαν νὰ καταβάλουν δραστηρίας προσπαθείας, διὰ νὰ τὰς ἀντικρούσουν. Τὸ γεγονός τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐπιστεύετο εὐρέως, ἦτο ἀρκετόν, διὰ νὰ ταυτισθῇ τὸ ΕΑΜ μὲ τὸν ἐχθρόν, ἥτις ἀποψις ὑπερίσχυσε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας².

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου 1943 τὸ νεωστὶ σχηματισθὲν Γενικὸν ἐπιτελεῖον τοῦ «Ἑθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Στρατοῦ καὶ τῶν παρτιζάνων Μακεδονίας» συνῆλθεν εἰς τὴν θέσιν, τὴν ἀποκαλουμένην ὑπὸ τῶν Σλαύων «Τσεβρένα Βόδα», καὶ ἐξέδωσε μανιφέστον πρὸς τὸν μακεδονικὸν λαόν, καλοῦν αὐτὸν νὰ ἐξεγερθῇ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἐκκληρῶν οὕτω τὸ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὄνειρόν του³.

Διὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ΣΝΟΦ τὸ εἰς Δυτικὴν Μακεδονίαν ἐκδιδόμενον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ ΚΚΕ «Λαϊκὴ Φωνή» ἔγραφε τότε: «Ἡ ὄριμη πολιτικὴ σκέψις ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας τοῦ ΣΝΟΦ, πού εἶναι τὸ ΕΑΜ μεταφρασμένο στὴν ψυχὴ τοῦ Σλαβομακεδόνα. Σὰν δικό του ὄργανο πάλης θὰ τὸν ὀδηγήσῃ μὲ μεγαλύτερον φανατισμὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη ἀγάπη πρὸς τὸν ἀδελφὸ Ἑλληνικὸ λαὸ γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν δικῶν του σκοπῶν»⁴.

1. Woodhouse, σελ. 64.

2. Woodhouse, σελ. 93.

3. L. Moïsov, σελ. 160-161.— Barker, σελ. 93. Τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου τοῦ 1943 τὸ 5ον συνέδριον τῶν παρτιζάνων τοῦ Ζάϊτσε Σερβίας ἐξέδιδε ψήφισμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἀπελευθερωτικὸν μέτωπον περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος» καὶ ἐκηρύσσειτο ὑπὲρ ἀνεξαρτήτου Μακεδονίας, ἥτις, ὡς ἔλεγε, «ἀπὸ ἐτῶν κατέστη τὸ μῆλον τῆς ἐριδος καὶ ποταμοὶ αἵματος ἐχύθησαν δι' αὐτήν». Αὐτὸ ἦτο ἐπιστροφή εἰς τὴν παλαιὰν γραμμὴν Βλάχοφ-Κομιντέρν. Moïsov, σελ. 195. Λόγος Βουμάνοβιτς ἐκφωνηθεὶς εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο. Πρβλ. Barker, σελ. 97.

4. Κύρου, σελ. 55.

Τὸ χαρακτηριστικώτερον ὅμως γεγονός, τὸ ὁποῖον σημειοῦται κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἶναι ὅτι ὁ Κάλτσεφ καὶ τὰ ἄλλα ὄργανα τῆς φασιστικῆς βουλγαρικῆς Ὀχράνας λαμβάνουν ἀπὸ τοὺς ἡγέτας τοῦ Μοναστηρίου καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Μαρίνωφ, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε διοικητὴς βουλγαρικοῦ σώματος στρατοῦ καὶ διευθυντῆς τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως εἰς τὸ Μοναστήριον, τὴν ἐντολήν, ὅπως ὄχι μόνον μὴ καταπολεμήσουν τὸ ΣΝΟΦ, ἀλλὰ τοῦναντίον τὸ διευκολύνουν μὲ κάθε τρόπον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ φαίνωνται πολὺ, εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῶν σκοπῶν του. Καὶ ἠδυνήθησαν τότε οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας νὰ παρακολουθήσουν μίαν ἐκπληκτικὴν ἐκ πρώτης ὄψεως συνεργασίαν Βουλγάρων φασιστῶν, γνωστῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, Βουλγάρων κομμουνιστῶν καὶ Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐφαίνοντο νὰ ἀποβλέπουν εἰς τὸν ἴδιον σκοπόν, τὴν ἀπόσπασιν δηλαδὴ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα¹.

Εἰς τὴν προκειμένην κίνησιν σπουδαῖον μέρος ἔλαβεν ὁ σλαυόφωνος Ἡλίας Δημάκης, γνωστὸς μὲ τὸ σλαυικὸν ὑποκοριστικὸν Γκότσε, ὅστις, κατὰδικος ὢν τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ κρατούμενος εἰς τὰς φυλακὰς Ἀκροναυπλίας, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941 τῇ ἐπεμβάσει τῆς Βουλγαρικῆς πρεσβείας ἀπεφυλακίσθη καὶ ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Βουλγάρων καὶ Γερμανῶν. Συνεργάτης τοῦ Γερμανικοῦ φρουραρχείου Φλωρίνης καὶ τοῦ Βουλγάρου παρ' αὐτῷ συνδέσμου ἀξιωματικοῦ Κάλτσεφ² μὲ τὴν συγκρότησιν τοῦ ΣΝΟΦ κατέλαβεν ἡγετικὴν θέσιν³.

Ἐπίσης ὀργανώθη ἡ «Σλαυομακεδονικὴ Νεολαία» κατὰ τὸ σύστημα τῆς ΕΠΙΟΝ καὶ συνεκροτήθησαν μετ' ὀλίγον ἴδια ἔνοπλα τμήματα, «γκροῦπες», ἀποτελούμενα ἀποκλειστικῶς ἀπὸ σλαυόφρονας Μακεδόνας⁴. Τὸ ΚΚΕ ἀναγνωρίζει τοὺς «Σλαυομακεδόνας» ὡς μειονότητα καὶ τοὺς παραχωρεῖ ὅλα τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ζητοῦν⁵.

1. Κύρου, σελ. 55-56.

2. Βιογραφίαν τοῦ Κάλτσεφ βλ. εἰς Γρηγορίου, σελ. 10.

3. Ὅταν ἀπεσπασθῆ ὁ Γκότσε ἀπὸ τὸ ΕΑΜ (Ὀκτώβριος 1945), ἀνετέθη ἡ ἔρευνα εἰς τὸν καπετὰν Σλομπόντα, κορυφαῖον κομμουνιστικὸν στέλεχος τῆς Μακεδονίας, ὅστις ὑπέβαλε περὶ τούτου ἰδίαν ἔκθεσιν (βλ. Ἐπιβουλὴ, σελ. 135.— Δύο χρόνια πολέμου, σελ. 26-27), προσυπογραφομένην καὶ ὑπὸ τοῦ Κεραμιτζή, Λέων καὶ Ἰλιντένσκι, ὑπεραμυνόμενος τῆς ἀπόψεώς του. Χρυσόχοου, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 138.— Γρηγορίου, σελ. 131.— Ζαφειροπούλου, σελ. 78 καὶ 84.

4. Ὡς τὸ τάγμα τοῦ Γκότσε (ἢ Ἡλίας Δημάκη). Τὸ τάγμα τοῦτο ἀνεπτύχθη τῷ 1945 ἐν Γιουγκοσλαυίᾳ εἰς ταξιαρχίαν (τὴν 2αν) ἐξ ἀνδρῶν, ἀποσπασθέντων ἐκ τῆς 5ης καὶ 9ης ταξιαρχίας. Κύρου, σελ. 80.— Ζαφειροπούλου, σελ. 78.

5. Μὲ τὴν ἀνοχὴν τοῦ ΚΚΕ οἱ «Σλαυομακεδόνας» καταργοῦν τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς ἑαμοκρατουμένης ζώνης, ἀποδιώκουν τοὺς Ἕλληνας διδασκάλους καὶ ἰδρύουν βουλγαρικὰ μὲ διδασκάλους, μετακληθέντας ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Γιουγκοσλαυίαν. Βιβλία εἰσήχθησαν ἐκ Βουλγαρίας, τὰ χρησιμοποιοῦμενα ὑπὸ τῶν ἐκεῖ σχολειῶν.

Ἐκ παραλλήλου ἐκινουῦντο ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ οἱ Βούλγαροι. Φαίνεται ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ φιλοβουλγαρικὴν προπαγάνδαν ἐν τινι μέτρῳ, παραπεισθέντες ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικῶν συνδέσμων ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ἀπέσπων τοὺς «Σλαβομακεδόνας» ἀπὸ τὴν ἀπελευθερωτικὴν κίνησιν τοῦ στρατάρχου Τίτο, πρὸς ὃν τότε διέκειντο οὗτοι (οἱ «Σλαβομακεδόνας») συμπαθῶς, ἐγκαίρως ὁμως ἀντελήφθησαν τὸ ἀβάσιμον τῶν τοιούτων ἐλπίδων. Καὶ ἐξ ἄλλου ὁμως λόγου οἱ Γερμανοὶ ἤθελον νὰ φαίνωνται περισσότερον εὐχάριστοι πρὸς τοὺς Βουλγάρους. Ἡ Ἑλλάς εἶχε διὰ τοὺς Γερμανοὺς σημασίαν ὡς περιοχὴ τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν τῶν πρὸς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὸ Σουέζ. Ὅταν αἱ προσπάθειά των εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἤρχισαν νὰ κάμπτωνται καὶ ὁ Χίτλερ κατηύθυνεν ὅλην τὴν ἰσχύν του πρὸς κατατρόπωσιν τῆς Ρωσίας, ἡ Ἑλλάς κατ' ἀνάγκην ἔχασε τὴν στρατιωτικὴν τῆς σημασίαν καὶ ἀπέκτησε τοιαύτην ἢ Βουλγαρίαν, ἣτις εἶχε δύο πολυτίμους λιμένας ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, τὴν Βάρναν καὶ τὸν Πύργον, καὶ ἡ Ρουμανία, ἣτις διέθετε σίτον καὶ πετρέλαια, ἀπαραίτητα διὰ τὸν κατὰ τῆς Ρωσίας πόλεμον¹. Ὅθεν πᾶσα ὑποχώρησις τῶν Γερμανῶν εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Βουλγάρων ἦτο δεδικαιολογημένη.

Τὰ πολεμικὰ γεγονότα εἰς ἀμφοτέρα τὰ μέτωπα δὲν ἐξειλίσσοντο εὐνοϊκῶς διὰ τοὺς Γερμανοὺς. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1943 ἡ Τρίπολις κατελήφθη ὑπὸ τῆς 8ης ἀγγλικῆς στρατιᾶς καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁ πόλεμος θὰ μεταφέρετο εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον. Ἡ 6η γερμανικὴ στρατιὰ παρέδωσεν ἐπίσης τὸ Στάλινγκραδ εἰς τοὺς Ρώσους². Ἡ ρωσικὴ αὐτὴ νίκη εἶχε μέγιστον ἀντίκτυπον εἰς τὰ Βαλκάνια. Τὸν Μάιον τοῦ 1943 τὴν κυβέρνησιν Φίλωφ διεδέχθη ἐν Βουλγαρίᾳ ὁ Μποζίνωφ³. Αἱ συμμαχοὶαί τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ἦσαν πλέον ἀσυγκράτητοι εἰς ἐνθουσιασμὸν καὶ εἰς πράξεις ἀγριότητος κατὰ τῶν ἐθνικοφρόνων.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς τόσον οἱ Βούλγαροι, ὅσον καὶ αἱ συμμαχοικαὶ δυνάμεις τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, καθὼς καὶ τοῦ ΣΝΟΦ, ἐπετίθεντο κατὰ τῶν δρωσῶν διαφόρων ἐνόπλων ὁμάδων ἀντιστάσεως τῶν ἐθνικιστικῶν ὀργανώσεων ΥΒΕ, ΠΑΟ, ΕΔΕΣ κλπ.⁴ Προδοσίαι τῶν κρησφυγέτων καὶ τῶν ἡγετῶν τῶν πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, αἰφνίδιαι ἐπιθέσεις μετὰ προηγηθεῖσαν σύναψιν συμφωνιῶν φιλίας⁵, συντριβὴ καὶ διάλυσις τῶν ἐθνι-

1. Woodhouse, σελ. 122.

2. Woodhouse, σελ. 159.

3. Alex. Wirth, The year of Stalingrad. London 1946.

4. Περὶ τῆς ἐξοντώσεως ὑπὸ τοῦ ΕΛΑΣ τῶν ἐνόπλων τμημάτων τῆς ΠΑΟ βλ. Χρυσόχοου, Ἡ δράσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 74.

5. Κείμενον συμφωνίας Μαρτίου 1943, συναφθείσης μεταξύ ἐθνικῶν ὁμάδων ἀντιστάσεως, ἐν Αἴς καὶ ἡ συνοπογράφησα τοῦτο ΠΑΟ, ἣτις ἐτύγχανεν ἀνεγνωρισμένη

κιστικῶν ὁμάδων ἀντιστάσεως, συκοφαντικαὶ δυσφημήσεις εἰς τὸν λαόν, ὅτι δῆθεν αὐταὶ συνεργάζονται μετὰ τῶν Γερμανῶν¹, εἶναι ὁ ἀπολογισμὸς τῶν ἔργων τούτων τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν². Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1942 ἔχομεν συγκεκριμένως τὴν χαρακτηριστικὴν διάλυσιν ὁμάδων ἀρκετὰ σημαντικῶν, αἱ ὁποῖα ἔδρων ἐν Θεσσαλίᾳ, ὡς τῶν Κωστοπούλου-Τζώτζου καὶ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου³.

Ἰδίως μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριπόλεως καὶ τοῦ Στάλινγκραδ τὸ ΕΑΜ προσέβαλε τὸν ἔχοντα ἀνεξάρτητον ἐθνικὸφρον σῶμα ἀντιστάσεως στρατηγὸν Σαράφην⁴. Οὗτος εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» τῶν κομμουνιστῶν, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετ' αὐτῶν ἐκ μέρους ἄκρως δημοκρατικῶν ὀργανώσεων. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐκμηδενισθῇ ἡ δύναμις του, νὰ συλληφθῇ αἰχμάλωτος καὶ νὰ ὑποστῇ μάλιστα ὠρισμένος κακοποιήσεις καὶ χυδαίους ἐξευτελισμούς. Ἐν τέλει, ἵνα σώσῃ τὴν κινδυνεύουσαν ζωὴν του, ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν κομμουνιστῶν, νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν δημοκρατικὴν ἰδεολογίαν του καὶ νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸν ΕΛΑΣ. Οὕτω τὴν 12^{ην} Μαρτίου 1942 δι' ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος τοῦ ΕΑΜ ἀνηγγέλθη ἡ συνεννόησις καὶ προσχώρησις αὕτη μετὰ τὴν πρόσθετον πληροφορίαν, ὅτι ὁ Σαράφης ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ ΕΑΜ.

Ἀπὸ τοῦ 1943 ὅμως ἀρχίζει σαφῶς ἡ τάσις τῆς ἐξοντώσεως τῶν ἀντιτιθεμένων πρὸς τὸ ΕΑΜ ἐθνικῶν ὀργανώσεων. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1943 ἐξωντώθη εἰς Πολυδένδρι Βεροῖας ἡ ἀνταρτικὴ ὁμάς τοῦ μοιράχου Τσακάρα, βραδύτερον δὲ τοῦ Τσιτέλη εἰς τὴν Τριχωνίδα, μετὰ τὸν ἴδιον δὲ τρόπον διαλύονται ἐν συνεχείᾳ καὶ διάφοροι ἄλλαι μικρότεραι ἐθνικαὶ ὁμάδες. Τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς, εἰς ὃ ἀνεφέρθησαν τὰ γεγονότα ταῦτα, συγκινηθέν, ἀνέθεσεν εἰς τὸν ταξίαρχον Ἔντι νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν διαμαχομένων καὶ ἐπιτύχῃ τὴν συνδιαλλαγὴν των. Ὁ Ἔντι ἦτο ἐφωδιασμένος καὶ μετ' ἐξουσιοδότησιν ἐκ μέρους τῶν Ρώσων καὶ μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐγγράφων τούτων ἐπέτυχε τὴν ὑπογραφήν συμφωνίας συνεργασίας καὶ μὴ ἐπιθέσεως μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ὀργα-

ὑπὸ τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγεῖου Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως Καίρου, καὶ τῶν ΕΑΜ - ΕΛΑΣ βλ. ἐν Woodhouse, σελ. 299.

1. Ὁ Woodhouse, σελ. 91, κρίνων τὰ γεγονότα ταῦτα κατηγορεῖ τὸ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ ἐπὶ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Γερμανῶν καὶ λέγει ἐπὶ λέξει: «In that area the only Greeks who could seriously be accused of collaboration (with the invaders) were ΕΑΜ - ΕΛΑΣ».

2. Woodhouse, σελ. 92-93.—Barker, σελ. 110.—Χρυσόχου, Ἡ δρᾶσις τοῦ ΚΚΕ, σελ. 74.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 182.

4. Πυρομάγλου, σελ. 175.

νώσεων καὶ τοῦ ΕΑΜ, συμφωνίας, ἣτις δὲν ἐτηρήθη ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν. Τοῦναντίον μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχίζουσιν σφοδροτέραι ἐκδηλώσεις τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ΕΑΜ¹.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Μπιζέρτας τὸ ΕΑΜ ἐπετέθη κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ συνταγματάρχου Ψαροῦ, ὃς διέλυσε, καὶ αὐτὸν βραδύτερον κατεκρεοῦργησε κατὰ τὸν πλέον ἀπάνθρωπον τρόπον². Ταυτοχρόνως ἐπετέθη κατὰ διαφόρων ἀπομεμονωμένων τμημάτων τοῦ στρατηγοῦ Ζέρβα, τὰ ὁποῖα ἐξεμηδένισε. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Σικελίας ἐπετέθη ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς ΠΑΟ, μεθ' ἧς εἶχε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν συνάψει τῇ μεσολαβήσει τοῦ Ἑγγυοῦ συνδέσμου συνταγματάρχου Ἑγγυοῦ σύμφωνον συνεργασίας, καὶ τὰς συνέτριψε, κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1943 ὀργάνωσε νέαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ΕΔΕΣ, σφοδροτέραν πασῶν τῶν προηγουμένων, ἣτις ὅμως δὲν ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας³. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐκ τῆς συντριβῆς τῶν ἐθνικιστικῶν σωμάτων ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ ὀφελήθησαν μόνον οἱ Γερμανοί.

Προφανὲς ἦτο ὅτι ἡ Ρωσία πρὸς ἰσοζύγισιν τῶν συμμαχικῶν νικῶν ἤθελε νὰ ἀποκτήσῃ πλήρη ἐπικράτησιν τῆς καθ' ὅλην τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ ἰδίως ἐν Ἑλλάδι, ὅθεν δὲν ἐπιτρέπετο νὰ ἀνεχθῆ ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὴν ὑπαρξίν ἐθνικοφρόνων ἀνταρτικῶν σωμάτων.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ΕΑΜ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Βορείου Ἑλλάδος διεπιστώθη κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον ὅτι ὑπῆρχον ἰδεολογικοὶ δεσμοὶ καὶ στενὴ συνεργασία μεταξὺ τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ καὶ ΕΛΑΣ καὶ τῶν Σλαύων παρτιζάνων, καθὼς καὶ τῶν κομμουνιστικῶν ὀργανώσεων, τῶν δρωσῶν πέραν τῶν συνόρων, ὡς ἐπίσης καὶ μετὰ τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικῶν καὶ τῶν Γερμανῶν⁴.

Τὰ κατὰ τὴν κατοχὴν καὶ ὀλίγον μετὰ ταύτην δημιουργηθέντα κομμουνιστικὰ συγκροτήματα τῶν Σλαύων (ΣΝΟΦ καὶ ΝΟΦ - Λαϊκὸν Ἀπε-

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 182 - 183.

2. Γ. Α. Καρτάλη, Πραγματῆματα ΕΚΚΑ. Ἀθήναι 1945.

3. Woodhouse, σελ. 160 καὶ 175. Αἱ συναντήσεις τῶν μαχομένων ὀργανώσεων εἰς Λιάσκοβον (Ἰούnius 1943) καὶ εἰς τὸ Πετροῦλι τῆς Θεσσαλίας εἰς τὸ κοινὸν Γενικὸν στρατηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν (Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 1943) οὐδὲν ἀπέφεραν. Πυρομάγλου, σελ. 57.

4. Ὁ κομμουνιστὴς ἡγέτης Ροδόπουλος ἢ Ράδεφ ἔλεγεν ὅτι ἦτο «ἐκ γενετῆς Ἕλληνας, ἐκ πολιτογραφῆσεως Βούλγαρος καὶ ἐκ πεποιθήσεως διεθνῆς κομμουνιστῆς». Ἐλέγετο ὅτι τὴν μίαν ἡμέραν ἐνεφανίσθη ὡς λαϊκὸς ἐπίτροπος τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν, τὴν ἑτέραν ὡς Βούλγαρος συνταγματάρχης καί, ὅταν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1944 ἡ Βουλγαρία ἤλλαξε πολιτικὴν κατεύθυνσιν, εἰργάσθη διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν πολιτικῶν κατευθύνσεων τῶν ἐν ἑλληνικῷ ἐδάφει μονάδων τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ διὰ τὴν ταχεῖαν συγχώνευσίν των μετὰ τῶν ἀμέσως ἐμφανισθέντων δηθεν παρτιζάνων Βουλγάρων. Woodhouse, σελ. 208.